

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

ÇEVRE KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

1'inci Toplantı

5 Ekim 2021 Salı

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Muhammet Balta'nın, Paris Anlaşması'na ve (2/3853) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tali komisyon olarak Çevre Komisyonunda görüşülme usulüne ilişkin açıklaması

2.- Komisyon Başkanı Muhammet Balta'nın, İzmir Milletvekili Murat Bakan'ın yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

III.- KARARLAR

1.- (2/3853) esas numaralı Kanun Teklifi'nin maddelerine geçilmeden geneli üzerinde görüşme açılması ve Komisyonun genel uygunluk görüşünün esas komisyon olarak Dışişleri Komisyonuna bildirilmesi hususunun kabulüne ilişkin karar

2.- (2/3853) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümünün genel uygunluk görüşünün esas komisyon olarak Dışişleri Komisyonuna sunulmak üzere kabulüne ilişkin karar

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- İzmir Milletvekili Murat Bakan'ın, muhalefet milletvekilleri olarak Çevre Komisyonunu toplantıya çağırımlarına ilişkin açıklaması

V.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) KANUN TEKLİFLERİ

1.- Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop'un, Paris Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/3853) (Tali Komisyon)

ÇEVRE KOMİSYONU

1'inci Toplantı
5 Ekim 2021 Salı

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Çevre Komisyonu saat 10.01'de açıldı.

Komisyon Başkanı Muhammet Balta,

Paris Anlaşması'na ve (2/3853) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tali komisyon olarak Çevre Komisyonunda görüşülme usulüne;

İzmir Milletvekili Murat Bakan'ın yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine;

İlişkin açıklama yaptı.

(2/3853) esas numaralı Kanun Teklifi'nin maddelerine geçilmeden geneli üzerinde görüşme açılması ve Komisyonun genel uygunluk görüşünün esas komisyon olarak Dışişleri Komisyonuna bildirilmesi hususu oy birliğiyle kabul edildi.

İzmir Milletvekili Murat Bakan, muhalefet milletvekilleri olarak Çevre Komisyonunu toplantıya çağırımlarına ilişkin açıklama yaptı.

Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop'un, Paris Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/3853) üzerinde görüşmeler yapıldı.

(2/3853) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümünün genel uygunluk görüşünün esas komisyon olarak Dışişleri Komisyonuna sunulması hususu oy birliğiyle kabul edildi.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından saat 14.05'te toplantıya son verildi.

5 Ekim 2021 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.01

BAŞKAN: Muhammet BALTA (Trabzon)

BAŞKAN VEKİLİ: Muhammet Müfit AYDIN (Bursa)

SÖZCÜ: Sadir DURMAZ (Ankara)

KÂTİP: Barış AYDIN (Ankara)

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çevre Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, çok değerli milletvekili arkadaşlarım, Değerli Bakan Yardımcım, kamu kurum ve kuruluşlarından gelen değerli bürokratlarımız, sivil toplum kuruluşlarından gelen değerli kardeşlerimiz, değerli basın mensupları; öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Toplantı yeter sayımız vardır. Çevre Komisyonunun 27’nci Yasama Döneminin Beşinci Yasama Yılıının ilk toplantısını açıyorum. (*)

Toplantımızın hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Muhammet Balta’nın, Paris Anlaşması’na ve (2/3853) esas numaralı Kanun Teklifi’nin tali komisyon olarak Çevre Komisyonunda görüşülme usulüne ilişkin açıklaması

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Gündemimizde, Tekirdağ Milletvekili Sayın Mustafa Şentop’un (2/3853) esas numaralı Paris Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi yer almaktadır.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, bugün burada hem Türkiye’yi hem dünyayı ilgilendiren çok önemli bir anlaşma üzerinde görüşlerimizi beyan edeceğiz ve inşallah insanlık adına, canlılar adına hayırlı bir netice alırız. Özellikle sanayi devriminden sonra, dünyada belirli bir süre geçtikten sonra, çevresel kirliliğin artmasından, küresel ısınmanın başlamasından ve sürdürülemez hâle gelmesinden sonra “Artık buna bir dur demenin zamanı geldi.” diye 1994 yılında Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi imzalandı. Ondan sonra da bunun altlığını oluşturmak için 1997 yılında kabul edilen, 2005 yılında yürürlüğe giren Kyoto Protokolü imzalandı; Türkiye 2009 yılında taraf oldu, sera gazı emisyonunu taahhüt vermeden taraf oldu. Bundan sonraki süreçte özellikle yeni değişikliklerle birlikte Paris Anlaşması 2015 yılında kabul edildi, 22 Nisan 2016 yılında da Türkiye, Paris Anlaşması’na imza attı. Taraf olmamamızla birlikte sözlü olarak da burada taahhütlerimizi, geliştirmekte olan bir ülke olduğumuzu söyleyerek bu sözleşmeye imza attık. Bundan sonraki süreçte uygulamalarda yapılan, bizim uygulamaları beğenmediğimiz bu neticeden sonra taraf olmadık. Burada özellikle finansal olarak yapılan desteklerin adaletsiz olduğunu beyan ettik ama yapılan müzakereler neticesinde de Sayın Cumhurbaşkanımızın Birleşmiş Milletlerde yaptığı toplantıda da bu işe taraf olacağımız söylenmiş.

Değerli arkadaşlarım, özellikle Türkiye -küresel bir güç Türkiye- bütün uluslararası anlaşmalarda, uluslararası topluluklarda, özellikle Birleşmiş Milletlerde, NATO’da bizlere verilen görevleri fazlasıyla yerine getirdi. Bu olayda da, Paris Anlaşması’nda da küresel güç olan Türkiye yapılan bu adaletsizlikleri de sürekli gündeme getirerek -her şey zamanında- zamanının bu dönem olduğunu da söyleyerek -nasip

(*) Coronavirüs salgını sebebiyle toplantı salonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, milletvekilleri, katılımcılar ve görevli personel maske takarak çalışmalara katılmaktadır.

olursa Türkiye Büyük Millet Meclisinde de Genel Kurulumuzda da Paris Anlaşması'yla ilgili kanunlar burada kabul edilirse- inşallah, o masada da güçlü bir şekilde taraf olup yerini alacaktır, burada hiçbir şüphemiz yoktur.

Paris Anlaşması'yla alakalı, taraf olmadık ama biz Türkiye'de hem iklim değişikliğiyle alakalı hem çevresel sorunlarla alakalı çok önemli önlemler aldık, yatırımlar yaptık. Bunların bazılarında bahsetmek gerekirse, özellikle sıfır atığın altlığını da oluşturan, “poşet yasası” adıyla kamuoyunda bilinen 7153 sayılı poşet yasasını hep beraber, Çevre Komisyonunda hep birlikte çıkardık. Burada hep, iktidarıyla muhalefetiyle partilerüstü bu iş görülerek bütün arkadaşlarımız bu yasaya destek verdiler, biz bundan son derece mutlu olduk.

Diğer taraftan da ulaşım kaynaklı emisyon miktarını azaltmak için bisiklet kullanımını ve bisiklet yollarını yaygınlaştırdık ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı –özellikle çevresel sorunlarla alakalı buradaki gelirleri de bu tür kaynakları da- bisiklet yollarına destek verdi. 7261 sayılı Kanun'la Türkiye Çevre Ajansı kuruldu, yine sıfır atığın altlığı; burada da çevresel sorunların çözümüyle alakalı çok önemli adımlar atıldı. Diğer yanda özellikle emisyonu azaltıcı, hem şehirler arası hem kırsalda yolların standartlarının yükseltilmesi, tren yollarının, millet bahçelerinin, orman alanlarının 20 milyon 800 hektardan 23 milyon hektara çıkarılması, özellikle Türkiye'de mevcut enerji kaynaklarımızın yüzde 53'ünün yenilenebilir enerji kaynakları hâline gelmesi... Çevresel sorunlarla alakalı, küresel ısınmayla alakalı çok önemli yatırımlar yapıldı. Özellikle Türkiye'de gelecek yıl üretime geçecek olan elektrikli araç bile burada atılmış olan adımların hemen hemen en önemlilerinden bir tanesidir.

Biz, enerji tüketimini azaltmayı ve kullanılan enerji kaynağımızı da yenilenebilir enerji kaynaklarıyla kullanmayı düşünüyoruz. Burada, inşaat sektöründe de enerji tüketimini azaltmak için ısı yalıtımlarının şart koşulması da bunlardan bir tanesi. Yine, biz, Avrupa Birliği Yeşil Mutabakatı'na uyum için gereken eylem planını hazırladık, devreye aldık. Özellikle sıfır atığın altlığı olan geri dönüşüm oranını da yüzde 13'lerden yüzde 22'ye çıkardık. Bu da esasında kullanılan kaynakların ekonomik değeri olan ham maddeleri tekrar, yeniden kullanılarak esasında ham madde sarfiyatını da yani buradaki savurganlığı da önlemeye çalışıyoruz. Sanayimizin temiz üretim yapmasıyla alakalı, yine desteklere devam ediyoruz.

Türkiye küresel hiçbir soruna kayıtsız kalmadı, bu konuyla alakalı da üzerine düşeni yapıyor, fazlasıyla yapacaktır. Yani bu olayda da inşallah Paris Anlaşması'yla birlikte de hem Türkiye'de hem dünyada özellikle “Çok fazla kirletenler öder.” mantığıyla beraber de diğer gelişmekte olan ülkelerin de küresel ısınmaya karşı iklim değişikliğiyle alakalı mücadelesine, bu gelişmiş olan ülkeler kaynak aktararak gelecek nesillere yaşanabilecek bir dünya bırakabilmek için bu çalışmalar devam edecektir.

Öncelikle, bu toplantımız tekrar hayırlara vesile olsun. Sonuçta da inşallah Komisyonumuzun da -tali komisyonumuz- alacağı kararla beraber, ana komisyon olan Dışişleri Komisyonu bu olayı görür, Paris Anlaşması'na taraf olup bütün Türkiye'de olduğu gibi dünyada da iklim değişikliğiyle mücadeleyi hep beraber yaparız diye düşünüyoruz. Hayırlı ve uğurlu olsun diyorum. Öncelikle, kısaca, bu konuyla alakalı bilgi vermek istiyorum. Bugün gündemimizde olan, yer alan kanun teklifinin esas komisyonu Dışişleri Komisyonudur, Çevre Komisyonu tali komisyondur. İç Tüzük'ümüzün 23'üncü maddesi kapsamında “Tali komisyonlar, havale edilen kanun teklifinin tümü veya bazı maddeleri veya kendilerini ilgilendiren yönü üzerinde esas komisyona görüş bildiren komisyondur.” Meclis teamülleri istikametinde tali komisyonlarda uluslararası anlaşmaların görüşülme usulü, tasarının tümü üzerinde görüşme açılması şeklindedir.

III.- KARARLAR

1.- (2/3853) esas numaralı Kanun Teklifi'nin maddelerine geçilmeden geneli üzerinde görüşme açılması ve Komisyonun genel uygunluk görüşünün esas komisyon olarak Dışışleri Komisyonuna bildirilmesi hususunun kabulüne ilişkin karar

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Şimdi geneli üzerindeki görüşmelere geçiyoruz ancak bazı hususlara açıklık getirmek istiyorum. Yapacağımız görüşme bir uygun bulma görüşmesidir. Tali komisyon olduğumuz için geneli üzerindeki görüşmelerin tamamlanmasından sonra, kabul ettiğiniz takdirde genel uygunluk görüşümüzü esas komisyon olan Dışışleri Komisyonuna bildireceğiz.

Bu kapsamda maddelere geçilmeden teklifin geneli üzerinde görüşme açılmasını ve genel uygunluk görüşümüzün esas komisyon olarak Dışışleri Komisyonuna bildirilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir. Teşekkür ediyorum.

Saygıdeğer Komisyon üyelerimiz, şimdi gündemimize geçiyorum. Gündemimizde yer (2/3853) esas numaralı Paris Anlaşması'nın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi'nin tümü üzerindeki görüşmeleri açıyorum.

Şimdi teklif hakkında bilgi almak üzere...

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkanım, Sayın Bakanımız şey yapmadan kısa bir açıklama yapmak istiyorum, ondan sonra Bakanımızdan sonra genel değerlendirme... Kısa bir açıklama yapmak istiyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Elbette Sayın Bakan, buyurun.

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- İzmir Milletvekili Murat Bakan'ın, muhalefet milletvekilleri olarak Çevre Komisyonunu toplantıya çağırma kararına ilişkin açıklaması

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkanım, teşekkür ederim.

Değerli arkadaşlarım, hayırlı bir yasama yılı olsun, hepinize merhaba.

Sayın Bakanım, hoş geldiniz. Sizinle Paris İklim Anlaşması'nın Meclisimizde onaylanması için yapılacak bu Komisyon toplantısında bir arada olduğumuz için çok mutluyuz, bunun için çok mücadele ettik Cumhuriyet Halk Partisi olarak. Bununla ilgili görüşlerimizi, genel görüşlerimizi sizin sunumunuzdan sonra bildireceğiz ama ben bir açıklama yapmayı doğru buldum. Biz bir ihtisas komisyonuyuz, bu ihtisas komisyonu Mecliste hep bizim konuştuğumuz işte çevre politikaları, doğa politikaları üzerine kurulmuş bir ihtisas komisyonu. Bu yaptığımız iş bir anlamda politik ama bu bir anlamda da politika üstü. Politika üstü olmasının sebebi, hepimizi ilgilendiren konularda mücadele ediyoruz, politik olması da bir politik tavır sergiliyoruz. Dolayısıyla, Paris İklim Anlaşması gibi İklim Başmüzakerecisinin Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısı olduğu bir konuda ve doğrudan doğayı çevreyi ilgilendiren bir konuda tali komisyon olarak bizim toplantıya davet edilmeden bu Paris İklim Anlaşması'nın onaylanarak buradan geçmiş olması çok büyük eksiklik olurdu. Sayın Başkanı ben arayarak söyledim. “İşin aciliyetine binaen sadece Dışışleri Komisyonu toplanacak.” Bizim toplanmamız gerektiğini kendisine ilettim ve biz muhalefet partileri olarak İç Tüzük 26'ya göre imza toplamak suretiyle bu Komisyonu toplantıya çağırdık. Bunun böyle olmaması gerekir değerli arkadaşlar. İhtisas komisyonu olarak bizim sahip olduğumuz bilgilere bizim dışımızdaki hiçbir komisyon sahip değil. 2016 yılından beri verdiğimiz bir mücadele var, Paris İklim Anlaşması onaylansın diye. Bunun hem dış politika sürecini takip ediyoruz hem doğa hakları, çevre bakımından sürecini takip ediyoruz hem bakanlıklarla ilgili süreci takip ediyoruz. Bu toplantıyı muhalefet milletvekillerinin yapıcı muhalefetiyle Paris İklim Anlaşması onaylanırken Çevre Komisyonu olarak bizlerin de altında imzası

olması ve sürece ilişkin eleştirilerimizi ve bundan sonra yapacaklarımızı paylaşmak üzere toplantıya çağırdığımızı sizlerle paylaşmak istedim. Geneli üzerine değerlendirmelerimi Sayın Mehmet Emin Birpınar'ın sunumundan sonra yapacağım.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

2.- *Komisyon Başkanı Muhammet Balta'nın, İzmir Milletvekili Murat Bakan'ın yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması*

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Bakan, bizler de çok teşekkür ediyoruz. İşin aciliyetiyle alakalı bizlere Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığından da bu söylendi, özellikle gelecek aylarda yapılacak toplantıya yetişmesiyle alakalı. Biz burada Çevre Komisyonu olarak bu işlerin partilerüstü olduğunu görüyoruz, onu söyleyeyim. Biz Sayın Bakanla beraber istişareleri de yaptık, istişareler yaparak bu toplantıyı da tertip ettik. Özellikle toplantının tertip edilmesinde elbette ki bizim de düşüncelerimiz vardı, Çevre Komisyonunda yapılmasıyla alakalı. İşin aciliyetine binaen böyle görüşler oldu ama sonuçta toplantıyı yapıyoruz. Burada, Türkiye Büyük Millet Meclisinde elbette ki komisyonlar çok önemli. Hep beraber bu komisyonların yapacağı çalışmalarda, saygınlığının artırılması da hepimizin görevi. Burada iktidarıyla muhalefetiyle bu olayda da ortak kanaatimiz de esasında toplantıya gelmeden önce de Paris Anlaşması'na taraf olmaktı. Burada her toplantıda da muhalefet partisi milletvekillerinin bunu gündeme getirdiği ama bu işin, her şeyin zamanında olacağını bizler de söyledik. Zamanı da bu zamanlara denk geldi, olumlu yönde bu zamanlara denk geldi. Önemli olan ülkemizin çıkarları, biz sadece burada ülkemizin çıkarlarını değil, bütün insanlığın ve bütün canlıların çıkarlarını düşünerek Paris Anlaşması'na taraf olmayı ve masada olup nasıl ki diğer yerlerde, Birleşmiş Milletlerde, NATO'da haksızlıklara karşı Türkiye adına bu haksızlıklara karşı bir haykırışımızı gösterdiğimiz gibi, burada da Paris Anlaşması'nda da masada olup bütün insanlığın faydasına görüşlerimizi orada beyan edeceğiz. İktidarıyla muhalefetiyle burada önemli olan toplantının yapılmasıdır, bu toplantıyı da yapıyoruz, emek veren bütün arkadaşlarıma şimdiden teşekkür ediyorum.

V.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) KANUN TEKLİFLERİ

1.- *Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop'un, Paris Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/3853) (Tali Komisyon)*

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Şimdi kanun teklifi hakkında bilgi vermek üzere, bu işin müzakereciliğini yapan Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcımız Sayın Mehmet Emin Birpınar'a söz vermek istiyorum.

Sayın Birpınar, buyurun.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Sayın Başkan, Çevre Komisyonunun çok kıymetli milletvekilleri; 27'nci Dönem Beşinci Yasama Yılı'nın ülkemize hayırlı olmasını diliyorum öncelikle. Çok kıymetli bir Komisyonda bulunduğumuzu; en azından bizim Bakanlığımız olarak ülkemiz ve dünya için, çocuklarımızın geleceği için çok kıymetli bir Komisyona bilgi vermekten çok mutlu olduğumu ve Paris Anlaşması'nın onaylanması sürecinde de burada uzun süreden beri bu işle uğraşan birisi olarak çok mutlu olduğumu ifade etmek istiyorum.

Tabii, daha evvel de iklim değişikliğiyle ilgili hem Küresel İklim Değişikliği Komisyonunda hem de Çevre Komisyonunda birkaç defa huzurlarınıza gelmişim, orada da bu konuları anlatmıştım ama bugün artık yıllardır süren müzakerelerin sonunda inşallah sizlerin oylarıyla, takdirleriyle geçecek

olan Paris Anlaşması'nın bize ne getirdiği, ne getireceği, ne tür zorluklar getireceği veya ülkemize ne faydası olacağı, bunlardan biraz bahsetmek istiyorum sadece iklim değişikliği meselesiyle. Ama kısaca belki hatırlatmak babından birkaç tane slaytta bu "İklim değişikliği nedir?" meselesine bir bakalım.

Aslında iklimi insanlar değiştirdi. İşte, şu ekranda gördüğünüz sağ taraftaki gazların tamamı son yüzyılın hikâyesi yani yüz yıl önce bunlar yoktu dolayısıyla buradan çıkan gazlar da yoktu. Yani nedir onlar? İşte, petrol yoktu ve kömür o kadar çıkartılıp kullanılmıyordu, doğal gaz o kadar yoktu yani fosil yakıtlar yoktu; bunun yanında "metan gazı" dediğimiz gübreler, o kadar büyük suni gübreler yoktu, aynı zamanda bu kadar fazla hayvan üretimi de yoktu. Yani insanlar şimdi öyle bir hâle geldi ki diyorlar ki: "Et yemeyeceğiz..." Öyle bir şey yok ama insanlar kendilerinin ekeceği alanların birçok kısmını hayvanlar için ekmeye başladı, dolayısıyla oralara gübre atmaya başlıyorsunuz, o alanları kullanıyorsunuz. Nüfus arttıkça da bu sıkıntılar büyüyor ve onların gübreleri başka bir sıkıntı olarak karşımıza çıkıyor.

İşte, diğer bir atık, tarımsal faaliyetlerde özellikle bu naylonun kullanılması, soğutucular, klimalar, bu köpük ürünleri, yalıtım malzemeleri, spreyler gibi şeyler; bunlar yine "PFC" dediğimiz veya işte "SF6" dediğimiz bu araç lastikleri, otomobil endüstrisi, yarı iletken imalatlar ve madencilik, askerî uçak ve radar uygulamaları, en sonunda "nitrojen triflorit" dediğimiz de bu LCD ve HD TV ekranları yani bütün bunları ne kadar çok kullanırsanız o kadar çok bu gazları, sera gazlarını atmosfere gönderiyorsunuz. Atmosfere gönderdiğiniz bu gazlar da dünyadan çıkması gereken ısıyı geri gönderiyor. Yani dünyaya gelen ısı, biliyorsunuz, kısa dalgayla güneşten geliyor atmosfere giriyor ve yansıyor. Yansırken uzun dalgayla yansıyor, daha yavaş ama belli miktarda bu gazlar olması gerekiyor ki burada hayat olsun. 15 derecelik bir sıcaklık ortalamasıyla dünya yaşıyor. Eğer o gazlar hiç olmazsa o zaman buradaki sıcaklık eksi 15 derece olacaktır ve burada hayat olmayacaktır, diğer gezegenlere benzeyecektir. Onun için, bu gazların miktarının belli oranlarda olması gerekiyor ama bunun miktarını artırırsanız, o zaman çıkması gereken ısı tekrar geri dönüyor ve son yüzyıl içerisinde 1,1 derece sıcaklık artmış durumda; bu, bütün verilerde net bir şekilde var. Bunun artmasıyla birlikte büyük felaketler gelmeye başlıyor. Sıcaklık arttıkça karaların üzerindeki buzullar eriyor, onlar denize gidiyor, deniz seviyesi 19-20 santimetre yükseldi ki bu şekilde gidersek bu yüzyılın sonunda bunun 5 metreye kadar yükseleceği görünüyor. Bu tahminler bizim beklediğimizden çok daha erken olmaya başladı yani 1970 yılından beri bu afetler dünyada son elli yılda 5 kat artmış durumda ve bu doğal olayların artması sonucunda da küresel ekonomiye etkisi 3,6 trilyon dolar olmuş durumda. Almanya dünyanın en büyük 4'üncü ekonomisidir, onların gayrisafi millî hasılasına eşit miktarda para harcanmış bu doğal olayların telafisi için ki son dönemde ülkemizde de biliyorsunuz, işte, en son buraya geldiğinizden beri müsilaj olayı, arkasından orman yangınları, arkasından sel ve taşkın olayları da Türk ekonomisine kriz yönetimi noktasında çok ciddi maliyetlerin olduğunu hepimiz biliyoruz. Bu bu sene böyle, seneye muhtemelen bundan daha fazlası gelecektir. Birleşmiş Milletler raporları diyor ki: "Akdeniz çanağında bulunan ülkeler için büyük risk var çünkü Akdeniz çanağında orman yangınları sıcaklıklar mevsim normallerinin 1 derece üzerine çıkarsa yüzde 47 artacak, Akdeniz çanağında sıcaklık değerleri mevsim normallerinin 2 derece üzerine çıkarsa o sezonda orman yangınları yüzde 67 artacak, 3 derece çıkarsa yüzde 97 artacak." ve bu raporu da Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Guterres "tweet" hesabından da paylaştı. Peki, ne yapmak lazım? Evet, bu yangınlar artacak. Sebebi ne? Bir: Bir kere, sıcaklıklar artıyor. İki: Nem düşüyor. Üç: Rüzgâr artıyor yani ormanlar çıra gibi oluyor aslında, en ufak şeyde, en ufak etkiye yanabilecek duruma geliyor. Buna karşı yapılacak tek şey var; ülke bazında buna adapte olmak, uyum sağlamak yani gerekli tedbirleri tam almak ve bir şekilde orman yangınlarının... Bundan sonra iklim değişikliği parametresini orman yangınlarıyla mücadelede göz önüne almak lazım. Taşkınlarla veya sellerle olan mücadelede yine iklim değişikliği parametresini önceden göz önüne almak lazım. Belki bütün belediyelerimizin

bundan sonra mutlaka altyapı projelerinde “iklim değişikliği parametresi” diye teorik olarak bir parametreyi koyup belki oradaki bütün mühendislik hesaplarının baştan sonra değişmesi, belki yüzde 20, yüzde 30 oranında altyapıdaki altyapı projelerinin modellerinin değişmesi gerekebilir veya orman yangınında da bu olabilir, taşkında da olabilir veya aşırı sıcaklarda olabilir. Şimdi, bakıyorsunuz, son raporlar çok enteresan; Pakistan’da -yine Birleşmiş Milletler raporlarından söylüyorum- her yıl aşırı sıcak hava dalgalarından dolayı 20 milyon insanın öleceği söyleniyor önümüzdeki yıllarda. Bu insanlar ilk sene ölür, ikinci sene göç etmeye başlarlar yani ölmezler, bu tarafa doğru gelirler. Onun peşinden iklim göçleri gelir, aynı Kavimler Göçü gibi insanlar oralardan bu taraflara doğru daha serin yerlere doğru gelirler.

Aslında çok enteresan bir şeyi de anlatmak istiyorum, kusuruma bakmayın: İnsanoğlunun aslında kafa yapısı değişti. Eskiden insanlar sıcakta serin yerlere giderlerdi. Ben Antalya’da ilkokulu, ortaokulu okudum; yaz olduğunda biz böyle daha serin yerlere, dağa çıkardık. 4 tane caddesi olan bir şehirdi Antalya. Yazın orada durana “fakir” derlerdi, “Fakirler herhâlde burada duruyor.” derlerdi çünkü herkesin yukarıda, serinde evi vardı çünkü klima yoktu o zaman; kışın da daha sıcak yerlere giderlerdi insanlar. İnsanoğlunun kafa yapısı öyle değişti ki tam tersini yapıyor şu anda; yazın daha sığağa gidiyor, kışın daha soğuga gidiyor. Yazın daha sığağa gidince ne yapıyor? Klimaları çalıştırıyor. Klimalar odanın içini serinletiyor, dışarıyı ısıtmaya başlıyor bütün motorlarıyla hem de kullandıkları enerjiyle çünkü inanılmaz enerji tüketimi var, bu enerji de neticede ya termik santralden geliyor ya doğal gaz çevrim santralinden geliyor -dünyanın birçok yerinde, sadece ülke için düşünmeyin- bunlar da atmosferi ısıtmaya başlıyor. Dolayısıyla insanoğlunun kafa yapısı değişmeye başladı yani sıcakta daha sığağa gidilmez aslında; sıcakta daha serin yere gidilir, soğukta da daha sıcak yere gidilir ama maalesef -bütün dünya için geçerli- artı 50 derecede insanlar daha fazla güneşe gitmeye çalışıyorlar; böyle bir durum var. İnşallah, bunların da bir süre sonra değişeceğini umuyoruz ama eskiden bu böyle değildi, onu da ifade etmek istiyorum; insanoğlu kendi kendine bu hâle getirdi diye düşünüyorum.

Evet, iklim değişikliğiyle ilgili de efendim, bu şeyler bu şekilde. Peki, neler oluyor? İşte, dediğimiz gibi, hem sıcaklıklar artıyor... 2020 yılından bahsedeyim: 2020 yılı kaydedilen en sıcak üç yıldan beri oldu bu zamana kadar, meteorolojik olayların dünyada kaydettiği en sıcak üç yıldan bir tanesi oldu. 2015-2020 kayıtlara geçen en sıcak altı yılı barındırıyor. 2010-2020 ise dönemsel olarak kayıtlardaki en sıcak on yıllık dönemi gösteriyor. Yine, bu kasırgaların artması, Avustralya’da, Sibirya’da, Kaliforniya’da, Türkiye’de, Akdeniz çanağında, Yunanistan’da orman yangınlarının çok fazla artması önümüzdeki senelerde bu işin daha da artacağını maalesef görmeye başlayacağız. Onun için ülke olarak da tüm dünyada hep şunu söylüyoruz: Mutlaka kriz yönetmek yerine bundan sonra risk yönetmemiz lazım, risk yönetebilmek için de önceden planlar, programlar yapmak lazım. Bu iklim değişikliğiyle mücadeleyi tek başımıza yapamayız. Bu denklemin bir parçası olmak zorundaydık yani dünyada iklim değişikliğine mutlaka 84 milyonluk nüfusumuzla katkı vermek zorundaydık. Ülke bazlı yani dünyadaki ülkeler Sayın Başkanım, işte 3 milyon, 5 milyon, 7 milyon nüfusu olan bir sürü ülke var, onların çoğu Paris Anlaşması’na taraf olmuştu ama bizim taraf olmamız çok önemliydi çünkü 84 milyon nüfusuyla bu coğrafyada hem ekonomisiyle -G20 ülkesi, OECD kurucu ülkesi- hem de ekonomik büyüklüğü, sanayisiyle, ormanlarıyla yani iklim değişikliğiyle olumlu veya olumsuz manada mücadele etme noktasında belki 20 tane ülkeden çok daha kıymetliydi yani nüfus büyüklüğü olarak ve yapması gereken işler olarak. Tabii, zarar görmesi noktasında da bir o kadar sıkıntılıydı, onun için müzakerelerin doğru yapılması gerekiyordu. Ülke olarak bizim gibi de düşünen vardı.

2015 yılında Paris Anlaşması aslında Paris’te kabul edildiğinde ben o masada oturuyordum, Türkiye masasında. Bu müzakereleri Çevre Bakanlığı tek başına yapmıyor, bir kere bunun çok farkında olmanız gerekiyor. Biz bu müzakereleri ülke adına yapıyoruz ve bütün bakanlıkların menfaatlerini,

onların söylediklerini dinleyerek hareket ediyoruz yani Hazine ve Maliye Bakanlığımız bize bir şey söylüyorsa onu dinlemek zorundayız veya Enerji Bakanlığımız bir şey söylüyorsa -Sanayi Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı veya Dışişleri Bakanlığı- onların kararlarını da orada savunmak zorunda oluyoruz ama genel kanaat şuydu: Çok da anlaşılmamıştı, bunu belki Amerika da böyle düşünüyordu. Amerika da 2015'te Paris Anlaşması'nın geçmesi için John Kerry -o zaman Dışişleri Bakanıydı- sabah dörtlere kadar bu masada oturmuştu bizimle beraber. Bu anlaşmanın Obama döneminde geçmesini isteyen şu anda da aynı John Kerry Amerika Birleşik Devletleri'nin iklim değişikliği başmüzakerecisi yani o dönem çok fazla sayıda Avrupa Birliğiyle beraber bu Paris Anlaşması geçsin diye ama hemen ertesinde Marakeş'e gittik, 2016'da orada Obama'dan sonra Trump geçince anlaşmadan çıkma kararı aldı, dedi ki: "Benim ekonomime çok büyük zarar verir." Koca Amerika yani bilim adamları var, iyi bürokratları var yani süper güç "Benim ekonomime zarar verir." dedi ve "Bu zarardan dolayı ben bu anlaşmadan çıkıyorum." dedi yani girdiği anlaşmadan çıktı ve dört sene boyunca da anlaşma hiçbir yere gitmedi.

Bizim ülkemizde bulunduğumuz konum 1992'de yapılan bir yanlıştan dolayı, tekrar ediyorum 1992'de yanlış bir konumlandırmadan dolayı ve bu konumlandırmayı maalesef biz kendi isteğimizle yapmışız, kimseyi de suçlayamıyoruz yani kendimiz 1992'de Birleşmiş Milletlerde New York'da Türkiye masasında oturan arkadaşlarımız her kimse, suçlamak istemiyorum ama belki konuyu çok şey yapamamış olabilirler, o zaman Çevre Bakanlığı bile yoktu yani bizde. Neyse o dönemde ne olmuş, demişler ki: "Biz OECD kurucu ülkesiyiz, Avrupa Birliğine aday ülkeyiz dolayısıyla bizim onlarla beraber olmamız gerekiyor." Dolayısıyla, biz emisyon hacmi çok yüksek olan, emisyon salan ülkelerle ve aynı zamanda parası çok olan ülkelerle aynı kategoride değerlendirilmişiz ve az gelişmiş ülkelere, küçük ada ülkelerine ve gelişmekte olan ülkelere finans yardımı yapan ve emisyonlarını sürekli düşürmesi gereken yani mutlak düşürülmesi gereken ülke sınıfına yazdırmışız kendimizi ve bu yanlıştan 1992'den sonra uzun süreç uğraşmışız, ta 2001'de çıkabilmişiz, o da Azerbaycan ve Pakistan'ın yardımıyla çıkabilmişiz oybirliğiyle. O da nereden çıkmış? Sadece bunların bu kadar parası yok, para veremezler diğer ülkelere ama emisyon azaltmaya devam edeceklerdir ve mutlak emisyon azaltımı yapacaklardır yani fabrikalarını durdurmaları gerekiyor şeklinde bir kararın içerisindeyiz aslında o çerçeve sözleşmenin içerisinde.

Biliyorsunuz bu iklim değişikliği müzakerelerinde iki tane temel şey var sayın vekillerim, Sayın Başkanım: Bir çerçeve sözleşme var, işin anayasası aslında. 1992'de kabul edilmiş, 1994'te de yürürlüğe girmiş olan bir çerçeve sözleşme var. O çerçeve sözleşmenin biz tarafıyız, bütün ülkeler de taraf, Amerika'da çıkmasına rağmen o çerçeve sözleşmede duruyor ama uygulama elemanı olan eskiden Kyoto Protokolü vardı 2020'ye kadar, 2020 sonrasında da Paris Anlaşması. "Anlaşma" deyince biraz sanki çerçeve sözleşmenin üstünlüğü gibi görülüyor, öyle değil aslında, bir uygulama...

MURAT BAKAN (İzmir) – Ek-1'de mutlak azaltım var mı?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Var efendim.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ek-1'de?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Tabii, var ve Paris Anlaşması bunu teyit de ediyor. Paris Anlaşması'nın 4'üncü paragrafının (a) fıkrasında diyor ki: "Gelişmiş olan ülkeler mutlak azaltım yapmaya devam edeceklerdir." diye paragraf var hatta orada son dakikada "shall"di "should" oldu Amerikalıların baskısıyla yani "devam etmek zorundadırlar" şeklindeki ifadeyi Amerika son dakikada değiştirip "devam edeceklerdir" şeklinde yani mutlak azaltımı "absolute emission reduction"...

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Süresi muğlak ama.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Onu Ek-1 ülkeleri için yeni geliştirmekte olan...

MURAT BAKAN (İzmir) – Yetmeyenleri de birlikte değerlendirmek lazım.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – ...gelişmiş ülkeler için mutlak emisyon azaltımı... Ama burada, tabii, konum şu: Orada mecburiyetindedir veya olur olmaz öyle bir şey vardı bir de Paris Anlaşması hangi ülkelerin gelişmiş ülke olduğunu, hangilerinin geliştirmekte olan ülke olduğunu belirlemiyor. Aslında dünyada enteresan bir şekilde küçük ada ülkeleri, az gelişmiş ülkeler Birleşmiş Milletlerde tanımlı, isimleri belli, bunlar da gıcınmuyorlar ama hangi ülkelerin gelişmiş, hangi ülkelerin geliştirmekte olan ülkeler olduğuyula ilgili bir liste yok yani bazıları için Güney Kore gelişmiş bir ülke mi, geliştirmekte olan bir ülke mi? Gelişmiş bir ülke, değil mi? Ama bu sisteme göre geliştirmekte olan bir ülke olarak gözüküyor yani Ek-1'in dışında bir ülke. Çin Ek-1'in dışında bir ülke, Singapur Ek-1'in dışında bir ülke, bunun gibi. Dolayısıyla, başka bir şeyde mesela gidiyorsunuz, ne bileyim, IMF'ye göre veya Dünya Bankasına göre veya başka bir yere göre de o zaman aynı Güney Kore gelişmiş ülke sayılıyor. Dolayısıyla, bir standardı yok. Biz bunu Paris müzakerelerinde çok söyledik, dedik ki: "Paris Anlaşması'nda madem "gelişmiş ülkeler" ve "geliştirmekte olan ülkeler" diye yazıyorsunuz, bunların hangisi geliştirmekte olan ülke, hangisi gelişmiş ülke, bunları yazalım." kabul etmediler, hiç kimse kabul etmedi çünkü bu işin dinamik bir süreç olduğunu biz de biliyoruz. Bundan otuz sene evvel veya elli sene evvel Güney Kore geliştirmekte olan bir ülkedydi ama şu anda gelişmiş bir ülke veya aynı gelişmiş ülke bir gün gelip yirmi sene sonra doğal afetlerle, olaylarla, ekonomik bozulmayla şuyula, buyula geliştirmekte olan bir ülke de olabilir. Dolayısıyla "Herkes kendini tanımlasın." demişlerdi aslında bize. Peki dedik ve biz korktuk aslında, yani 2015'te ben şahsen bu işin orada geçmesini istemedim yani Türkiye'yle ilgili; çünkü daha evvel alınmış özel koşullarıyla ilgili kararların tanınmasını istedik maalesef tanınmadı, çok üst düzeyden çok baskı yedik orada ve biliyorsunuz orada kararlar konsensüsle alınıyor, oybirliğiyle alınıyor. Biz sesimizi çıkarmadığımız için Paris Anlaşması geçti ama bize söz verdiler yani Fransızlar dediler ki: "Türkiye'nin evet özel bir durumu var, Türkiye'nin daha evvel de alınmış kararları var. Türkiye'nin bu özel durumunu biz çözeceğiz bu bir senelik başkanlığımız döneminde." O zaman Laurent Fabius diye bir adam vardı, Dışişleri Bakanıydı hem de COP başkanıydı, şimdi Anayasa Mahkemesi Başkanı Fransa'da, onun da çok güzel bir hikayesi vardır, sonradan anlatırım size, orada karşı çıkmamızın başka bir yerde diplomatik olarak başka bir faydasını gördüğümüzü de bir gün inşallah fırsat olur anlatırız. Sonrasında, tabii, onlar çözemediler bu işi çünkü 197 tane ülkenin ikna edilmesi gerekiyor, Türkiye'yle ilgili bir karar çıkması veya Türkiye'nin buradan şey yapılması... Ama biz şundan korktuk: "Bu Paris Anlaşması gelirse Türkiye'nin ekonomisine zarar mı verir?" çünkü nasıl Amerika korktuysa, nasıl birçok ülke yürüttüyse bizim de konumumuz belli değil diye biz korktuk hatta o dönemde bir konuşmayı hatırlıyorum yani bizim içeride yaptığımız, Türkiye içerisinde yaptığımız bir toplantıda Paris Anlaşması'nı Türkiye eğer bu hâliyle kabul ederse ve Türkiye gelişmiş bir ülke olarak sayılırsa mutlak emisyon azaltımı yapmak zorunda da kalırsa Türk ekonomisine büyük zarar verir diye çok konuşuldu. Bu konuda biz de sonrasında bütün bu arkadaşları ikna etmek için gerçekten çok uğraştık böyle olmadığını ama geldiğimiz noktada Türkiye Paris Anlaşması'na taraf olmazsa Türk ekonomisinin büyük zarar göreceğini ve kalkınmasının büyük zarar göreceğini aslında zaman içerisinde hep beraber görmüş olduk; yani geline noktada dünyanın nereye gittiğini... Gerçekten bunu bir siyasi polemik olarak kullanmak yerine bunu bizim yaşayarak gördüğümüzü de ifade etmek istiyorum. Dünyada birçok ülke de bunu görmüştür. Neden bu oldu? Çünkü şu oldu: 2005'te kömürden ürettiğiniz enerji 2 liraydı, rüzgârdan ürettiğiniz enerji 4 liraydı. Şu anda geldiğimiz noktada rüzgârdan ürettiğimiz enerji 1 lira, kömürden ürettiğiniz enerji 2 lira. Dolayısıyla yani zaman içerisinde teknolojinin gelişmesiyle birçok şeyi aslında görüyorsunuz. O

zaman da bu işin müzakeresini yapan arkadaşlarımız ve bizler, vatansever bireyler olarak, ülkenin acaba kalkınmasına zarar mı verir aslında bu anlaşma diye çok dikkatli hareket etmek zorundaydık. Nasıl 1992’de bir hata yapılmışsa o hatayı tekrarlamamak gerektiğini, Amerika’nın da sistemden çıkmasıyla aslında birazcık daha da rahatlayarak bu işin enine boyuna, sağına soluna iyi bakmamız gerektiğini, içeride birçok analizin yapılması gerektiğini, risklerin nasıl riskler olabileceğini... Çünkü bir şeye karar vermek... İmza atarsınız ama ondan sonra da... Birçok ülke Paris Anlaşması’na imza atmıştır, ilk gün meclisinden geçirmiştir ama hiçbir gereğini yapmamaktadır veyahut da aldıkları projeleri hiçbir şekilde yürütmemektedirler çünkü içinde hiçbir şekilde, sayın vekillerim, ne bir yaptırım var ne bir cezalandırıcı hüküm var ne de yapmayana bir şey var.

Biz dedik ki: Peki, Türkiye, çok ciddi bir emisyon azaltım potansiyeli olan bir ülke ama bu emisyon azaltım potansiyelini yapabilmesi için uluslararası finansmana ihtiyacı var yani iklim finansmanına ihtiyacı var. Bunu bize verin diye biz gittik Yeşil İklim Fonu’na. Bunlar daha evvel “Yeşil İklim Fonu” diye bir fon kurdular bu çerçevede sözleşmenin altında. Sözde -sözde diyorum- bu Yeşil İklim Fonu’na gelişmiş ülkeler, zengin ülkeler yani o Ek-2 ülkeleri 100 milyar dolar para verecekler her sene. Bu 100 milyar doların 50 milyar doları adaptasyon için kullanılacak, 50 milyar doları da mitigasyon için yani emisyon azaltım projelerinde kullanılacak yani aslında 50 milyar dolarlık para az gelişmiş ülkelere gidecek veya küçük ada ülkelerine gidecek, diğeri de emisyon azaltım projeleri için kullanılacak. Peki, 2015’ten bu zamana kadar -hatta 2009’da kurulmuş Yeşil İklim Fonu- toplanan para ne kadar biliyor musunuz? 8 milyar dolar. 8 milyar dolar toplanmış, başka para yok. Her yıl 100 milyar dolar olacaktı yıllık, şu ana kadar toplanan bütün para 8 milyar dolar. Biz buna rağmen proje hazırladık, ülke olarak Yeşil İklim Fonu’na gittik, biz bu Paris Anlaşması’nı geliştirmekte olan bir ülke olarak okuyoruz, bizim de böyle projemiz var, bize destek verin dedik. Bize ne dediler biliyor musunuz? Yazı yazdılar, dediler ki: “Siz Ek-1 ülkesisiniz, size para veremeyiz çünkü siz burada ehil değilsiniz, Yeşil İklim Fonu’ndan para almaya ehil değilsiniz. Biz döndük taraflar toplantısına, dedik ki: Hani siz bize diyordunuz ya “Paris Anlaşması’nı her ülke istediği gibi okusun. Biz bunları, ekleri yazmadık buraya yani geliştirmekte olan bir ülkeyseniz öyle okuyun anlayın, gelişmiş ülkeyseniz öyle anlayın...” Ama iş realiteye gelince öyle olmuyor. Biz gittik buraya, bunlar bize dediler ki: “Siz ekten bahsediyorsunuz.” O zaman bizi ekten çıkarın dedik, Ek-1’den bizi çıkarın, biz burada olmak istemiyoruz. Bu, neticede dinamik bir sistem, ben olmak istediğim yerde durmak istiyorum. 1992’deki şartlarla şimdiki şartlar bir değil, ben burada olmak istemiyorum, Ek-1’den çıkmak istiyorum. Dediler ki: “Olmaz çünkü bir -hatta İngilizler öyle diyordu bize- kovanın içerisinde bir sürü yengeç var, bir tanesinin çıkmasına yardımcı olursanız hepsi peşinden gelir. Dolayısıyla biz buradan, Ek-1’den sizi çıkarırsak diğerleri de peşinden gelir, biz bunu istemiyoruz.” Biz o zaman dedik ki: Ya, bizi 2’den çıkardınız, o zaman arkamızdan kimse gelmedi, şimdi de gelmez. Dememize rağmen... Tabii, burada siyaset de çok devreye giriyor sayın vekillerim yani kesinlikle... Ben Mehmet Emin Birpınar olarak 350 kere iklim toplantılarına gittim dünyada, her yerdekine. Bizim ekibimiz de sadece kendim değil, bütün iklim değişikliği müzakere ekibi Türkiye’de gerçekten ciddi bilgi birikimine sahip arkadaşlarımız -her bakanlıktan- konulara çok hâkim oldular ve hem çok ciddi bir bilgi birikimi hem de veri var elimizde. Her konuşmamız, kiminle ne konuştuysak, ikili görüşmeler dâhil hepsi kayıt altındadır. Bundan sonra biz gittiğimiz zaman, ben burayı bıraktığım zaman benim arkamdan son beş senenin bütün bilgileri kayıtlı olarak, her toplantıda hangi saatte kiminle ne konuşulmuş, var. Ben geldiğimde bir tanesi yoktu. Şunu söylemek istiyorum: Yoktu yani Türkiye’nin daha evvel iklim müzakerecileri bile yoktu. 1992’den beriden bahsediyorum. Türkiye’de maalesef bu kapasitenin de artırılması için çok çalıştık ve bizim arkadaşlarımız, bizde yetişen arkadaşlarımızın şimdi 4’ü UNDP’de çalışıyor, birisi Birleşmiş Milletlerde çalışıyor, birisi OECD’de çalışıyor, birisi

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin sekreteryasında çalışıyor, birisi UNEP MAP'te çalışıyor, birçok arkadaşımız da yurt dışında uzman olarak oralarda çalışıp yetiştiriyorlar. Bu noktada da aslında ülkemizin kapasitesinin ne kadar arttığını da ifade etmek istiyorum.

Biz bu kararı almak istedik, Türkiye, Yeşil İklim Fonu'ndan para alamayacaksa bile en azından şöyle yapalım dedik: Hiç unutmuyorum, 2018'de Bonn'da çok taraflı bankalarla proje yapmak istiyoruz. Bölgesel projeler var bu bölgede. Mesela, Balkanlarda bir proje var, 3 milyar dolarlık bir proje, yenilenebilir enerji projesi ve bu projenin, 3 milyar dolarlık bu projenin içerisinde Yeşil İklim Fonu'nun payı 30 milyon dolar, yüzde 1 onu içine alıyorlar. Türkiye'yi de almak istiyorlar içeriye yani iyidir, odur budur. Yeşil İklim Fonu diyor ki: "Yok, Türkiye'yi alamazsınız çünkü Türkiye buraya ehil değil, Ek-1 ülkesi." Ek-1 ülkesi olduğumuz için bu 3 milyar dolarlık projeden bizi dışarıya attılar. Biz bunu da ifade ettik onlara, dedik ki: Ya, bizi niye atıyorsunuz, biz iyi şeyler yapmak istiyoruz, iklim değişikliğiyle mücadele etmek istiyoruz, niye bizi atıyorsunuz? "Siz ek-1 ülkesisiniz." Dolayısıyla, Ek-1 başımıza hep bela oldu sayın vekillerim ve biz bundan çıkmak için de son üç senedir mücadele ettik ama bu mücadelemiz sonucunda şu oldu aslında: Bizi çıkaramadılar oradan, doğru ama oturdular, dediler ki: "Bu Türkiye başımıza bela oluyor, bari bunun bu finansal problemini biz..." Bunu açıkça ifade etmek istiyorum, kim ne söyleyecekse söylesin ama Katoviçe'de İklim Değişikliği Taraflar Toplantısı'nın son dakikasında ben salona girmedim, dedim ki: Türkiye'yle ilgili söz verdiniz, kararlar vermeniz lazım, bunu çözmeniz lazım. Oldubittiye getirmeye çalıştılar ve girmedim, dört saat boyunca toplantı başlamadı ve bu toplantı sonrasında bize, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri de dâhil olmak üzere, Almanlar, Fransızlar, Dünya Bankası ve COP Başkanı Polonya olmak üzere bunlar oturdular, dediler ki: "Türkiye'nin problemini biz bu sistemin dışında çözelim. Ne yapalım? Hem Dünya Bankası hem Alman Kalkınma Bankası hem Fransız Kalkınma Bankası bir mutabakat zaptı üzerinde çalışalım ve Türkiye'ye en az 3 milyar dolar civarında bu iklim fonlarından ilave -zaten Türkiye, iklim fonlarından iyi yararlanan bir ülke, Dünya Bankasının özellikle- bir fonla Türkiye'yi destekleyelim çünkü bu ilave fonlar Türkiye'nin iklim değişikliği ve emisyon azaltımı noktasında iyi işler yapacağını gösteriyor." O müzakerelere başladık 2018'de. Sonra araya pandemi girdi ve son noktada da aslında iyi bir noktaya geldik. Henüz daha imzalamadık ama onu da Hazine ve Maliye Bakanlığımız yapıyor, onların şeyi ama genel bir mutabakat var ama Paris Anlaşması'nın artık geldiğimiz noktada hem Avrupa'nın yeşil mutabakatı meselesi var çünkü biliyorsunuz, bizler... Aslında Avrupalılar bu konuda çok haksız değiller. Ne diyorlar biliyor musunuz? "Biz iklim değişikliğine önderlik yapıyoruz. Kendi ülkemizdeki fabrikalara emisyonda ton başına 50 euro para koyuyoruz." diyorlar. Yani fabrikaya "Sen eğer emisyon üretiyorsan ton başına 50 euro para koyuyorum." diyor ve dolayısıyla bu, malların maliyetine de yansıyor. Dolayısıyla, oradaki fabrikanın sahibi de geliyor, devlete diyor ki: "Ya, sen bana bu vergiyi koydun, benim ürettiğim malın maliyeti arttı ama aynı parayı Türkiye, İran, Çin, o bu neyse koymuyor, onlarla ben nasıl rekabet edeceğim?" O zaman diyor ki Avrupa Birliği: "Tamam, o zaman ben şöyle yapacağım, sınırda karbon vergisi koyacağım." Yani bize, bizim özelimizde bütün dünyaya söylüyor, diyor ki: "Sen bu bardağı üretirken emisyonu vergi getirmezsen ülke olarak... Ya, kendin getir, vergiyi al, ben kapıda vergi almayayım ya da... Eğer bu vergiyi sen koymazsan benim burada üreticimin ürettiği mal ile orada ürettiğin mal rekabet edemez, haksız bir rekabet oluşur. Onun için ya sen koyacaksın bunu ya da ben kapıda alacağım." Kendi anlayışı açısından kötü değil yani diyor ki: "O zaman buraya mal satamazsın, ben bu vergiyi alırım kapıda. Eğer bu vergiyi benim almamı istemiyorsan sen kendi ülkende kanun çıkar, bunu orada al." İşte Türkiye'de hazırlamamız gereken iklim kanununun en önemli altyapısı bence bu. Eğer bu paraların orada sınırda onlara gitmesini istemiyorsak burada sizin değerli

oylarınızla bu iklim değişikliği kanununun veya sizin hazırlayacağınız bir kanunun buradan geçmesi lazım ki o paralar oraya gitmesin çünkü bizim ihracatımızın yüzde 50'si, 60'ı Avrupa Birliğine oluyor. Dolayısıyla, bir çok yerde aslında tabii bunu değerlendirmemiz lazım.

İklim değişikliğiyle ilgili son cümlelerimi edeyim efendim. İklim değişikliğiyle ilgili 2 tane çok kıymetli mesele var: Bir tanesi hep söylüyoruz, iklim değişikliği bir millî güvenlik meselesi olabilir, bir de kalkınma meselesi olabilir. Neden kalkınma meselesi çünkü biz enerji fakiri bir ülküz. Yenilenebilir enerjiyi yaptıkça ki sizlerin değerli oylarıyla biz Offshore'da rüzgâr enerjisini geçirdik, şu anda atlası yapılıyor. Türkiye'nin üç tarafı denizlerle kaplı. İngiltere'nin elektrik enerjisi ihtiyacının yüzde 65'i denizin içerisindeki rüzgâr santrallerinden geliyor şu anda. Biz bunu yapabilir miyiz? Evet yapabiliriz, bunun kanununu da çıkardık, atlasını da Enerji Bakanlığı yapıyor. Eğer biterse Çanakkale'den Çeşme'ye kadar -ki rüzgârı düşünün- oraya koyacağınız her bir santral, bu enerji fakiri ülkede bedavaya inanılmaz enerji üretimi demek ama bunların kurulması, yapılması için uluslararası kredilere ihtiyacımız var. Şimdi biz 3 milyar dolarlık bir fonu Türkiye'ye alırsak bu 3 milyar dolar olmaz bu "leverage"la, kaldıraçla 30 milyar dolar olacaktı çünkü Alman Kalkınma Bankasının veya Fransız Kalkınma Bankasının veya Dünya Bankasının garantör olduğu işlere özel sektör geldiği zaman 30 milyar dolarlık, 50 milyar dolarlık yeni bir bütçeyle gelir ve Türkiye ekonomisini o manada kalkındırabilir yani kalkınma meselesi o manada faydalı olur.

Şu anda tekrar ediyorum; 1800'lerde başlayan Sanayi Devrimi doğaya saygısı olmayan, havayı, suyu ve toprağı kirleterek ve sömürerek -sadece insanları değil- o dönemde doğayı da sömüren bir kalkınma modeli vardı biz o ara can derdine düşmüştük Osmanlı'da biliyorsunuz. O kapitalist düzenin maalesef o getirdiği sistematiğe zenginleşen ülkeler oldu, biz o treni kaçırdık, bence iyi ki de kaçırmışız bizim doğaya o manada bir zararımız olmadı, kirletmedik yani, ki o rakamları da burada görebiliriz. Sonra 1960'larda başlayıp günümüze kadar gelen bir IT devrimi oldu yani "Information Technology" dedikleri yani bilgi teknolojileri radyonun bulunmasından, televizyondan internete kadar... O dönemde yine bir sürü Batılı ülke zenginleşti yine doğuda Güney Kore, Japonya, Singapur, Çin, Malezya gibi ülkeler zenginleşti. Biz yine sağ-sol olaylarıyla veya işte o laik, bu Atatürkçü olaylarıyla uğraşırken o tren de kaçtı ama şu anda yeşil teknoloji devrimi dediğimiz yeşil teknoloji hamlesi veya yeşil kalkınma hamlesini ülke olarak gerçekleştirmek zorundayız. Bu, bizim ülkemizin menfaatinedir çünkü dünyadaki bütün bankalar artık termik santrallere bir kuruş para vermiyorlar. Bırakın onu, Çin bile bu sene Birleşmiş Milletlerde -New York'ta ben dinledim oradaydım- dünyanın herhangi bir yerindeki termik santrale bir kuruş vermeyeceğini ve yatırım yapmayacağını ifade ettiler.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Toparlayalım Sayın Birpınar.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR - Dolayısıyla, bunlar bu manada hem mikromobilitenin bisikletli ulaşımın hem de her türlü ulaşımın, yeşil teknolojilerin, yeşil finansmanın olduğu kalkınma meselesi. Biz bu yoldan gidersek ülkemizi yeşil kalkınma noktasında büyütürüz ve zenginleştiririz; bu kesin. Kalkınmış, gelişmiş, zengin ülkeler sınıfına koyarız eğer bu yoldan gidersek.

İkinci mesele, "Güvenlik meselesi." dedik aynı zamanda millî güvenlik meselesi çünkü hem yangınlar hem seller hem taşkınlar, hortumlar, fırtınalar, kuraklıklar –özellikle İç Anadolu'da- göçler bunların her biri ülkenin tedbir alması gereken, uyum sağlaması gereken meseleler. Yani siz emisyonları azaltırken aslında kalkınmanızı büyüteceksiniz ve uyum sağlarken de güvenliğinizi de güvenlik altına almış olacaksınız. Bununla ilgili çok fazla konuşacak şey var ama ben müsaade ederseniz son bir cümle...

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Şu an için değişmedi değil mi Sayın Bakanım? Onaylama sürecine girerken hâlâ ek 1 listesi devam ediyor?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Ek 1 listeden biz çıkmıyoruz, çıkamıyoruz çünkü dediğimiz gibi... Ama şunu yapıyoruz, ülke olarak şunu da gördük önümüzdeki beş sene içerisinde... Şöyle güzel bir şey de oldu; ülkelerin ne yaptıklarını da görme şansımız oldu hem Rusya hem Polonya Paris Antlaşması'nı meclislerinden geçirirken bir beyanla geçirdi. Polonya dedi ki “ Kömürüm var ve ben bunu kullanmak zorundayım. Dolayısıyla, ben bunu kullanacağım.” Dünyaya da bunu duyurdu Paris Antlaşması'nı geçiriyorum ama bunu da... Ama biliyorsunuz bu uluslararası antlaşmalarda şartlı geçirme diye bir şey yok Hocam daha iyi bilir uluslararası hukuka göre ama...

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Şart koyamayız yani.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Şart koymuyoruz ama bir beyanla dünyaya diyoruz ki; biz şunu yapabiliriz, bunu Polonya yaptı. Rusya da dedi ki: ”Benim ekonomime, sosyoekonomik büyümeme zarar vermeyecek şekilde ben bunu geçiriyorum.” diye bir beyanname verdi, sekreteryaya gönderdi. Yine, aynı şekilde burada da biz bunları da görüp bunların da olabileceğini hukukçularla görüştük. Bu bir şart manasında değil çünkü uluslararası anlaşmalara şart konulamıyor, doğrudur, bunu da konuştuk ama böyle bir beyanı hem Rusya hem Polonya gibi ülkeler yaptığı için biz de bu beyanla yapacağız. Bunun çok önemi yok, biz zaten dediğim gibi Paris Anlaşması'nın gereğini yapıp 2053 karbon nötr hedefini çalışırsak ve Türkiye'deki bütün sektörleri buna uydurursak bırakın bizim ekonomimize zarar vermeyi bizim ekonomimizi kalkındırır, büyütür ve 2053'de Türkiye, dünyanın en büyük 10 ekonomisi arasına girer, bu hamleyi gerçekleştirir diyorum.

Hepinize teşekkür ediyorum. Sağ olun.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çok teşekkür ediyoruz Sayın Birpınar. Ağzınıza sağlık.

Şimdi söz almak isteyen Komisyon üyesi arkadaşlarıma söz vermek istiyorum.

Sayın Bakan buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkan, Sayın Bakan; ilgiyle dinledik sunumunuzu, konuşmanızı ama çok dramatik bir konuşma oldu. Neden dramatik bir konuşma oldu? Altı ay önce biz aynı yerde oturuyorduk; ben burada bu koltukta oturuyordum, siz de orada oturuyordunuz; aynı konuşmayı buradan ben yaptım, siz dinlediniz, altı ay sonra aynı konuşmayı siz yapıyorsunuz. Altı ay önce dünya Sanayi Devrimi'nden bu yana 1,2 santigrat ısındı eğer 1,5 ila 2 santigrat arasında tutmazsak bundan en çok biz etkileneceğiz Akdeniz ülkesi olarak. Seller 1,5 santigratta yüzde 100'ken 2 santigratta yüzde 170 artacak, yangınlar, sıcak hava dalgaları ona keza ve Türkiye ekonomisi bu Paris İklim Anlaşması'nı onaylamazsak Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın çıktıklarına, döngüsel ekonomiye, sınırda karbon vergisine hazırlanmazsa çok büyük zarar görecektir diye altı ay önce biz söyledik.

Bir de, bununla ilgili biliyorsunuz Türkiye Büyük Millet Meclisinde İklim Araştırma Komisyonu kuruldu. Ben de onun üyesiyim, Sayın Ayşe Sibel Ersoy –o az önce buradaydı, çıktı- o da üyesi. Biz orada yüz dokuz saat toplanmışız, 25 toplantı, bakanlıklar, STK, akademisyenler tam 82 kişi ve kurum dinlemişiz. Enerji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı her birine ayrı ayrı sormuşum: “Paris'i onaylayacak mısınız? Paris'i onaylayacak mısınız? Paris'i onaylayacak mısınız?” Bir tanesi dememiş ki “Paris'i onaylayacağız?” Paris onaylanmalı derhâl demişiz, Paris onaylansın demişiz. O açıdan bizim için mutluluk verici işin bu noktaya gelmesi ama bu işin beş yıl sonra yani 2016 yılından bugüne buraya gelmesi, bu beş yıllık süre Türkiye'nin gecikmesidir

ve hikâye sizin anlattığınız gibi değil. Neden? Ben onu tutanaklardan, verdiğim soru önergeleri ve sizlerin verdiği, bakanlıkların verdiği cevaplardan ve komisyon tutanaklarından izah edeceğim çünkü tarihsel bir toplantı yapıyoruz, bu tarihsel toplantı da bu gerçeklerin tutanaklara girmesi gerekir.

Şimdi 2016'da soru önergesi vermişim, özetle sizin dediğinizi söylemiş Mevlüt Çavuşoğlu yani Paris'i imzalamışız bu konunun fikri takibine başlamışız biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak 2016 yılında. demiş ki: "Ek 1 Sözleşmesi'ndeyiz, iklim fonlarından yararlanmak istiyoruz; istişareler devam ediyor." 2017 yılında soru önergesi vermişim, Orman ve Su İşleri Bakanı -o zaman Veysel Eroğlu- "Konu beni ilgilendirmiyor, Çevre ve Şehircilik Bakanlığına sorun." demiş. Çevre ve Şehircilik Bakanlığına sormuşuz, o zaman Murat Kurum yanıt vermiş, "Türkiye'nin özel koşulları ne Paris'e ne de COP21 kararlarına yansımamıştır. Türkiye iyi niyetli olarak gelişmekte olan ülke olarak..." demiş. "Gelişmiş ülke" değil bu arada. Paris Anlaşması'nı imzalamış, bende soru önergesi var. "Ek-1 listesinden çıkarılmamız için çabalarımız devam ediyor." demiş. Peşini bırakmamışız biz yine, bir soru önergesi daha vermişiz. 18 Mart 2021'de demiş ki: "Ek-1 listesinden çıkmaya ilişkin tutumunu Türkiye net bir şekilde ortaya koymuş, herhangi bir ülke itiraz etmemiş." Yani biz "Ek-1'den çıkmak istiyoruz." demişiz. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin Ek-1 listesinden bahsediyorum. Yani 1992 yılında Rio Zirvesi'nde imzalanan Birleşmiş Milletler İklim... Paris Anlaşması'ndan farklı bir şey bu.

Şimdi, İklim Araştırma Komisyonuna 13 Nisan 2021'de Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı Alparslan Bayraktar gelmiş. Komisyonda diyor ki: "Biz Türkiye'nin Paris İklim Anlaşması'yla ilgili adil konumlandırılmadığını düşünüyoruz, özellikle Ek-1 ülkesi olarak Türkiye'nin mutlak emisyon azaltımı zorunluluğu, zarureti gelmesi durumunda ciddi bir sıkıntıyla karşı karşıya olabileceğimizi düşünüyoruz." Nisan ayı, altı ay geçmiş bu şeyden. Size soruyorum: Mutlak azaltım Türkiye'ye dayatılıyor mu? "Evet, Ek-1 ülkelerine dayatılıyor ve Türkiye Ek-1 ülkesi." diyorsunuz. Hâlbuki biz bir niyet beyanı veriyoruz, ulusal niyet beyanı diye bir şey var Paris İklim Anlaşması'nda ve Türkiye ulusal niyet beyanında bir azaltım taahhüt etmiyor. "Artımdan azaltın." diyor. O artım da nasıl? 2023 hedeflerine göre Türkiye'nin ulaşması mümkün olmayan bir artımı söylüyoruz, 2030 yılında 1 milyar 50 ton sanırım. Diyoruz ki: Ondan da yüzde 20 azaltacağız. Aslında işin aslı, mevcut emisyonumuzu 2 kat artıracacağımızı söylüyoruz, "Emisyonlarımızı azaltacağız." demiyoruz. Ve bu ulusal niyet beyanımız böyle olmasına rağmen Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı diyor ki: "Biz bunu imzalarsak mutlak azaltım gelir, büyük sıkıntı yaşarız." Sayın Bakan, dedi ya "Buna ben tek başıma karar vermiyorum." Aslında Mehmet Emin Birpınar şunu söylemek istedi: "Ben konuyu biliyorum ama diğer bakanlıklar benim kadar konuya hâkim değil ya da benimle aynı bakış açısında değil çünkü iklim açısından bakmıyor konuya." Sonra ben söz alıyorum "Öyle bir zorunluluk yok Sayın Bakan, 4 ayrı kategori var, biz referans değerden yani ulaşabileceğimiz noktadan yüzde 20 azaltım diyoruz." diyorum.

Yine, Gonca Yılmaz Batur, bu da Ticaret Bakan Yardımcısı sanırım. Ona soruyorum: "Ne düşünüyorsunuz Paris İklim Anlaşması'yla ilgili?" "Biz 2016'da ilk imzayı atanlardan biriyiz ama eminim ki Komisyon da çok kereler tekrarlanmış, toplantı sonrasında maalesef o an itibarıyla yeteri kadar bilgiye sahip olunmamasından kaynaklı olduğunu ben tahmin ediyorum. O dönem imza atılırken -2016'da Paris'ten bahsediyor, bakın, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nden değil- konulduğumuz liste bizi sadece fonlardan yararlanamama durumuna sokmuyor, aynı zamanda diğer ülkelere fon sağlama taahhüdü altına da girdiğimiz bir listede ekte yer aldı." diyor. Yani hiç haberi yok olaydan, hiç haberi yok. Ne Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nden haberi var ne onun Ek-1, Ek-2 listesinden haberi var ne Paris İklim Anlaşması'nın ekinde bir liste olduğundan haberi var, hiçbirinden haberi yok. Ve bizim Ek-2 listesinden çıktığımızı yani başka ülkelere fon verme

zorunluluğunda olmadığımızı, Fas'ta yapılan, Marakeş'te yapılan COP toplantısında çıktığımızı geçiş ülkesi olarak bilmiyor. Kim? Ticaret Bakan Yardımcısı. Veysel Eroğlu düzeltiyor -eski Bakan- "Hangi listeden bahsediyorsunuz?" diyor. Ticaret Bakan Yardımcısı diyor ki: "Paris Anlaşması'nın ekinde şu anda yer aldığımız liste."

Arkadaşlar, bakın, Türkiye Osmanlı'dan... Yani Osmanlı küresel bir güç, dünyanın bu kadar ülkesine hükmetmiş belli bir dönem, o dönemden gelen diplomasi geleneğiyle ki o diplomasi geleneği Osmanlı'nın bu kadar uzun süre hükmetmesine sebep olmuş. Arkasından cumhuriyetin diplomasisi, Millî Mücadele, İkinci Dünya Savaşı, soğuk savaş... Gitmiş bir hariciye diplomasisi olan bir ülkeden bahsediyoruz.

Dışişleri Bakan Yardımcısı Faruk Kaymakcı bütün hepsini düzeltiyor sonra, anlatıyor süreci ve şu an Mehmet Emin Birpınar'ın söylediklerinden farklı şeyler söylüyor. Nasıl farklı şeyler söylüyor? Diyor ki: "Biz Ek-1'deyiz, Ek-1'den çıkmak istiyoruz. Bu konuda girişimde de bulunuyoruz ama çıkmamız imkânsız." Niye? "Biz bu tartışmayı açarsak birçok ülke bizi Ek-1'e alacaklar diye korkuyor." diyor. "Ve Türkiye'nin Ek-1'den çıkmasını G77 yani kalkınmakta olan Afrika grubu ülkeleri diyebileceğimiz ülkeler de kabul etmiyor çünkü Türkiye Ek-1'den çıkarsa, ek dışı ülke olursa ortaya konacak fonlardan Türkiye de yararlanacak dolayısıyla bu mali kaynakları paylaşmak istemiyorlar." diyor. Bir başka ülkeyle onlar da bu süreci engelliyorlar. 77 tane, çoğunluğu Afrika ülkesi G77 bizim çıkmamıza karşı. Ne dedi Sayın Bakan? "Tüm ülkelerin onayıyla ancak biz Ek-1'den çıkabiliyoruz." dedi. Ben soruyorum: "Sayın Bakanım Ek-1'den çıkmamız için tüm taraf ülkelerin onayına ihtiyaç var mı?" Kaymakcı diyor ki: "Evet." Hatta diyor ki: "Bunu kabul ettirip nitelikli oylamaya gidip dörtte 3 oyla da karar alabilirsiniz. Dörtte 3'le de alabiliyoruz kararı ama o sayısal olarak mümkün değil." Niye? "Çünkü şu an bize itiraz etmeyeceğini belirten 6 ülke var, 'talebinize koşulsuz destek verimiz' diyenler 20 ülkeyi geçmiyor." diyor. Yani toplam 26 ülke. Murat Kurum soru önermesine verdiği yanıtta bana ne demişti? "Tüm ülkeler... Bize karşı çıkan yok, Ek-1'den çıkmamıza."

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Dışişleri Bakanlığı arasında koordinasyon yok. Devlet aklı çökmüş, devletteki koordinasyon çökmüş, organizasyon bozulmuş. Mehmet Emin Birpınar İklim Araştırma Komisyonunda bir konuşma yaptı, ben de takdir ettim kendisini, orada da söyledim, bu konuya katkısı büyüktür. Tabii o da devlet organizasyonunun bir parçası ama Mehmet Emin Birpınar'ın bildiğini Kaymakcı bilmiyor, Kaymakcı'nın bildiğini Ticaret Bakan Yardımcısı bilmiyor, onun bildiğini Enerji Bakan Yardımcısı bilmiyor. Dolayısıyla Enerji Bakanlığı kendi paradigmasıyla bakıyor, diyor ki: "Biz bunu imzalarsak mutlak azaltım gelir, enerjide sıkıntı yaşarsınız." Bununla ilgili tabii birtakım iddialar var, Sayın Berat Albayrak'ın Enerji Bakanlığı döneminde buna karşı çıkıldığıyla ilgili birtakım iddialar var. Bununla ilgili bir köşe yazısında da bir şey var, onun, Berat Bey'in karşı çıktığı ama onu teyit edemiyoruz çünkü böyle bir açıklama yok. Bu tip tartışmalar var ama netice itibarıyla burada sizin anlattığınız hiçbir şey doğru değil.

Türkiye beş yılı boşu boşuna geçirdi ve bize Eritre'yle, Yemen'le, İran'la, Irak'la Paris Anlaşması'nı onaylayan son 5 ülke olma utancını yaşattınız ne yazık ki. Şimdi, AK PARTİ'li arkadaşları da teessüf ediyorum. Sayın Başkanım "Sayın Mehmet Emin Birpınar çok güzel şeyler anlatıyor, konuşsun." dedi az önce siz sunum yaparken.

Sayın Başkanım, ben bunu beş yıldır anlatıyorum, beş yıldır Meclis kürsüsünden konuşuyorum, 13 tane Meclis araştırması vermişim 27'nci Dönem, 5 tane Meclis araştırma önergesi vermişim 26'ncı Dönem. Eğer burada alkışlanacak birisi varsa önce Cumhuriyet Halk Partisi Grubu kendi grubum olarak, arkasından bu işe muhalefet eden yani "Paris onaylansın." diyen tüm muhalefet milletvekillerinin alkışlanması gerekir. Bunun onuru onlara ait çünkü yapıcı muhalefet yaptık biz, biz ülkenin geleceğini

düşünerek bu ülkenin ekonomisini değil sadece, gezegenin de geleceğini düşünerek... Sayın Bakan az önce dedi ki: “Kalkınma için çok önemli Paris Anlaşması.” Kalkınma için önemli de bu cayır cayır yanan vatan toprakları... “Vatan” dediğiniz soyut bir kavram değil ki, “vatan” dediğiniz bu ormanlar, bu dağlar, bu taşlar, bu denizler, bu dereler. Dolayısıyla biz bu ülkeyi iklim krizinin sonuçlarından koruyamayacaksak, bu iklim mültecilerinden korumayacaksak... 300 milyon iklim mültecisinden bahsediliyor, sadece Hindistan’dan, Pakistan’dan, Afganistan’dan değil, Sahra, Sahra Altı ülkelerden. Suların yükselmesi sebebiyle, ürün azlığı sebebiyle, kuraklık sebebiyle. Bu bir millî güvenlik sorunudur ama Türkiye beş yıldır Paris’e taraf olmadı, bununla ilgili adımları atmadı.

Ve arkadaşlar, dünya yeni bir ekonomik düzene gidiyor. Bu ekonomik düzen... Eskiden dünyanın ekonomik sistemini enerji politikaları belirlerdi ama şu an dünyanın ekonomik sistemini iklim politikaları belirliyor. Dolayısıyla Türkiye hiçbir finansmana ulaşabilecek durumda değil.

Sayın Bakan diyor ki: “Termik santrallere finansman bulunamaz.” E, bulunamaz, tebrik ederim, bunu Enerji Bakanlığına da bir anlatın lütfen. Alpu Termik Santrali’ni 7 defa ihaleye çıkarttı Enerji Bakanlığı. 22 tane yeni termik santral planlıyoruz. Dünyada, Avrupa ülkeleri dâhil, Çin dâhil, Amerika Birleşik Devletleri dâhil, termik santralden, karbondan çıkış, kömürsüz bir gelecekle ilgili hepsi süre verdi. Almanya dedi ki: “Ben 2035 yılında çıkacağım.” Fransa dedi ki: “Şu tarihte çıkacağım.” İtalya dedi ki: “Bu tarihte çıkacağım.” Mevcutları kapatmaktan bahsediyorum, zaten kimse yenisini planlamıyor çünkü termik santral pahalı. Yani aslında bizim söyleyeceklerimizi siz söylediniz ama bunu tekrarlamak zorundayız: Türkiye 22 tane yeni termik santral planlıyor arkadaşlar ve bu termik santrallere bizim dünyadan finans bulma ihtimalimiz yok çünkü tüm fonlar artık iklim fonuna döndü; EBRD’si, Fransız Kalkınma Ajansı, Avrupa Yatırım Bankası, Alman Kalkınma Ajansı... Uluslararası fonların hangisini diyorsanız, tamamı buna döndü.

Türkiye, Ek-1 listesinden çıkmak istedi Yeşil İklim Fonu’na ulaşmak için. Biz bunu da söyledik. 100 milyar dolar planlandı, Yeşil İklim Fonu’nda 7,5-8 milyar dolar para toplandı. 40 kurda 7 hurda yani 77 tane zaten hiç gelişmemiş, bizden çok kötü durumda olan ülke var, bunlar para alacaklar, bir de biz Türkiye olarak bu fonlardan yararlanalım. Türkiye, Yeşil İklim Fonu dışındaki fonlardan yararlanmıyor mu? Bu da doğru değil. 2013 ile 2016 arası 670 milyon euroyla biz Avrupa Birliğinde iklim fonlarından en çok yararlanan ülkeyiz. Sadece Yeşil İklim Fonu yok ki tüm fonlar iklim fonuna döndü. Eğer siz bu konudaki tavrınızı koymazsanız, bu fonlardan yararlanma imkânınız da yok. Dolayısıyla Türkiye’yi o anlamda da bir riskle karşı karşıya bıraktık.

Sınırdaki karbon vergisi... Şimdi, sınırdaki karbon vergisi, Türkiye ekonomisi için çok büyük risk. TÜSİAD’ın yaptığı, Profesör Erinc Erdem ve arkadaşlarına hazırlattığı raporda birtakım senaryolar var; ton başına 50 euro, ton başına 70 euro, hatta 90 eurodan da bahsediliyor, en düşük 2 milyar 800 milyon euroyla Türkiye sınırdaki karbon vergisi sebebiyle riskle karşı karşıya.

Cam, demir-çelik, otomotiv, çimento, bunun yanı sıra birçok sektörde daha Türkiye yüksek karbon emisyonu ve eski teknolojiyle üretim yapıyor. Avrupa Birliği bize diyor ki: “Kardeşim, ben yüksek teknolojiye az karbon salıyorum, üretim maliyetim yüksek; sen düşük teknolojiyle çok karbon emisyonu salıyorsun, üretim maliyetin düşük. Sen bana sınırdaki karbon vergisi vereceksin. Bu yaptığın, karbon kaçığına sebep oluyor Avrupa Birliğine.” Biz beş yıldır niye hazırlanmadık buna? Biz Paris İklim Anlaşması’nı onaylasaydık, tüm politikalarımızı iklim politikalarına göre yönlendirseydik, bizim sanayicimiz, bizim ihracatçımız buna hazırlanmış olsaydı bugün biz bu sıkıntıyı yaşar mıydık? Sadece sınırdaki karbon vergisi mi? Bir de döngüsel ekonomi diye bir konu var. Döngüsel ekonomi diyor ki: “Şu plastik bardağı -bu arada tek kullanımlık plastikler Avrupa’da yasaklandı temmuz ayında arkadaşlar. Sayın Bakan altı ay sonra gelecek burada, ben beş yıldır bağırıyorum ‘Tek kullanımlık

plastikler yasaklansın.' diye, benim söylediklerimi o söyleyecek, ondan da mutluluk duyacağız. Bir an önce yapın onu da Sayın Bakanım, tek kullanımlık plastikler de yasaklansın çünkü okyanustaki kirliliğin, plastik kirliliğinin büyük şeyi tek kullanımlık plastiklerden- üretiyorsun. Bunun ne kadarını geri dönüştürülmüşten üretiyorsun? Cam şişeyi üretiyorsun, ne kadarını geri dönüştürülmüş üründen üretiyorsun?" Buna göre sana eğer geri dönüştürülmüş değilse vergi koyuyor. Enerjin ne kadar yenilenebilir... Yani şu an bazı sanayicilerimiz daha yüksek maliyetli yenilenebilir enerji sertifikası alıyor. Sertifika veriyor, örneğin işte bilmem ne enerji kurumu ama 0,1 sent daha yüksek enerji maliyetiyle şey yapıyor. Niye? Avrupa Birliği'ndeki rekabet şansını artırabilmek için ve biz döngüsel ekonomiye de hazır değiliz. Niye? Şu an Türkiye kendi çöpünü ayrıştırmıyor. İzmir Büyükşehir Belediyesi Menderes'e çöp arıtma tesisi, katı atık tesisini yapamıyor muhalefet yüzünden, yaptırılmıyor "çöp tesisi bu" diye ve buna AK PARTİ'li milletvekili arkadaşlarımız diyor ki: "Buraya çöp tesisi yaptırmayız." İyi de biz bu çöpü yiyecek miyiz? Bunu ekonomiye kazandıracağız. Bu, çöp değil, aynı zamanda ham madde dönüştürsek. Öyle değil mi? Ama biz kendi çöpümüzü ayrıştırmadığımız için, dönüştüremediğimiz için bizim ham madde olarak ihtiyacımızı karşıladığı hâlde Avrupa'dan çöp ithal ediyoruz, Avrupa'nın çöp sömürgesi hâline geldik yani bununla ilgili de önlemler alınacak ama...

Dolayısıyla, burada, tamam, Paris İklim Anlaşması onaylanacak, biz de memnuniyetle oy vereceğiz çünkü "Onaylansın, onaylansın" diye beş yıldır bağırın bizdik. Bütün bu anlattıklarınızı beş yıldır söylüyoruz, tutanaklarda var, Meclis tutanaklarında, komisyon tutanaklarında var, tarih not etti bunu ve bu konudaki maalesef, devlet aklının Türk diplomasisinin yani o meslek memurluğundan başlayarak kâtiplik, ondan sonra konsolosluk, büyükelçiliğe giden yolda yıllarını emek vererek, alın teri dökerek Dışişleri Bakanlığında büyükelçi olanların yerine maalesef, AK PARTİ'li eski milletvekillerinin büyükelçi yapılmasıyla bu, işte, dış politikadaki sıkıntımızın sonucudur bu Paris Anlaşması'nın bugüne kalması.

Sayın Cumhurbaşkanı yeşil devrimden bahsetti şeyde. Keşke yeşil devrim olsa. Yani 6 okundan 1'i devrimcilik olan bir siyasi parti olarak yeşil devrimi biz destekleriz ancak sizin yaptığınız, arkadaşlar -yanlış anlamayın- karşı yeşil devrim olur, yeşile karşı devrim olur yani, yeşile karşı devrim.

Şimdi, Paris İklim Anlaşması'nı onaylayacağız. Onaylayınca karşımıza çıkan bundan sonraki süreç var. Bu sürecin eleştirisini yaptık. Bundan sonraki süreçte ne yapmamız lazım? Paris'i onaylamak... Uluslararası sözleşmeler, usulü dairesinde yürürlüğe girmiş uluslararası sözleşmeler kanun hükmünde Anayasa'ya göre. Yani biz bir kanun çıkarıyoruz, bu durumda ve bir bakış açısı, iklim dostu bir bakış açısıyla yola çıkıyoruz. O zaman madencilikte de aynı tavrı göstereceğiz. Yani ülkenin madenleri, 1 milyon yıldır toprağın altında olan madeni çıkartırken onun üstündeki ağaca, kurda kuşa, böceğe hiç zarar vermeden çıkartmanın yolunu... "Madenleri çıkartmayalım." demiyoruz ama kılı kırk yararak o madenleri çıkartmak zorundayız. Kaz Dağları'nda, Cerattepe'de, Munzur'da, daha birçok yerde, Fatsa'da yaşanan doğa katliamını, İkizdere'de yaşanan doğa katliamını yaşatmamak zorundayız hep beraber, bu bizim sorumluluğumuz. Ormanlarda, tabiat parklarında, millî parklarda ağaç kesimi yaptırmamak zorundayız bu durumda. Sulak alanlar karbon yutak alanı olarak en önemli alan. Yani karbondioksiti salıyoruz ya, o karbondioksiti yutuyor sulak alanlar. O zaman Ereğli sazlıklarını, Sultan sazlıklarını, Egridir sazlıklarını, Meke Gölü'nü, kuruyan göllerimizi, Burdur Gölü'nü korumak zorundayız hep beraber. Bu ülke bize kırk dokuz yıllığına kiralanmadı kimseden, biz bu ülkeyi kırk dokuz yıllığına kiralamadık, şehit kanlarıyla sulayarak bu ülkeyi biz kendimize vatan yaptık. Bizim çocuklarımız bu topraklarda yaşayamayacaklar bizim yaşadığımız gibi, bizim torunlarımız bizim soluduğumuz havayı soluyamayacaklar. O zaman böyle bir sorumluluk düşüyor. Ya da Turizm Teşvik Kanunu'nda orman alanlarında turizm tesisi yapılmasına onay vermeyeceksiniz arkadaşlar. Biz bunu söylüyoruz. Yani bu ülkenin doğa politikalarıyla ilgili bir başka bakış açısına hep beraber ihtiyacımız

var. Bu, size de sorumluluk yüklüyor, sadece bizim istememiz yetmez. Biz burada hani “siyasetüstü” derken bundan bahsediyoruz. Hepimiz kendi siyasi düşüncemize göre... Hani Âşık Veyssel’in bir sözü var –dün Sayın Başkan Muhammet Balta’ya da söyledim, çok da istişare ederiz gerçekten karşılıklı- “Koyun kurtla gezerdi fikir başka başka olmasa.” Fikirlerimiz başka olabilir ama ortak değerlerimiz var; bu ülke, bu ülkenin toprakları, doğası ortak değerimiz. Burada birlikte mücadele edeceğiz.

Daha arkadaşlarımız da çok katkıda bulunacaktır, ben çok uzatmak istemiyorum. Söyleyecek çok şey var. Aslında benim söyleyeceklerimin bir kısmını Sayın Birpınar da söyledi. Paris İklim Anlaşması’nı, evet, onaylıyoruz ama bunun beş yıldır beklemesinin vebali sizin boynunuzadır. Sizin kişisel çabalarınız da yetmez. Kişisel olarak çaba gösterdiğinizi biliyorum. İklim Komisyonunda kelime aralarından da sizin Paris’in onaylanması konusundaki yaklaşımınızı anlayıp size teşekkür etmiştim hatırlarsanız, evet ama bu yeterli değil. Bu işteki sorumluluk herkes gibi size de ait. Siz de bu organizasyonun parçasısınız, bir devlet organında Bakan Yardımcısısınız, İklim Başmüzakerecisisiniz.

Ülkemize hayırlı olsun Paris İklim Anlaşması değerli arkadaşlar.

Benim söyleyeceklerim şimdilik bu kadar Sayın Başkanım.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Teşekkür ediyorum Sayın Bakan.

Bir şeyi düzeltmek istiyorum: Söz alan arkadaşlarımız Sayın Bakan Yardımcımıza değil, ona atıfta bulunarak değil, ortaya konuşursa o, zaten anlar yani direkt böyle, onun ismini vererek konuşmanın bir şeyi yok.

Ben Sayın Bakan’a bir şey söylemek istiyorum:

MURAT BAKAN (İzmir) – Onun sunumuna ilişkin söylediğim için...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Yani bu çöplerden bahsetti; bunlar yasaklandı. TÜRKİYAT’ın bir toplantısına katıldım; oradaki Cumhuriyet Halk Partisi milletvekilimiz -ben Çevre Komisyonu Başkanı olarak katıldım- oradaki sanayicileri görünce “Bunlar sizin sanayi tesislerinizi kapatmak için ithal çöpü yasakladılar.” dedi yani bir yerde doğru konuşuyoruz, bir yerde insanları gördüğümüzde farklılaşıyoruz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bizim parti politikamız ne diyor Sayın Başkan? “Çöp ithalatına karşıyız.”

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Yani burada, ben, tekrar tekrar ifade etmek istiyorum: Bu iş siyaset üstüdür. Ben de orada kendisine söyledim ki: Türkiye Büyük Millet Meclisinde Sayın Mahmut Tanal sürekli bana “Bu ne oldu, ne oldu?” diye tacizde bulunuyordu ama “Siz burada farklı konuşuyorsunuz.” yani ben, bunu espiyle söyledim, ben severim Sayın Tanal’ı; bu tür olaylarda çalışan birisidir, söyler ama bizim her ortamda bunların aynısını söylememiz lazım. Altı yıllık gecikme bu tür olaylarda... Tekrar ediyorum, bu uluslararası bir sözleşme, yerelle yani iç politikayla alakası yok, bunu Sayın Bakan Yardımcımız da söyledi. Devletin bütün imkânlarının, bütün bakanlıklarının beraber istişare ederek ülkemizin millî çıkarlarını düşünerek bu zamanlara geldi.

Ben, bilirsiniz, bizim ULUSOY otobüsünün arkasında -nakliyat, seyahat firmasıdır- bir şey yazar, o söz çok hoşuma gider: “Her şey zamanında.” yani her şey zamanında. Burada devletimizin, Hükümetimizin aldığı kararlarda, fikirlerde...

MURAT BAKAN (İzmir) – Bence de bir yıl önce yapılmalıydı zamanında yapacaktık yani.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Siz öyle düşünüyorsunuz, doğrudur. Sonuçta, altı ay önce söylediklerinizi bugün diyorsunuz espiyle beraber, Sayın Birpınar aynısı söylüyor.

MURAT BAKAN (İzmir) – Tekrar ediyoruz aynısını.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – E, ne güzel bir şey. Demek ki aynı yönde olduk ki buraya geldik, bu kanun teklifini de görüşüyoruz; bütün bunlar düşünülerek.

Evet, teşekkür ediyorum Sayın Bakan.

Sayın Birpınar’a da tekrar teşekkür ediyorum.

Şimdi, Sayın Çepni...

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Önce söyleyen varsa konuşabilir.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – Ben aslında bir konuşsam...

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkanım, arkadaşlar; şimdi, Genel Başkan Yardımcım....

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Arkadaşlar, eğer müsaade ederseniz Genel Başkan Yardımcısı Ali Öztunç’a söz vermek istiyorum; toplantısı var.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sağ olun.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Yani ben üyelere müsaade alıyorum.

Sayın Öztunç, buyurun.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – Sayın Başkanım, çok teşekkür ediyorum. Değerli arkadaşlarımıza da anlayışları için çok teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Çevre Komisyonunun değerli üyeleri, Sayın Bakan; sizleri saygıyla selamlıyorum.

Lafı çok uzatmayacağım, Sayın Sözcümüz gerekli konuşmayı yaptı, arkadaşlarımız da değerlendirme yapacaklar. Bilirim ki Komisyon üyesi olmayan milletvekillerinin çok konuşması yanıltır, Komisyon üyesi milletvekillerimizin konuşması daha doğrudur ama birkaç hususa da dikkat çekeceğim.

Birincisi, Cumhuriyet Halk Partisi olarak olumlu bakıyoruz. Paris İklim Sözleşmesi’nin uygulanması için bugün burada bulunmanın doğru olduğunu düşünüyoruz. Evet, gecikme olmuştur, beş yıllık bir gecikme vardır. Sayın Başkana göre her şey zamanında, ULUSOY firmasının -tabii, Trabzonlu olunca ULUSOY’ları unutamıyor- otobüslerinin arkasındaki yazıda “Her şey zamanında.” diyor ama beş yıllık bir gecikme zamanı geciktirdi Sayın Başkan; maalesef, beş yılımız boşa gitti. Belki bir yıl, iki yıl tartışmalar yapılabilirdi, belki değerlendirmeler yapılabilirdi ama beş yıllık bir gecikmenin aslında her şeyin zamanında yapılması için değil de başka bir amaçla yaşandığını siz de biliyorsunuz, biz de biliyoruz.

Sayın Başkanım, Türkiye, cumhuriyet tarihinden bu yana çevre konusunda en zayıf dönemini yaşıyor -Sayın Birpınar kusura bakmasın- maalesef en zayıf dönemimizi yaşıyoruz. Çevre politikamız ciddi anlamda zayıf bir politika hâlinde.

Bakın, bugün “İklim krizi var.” diye konuşuluyor, Paris İklim Sözleşmesi getiriliyor. Peki, iklim krizi var ama hâlâ HES’lere izin verilmeye devam ediyor Sayın Bakan, hâlâ vahşi madencilğe izin veriliyor, kömürlü termik santraller hâlâ filtresiz çalıştırılıyor Türkiye’de. Benim seçim bölgem Kahramanmaraş’ta Afşin-Elbistan Termik Santrali -birazdan değineceğim- maalesef hâlâ filtresiz çalıştırılıyor; insanların tepesinden aşağıya kül yağıyor, zehir yağıyor.

Siyanürle altın ayırıştırma işi hâlâ devam ediyor, yoğun bir şekilde devam ediyor.

Yeşil alanlara beton yapılma işi hâlâ sürüyor. Daha birkaç gün önce İstanbul Ataşehir'deki İETT otobüsler durağı ve hal bölgesi, İstanbul Ataşehir'deki hal bölgesi... Sayın Erdoğan, Sayın AK PARTİ Genel Başkanı, daha önce bir mitinginde yaptığı açıklamada "Burası yeşil alan olacak, millet bahçesi olacak, 300 dönümlük millet bahçesi olacak." diye miting alanında kendisi söylemişti, müjde olarak vermişti ama şimdi, aynı Erdoğan izin verdi; buraya ticaret alanları yapılacak, apartmanlar dikilecek.

Marmaris'te Kumlubük, Didim'de, Çeşme'de, pek çok yerde koylar, orman alanları, yeşillik alanlar beş yıldızlı otellere, villalara tahsis ediliyor; bizim "5'li çete." dediğimiz müteahhitlere veriliyor -size isim isim yerleri söyleyebiliriz isim isim- peşkeş çekiliyor şu anda, yazıktır, günahtır!

Peki, bu anlaşma Meclisin onayından geçtikten sonra her şey bitecek mi? Kâğıt üstünde evet, Türkiye onaylamış olacak. Gerçekte? Mesela, ben merak ediyorum, Sayın Başkan, size ve Hükûmetin değerli temsilcisine soruyorum: Termik santraller kapatılacak mı, kapatılmayacak mı? Filtresiz çalıştırılan Afşin-Elbistan Termik Santrali ne olacak? Sayın Cumhurbaşkanı, 2020 yılında dedi ki: "Rant mı, halk mı? Ben halktan yanayım." Doğru bir şey yaptı, ben de teşekkür ettim o dönem kendisine. Dedi ki: "Ben bu santrallerin filtresiz çalıştırılmasına izin vermeyeceğim." Bütün muhalefetimize, toplumsal baskılar sonrasında yapılan birtakım temaslar, burada söylemeyeceğim temaslar sonrasında Sayın Erdoğan "Ben buna izin vermeyeceğim." dedi, teşekkür ettik, alkışladık ama altı ay geçti, termik santrallerin filtresiz çalıştırılmasına devam edilmeye başlandı, Bakanlık geçici ruhsatlandırma verdi. Elektrik ihtiyacı olduğu için mi, enerji ihtiyacı olduğu için mi? Hayır, o firmaların lobisi çok güçlü olduğu için bu.

Şimdi, Afşin-Elbistan'da filtresiz bir santral çalışıyor, filtre yapıldığı iddia ediliyor. Biz, Kahramanmaraş milletvekilleri, AK PARTİ milletvekilleri dâhil gittik, bize brifing verdiler "1'inci ayın birinde 1'inde bitecek." dediler. 3'üncü ayın 1'i, 6'ncı ayın 1'i, 9'uncu ayın 1'i; her üç ayda bir erteleye erteleye... Mümkün değil bitmeyecek de bu filtre ama çalışmaya devam ediyor.

Sayın Birpınar, bu sözleşme uygulamaya başlayınca... Ben sizin gönlünüzden oranın çalıştırılmaması gerektiğinin geçtiğini çok iyi biliyorum çünkü sizin o hassasiyetinizin olduğunu da biliyorum, bu yüzden size teşekkür de ediyorum ama Enerji Bakanlığının gönlünden böyle bir şey geçmiyor. O santral çalışmaya devam edecek mi, etmeyecek mi? Bir çelişki olmayacak mı burada? Bir yandan Paris İklim Sözleşmesi bir yandan termik santraller.

Eğer biz bu sözleşmeyi, anlaşmayı Türkiye Büyük Millet Meclisinde onaylarsak bir miktar para gelecek mi? Evet, gelecek. Bizim derdimiz iklim krizi mi, iklim krizinin fonu mu, iklim fonu mu? Hangisi? Sayın Erdoğan beş yıldır bunu tutuyordu. Şimdi, Amerika'ya gitti, Amerika'da bu işin fonlarının olduğunu, 3 milyar doları duydu; Amerikan dolarının ve yeşilini duyunca ağacın yeşiline sevdalandı bir kez daha, doğanın yeşiline sevdalandı bir kez daha. Sırf o para için ha! Yani biz bu sözleşmeyi bugün, beş yıl sonra burada konuşuyorsak bu Komisyonunda, bugün Dışişleri Komisyonunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda konuşacaksak tek sebebi para, çevre dostu olması, iklim kriziyle mücadele değil çünkü "iklim değişikliği" denildiği zaman sizin aklınıza millet bahçeleri geliyor, kentsel dönüşüm geliyor ki o değil yani.

Sayın Birpınar bazı iklim kriziyle ilgili durumları sıraladı, dedi ki: "Müsilaj mesela." Müsilaj iklim krizi değil ki, müsilaj bizim hatamız, insanoğlunun suçu. Hâlâ -hangi partiden olursa olsun; CHP'li olsun, AK PARTİ'li olsun fark etmez, hangi partili olursa olsun- Marmara kıyısındaki belediyelerin bir kısmı, oradaki sanayi bölgeleri... Organize sanayi bölgelerinde hâlâ Marmara Denizi'ne kimyasal atıklar akmaya devam ediyor ve biz bunu biliyoruz. Deprem oluyor, depremin ilk bir haftası, on günü, yirmi günü konuşuyoruz, şu çocuk kurtarıldı, şu enkaz çalışması yapıldı, şöyle oldu, böyle oldu, Sonra unutuyoruz, yeni bir deprem olana kadar. Müsilaj oldu, müsilaj sıkıntısı yaşandı, herkes konuştu,

hepimiz konuştuk, Türkiye konuştu, siyaset konuştu, liderler konuştu; komisyon kuruldu, unutuldu gitti. Komisyon çalışmalarına gidiyor, bakıyoruz bizim milletvekili arkadaşlarımız, dalıyorlar –yani bizimkiler de dâhil, herkes- geziyorlar turistik gezi gibi, olmaz. Ciddi bir çalışma yapmak gerekiyor bu konuda.

Ben lafı çok daha fazla uzatmak istemiyorum, Sayın Birpınar’a da teşekkür etmek istiyorum, üç sebepten dolayı, bir: Dedi ki: “Benden öncekiler hiçbir not bırakmamışlar.” Siz galiba beş yıldır Bakan Yardımcısı değ il mi Sayın Birpınar?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Müsteş ar yardımcılığı da yaptım bundan önce.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – Yani sizden öncekiler bırakmamış, on dokuz yıllık AK PARTİ hükümetinde sizden öncekilerin bırakmadığını itiraf ettiniz, teşekkür ediyorum.

İkinci teşekkürüm, “Dünyadaki hiçbir banka kredi vermez termik santraller için.” dediniz, doğru, vermez. Hâlâ yapılmak istenen yerler var, Elbistan’da yine iki santrale izin vermek istiyor Enerji Bakanlığı ama hiçbir bankanın termik santral teknolojisine kredi vermeyeceğini söyleyerek Enerji Bakanlığının tam karş ıtı bir açıklama yaptığınız için, çevreci olduğunuz için size teşekkür ediyorum.

Ayrıca, burada bir kitapçık var, kitapç ıkta son zamanlarda yaşadığımız sıkıntıları koymuş sunuz, iklim değ iş ikliğ inin Türkiye’ye etkilerinden orman yangınlarını koymuş sunuz. Orman yangınlarının sabotaj olduğunu söyleyen İç iş leri Bakanını yalanladığınız için de size teşekkür ediyorum. Bunun sabotaj olmadığını, iklim değ iş ikliğ inden, iklim krizinden kaynaklandığını söylediğiniz için de size teşekkür ediyorum.

Ama en önemli teşekkürüm size, az önce yaptığınız konuşma güzel bir konuşmaydı, olması gereken bir konuşmaydı. Sizinle zaman zaman irtibatımız vardır, sizin çevre konusunda hassas olduğ unuzu biliyorum. Nihayetinde, Bakan Yardımcısı olarak siyasi bir görev olsa da bürokratik bir görevdesiniz, sizin de yapacak çok fazla bir şeyiniz yok, siz de talimatlara uymak zorundasınız, çünkü maalesef, ülkemizde şu anda bir tek adam rejimi var, patron ne derse o oluyor, ona uymak zorunda olduğ unuz için siz de doğru olduğ unu bildiğiniz hâlde bazen konuşamıyorsunuz.

Sayın Başkan, söz hakkı verdiğiniz için tekrar çok teşekkür ediyorum. İnş allah, memleketimize hayırlı uğurlu olur diyor, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA (Trabzon) – Ben de çok teşekkür ediyorum Sayın Öztunç.

Bir şeyi sormak istiyorum bütün heyete: Paris Anlaş ması ne zaman devreye girdi acaba?

MURAT BAKAN (Ankara) – 2016 yılında yürürlüğe girdi.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA (Trabzon) – Yok, yok. Kyoto Protokolü ne zaman bitti? 2020’de. Paris Anlaş ması ne zaman devreye girdi? 2020’den sonra, Kyoto Protokolü’nden sonra.

MURAT BAKAN (Ankara) – Hayır, hayır.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Şimdi, ikisi de Birleş miş Milletler İklim Değ iş ikliğ i Çerçeve Sözleşmesi’nin altlığı değ il mi? Birisi Kyoto Protokolü. Kyoto Protokolü 2020’de bitti, Paris Anlaş ması da Kyoto Protokolü’nden sonraki Birleş miş Milletler İklim Değ iş ikliğ i Çerçeve Sözleşmesi’nin bir altlığıdır yani bir sene geçti, bu bir yıl içerisinde de pandemi var, esasında burada bir gecikme yok.

MURAT BAKAN (Ankara) – Sayın Balta “197 ülke hata yaptı.” diyor.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA– Hayır, Sayın Kaboğ lu’na da bunu sorabiliriz, burada Sayın Birpınar’a da sorabiliriz. Eğ er bu bitmiş se Kyoto Protokolü’nden 2020’ye kadar biz niye faydalandık ona da bakmak lazım.

MURAT BAKAN (Ankara) – Farklı şeyler, Kyoto ile Paris birbirinden farklı, birbirini takip eden şeyler değil yani.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA– Peki, ben sadece bunu hatırlatmak istiyorum; bir.

İkincisi, Sayın Öztunç şunu söylüyor, diyor ki Sayın Genel Başkanımıza, Cumhurbaşkanımıza: “Tek adam döneminde, Türkiye bu dönemde çevreyle alakalı –ben bunlara girmek istemem ama- en kötü dönemini yaşamıştır.” Geçmiş ile günümüze baktığımız zaman bizim neler yaptığımızı burada günlerce anlatırız. Geçmiş ile günümüzü kıyaslamak istemiyoruz, eksiklerimiz vardır. En önemli şey, biz mevcut enerji ihtiyacımızın yüzde 53’ünü yenilenebilir enerji kaynaklarından karşılıyoruz şu anda ve bunu da önümüzdeki süreçte artıracacağız.

Diğer taraftan da çevresel sorunlarla ilgili yaptığımız yatırımlar da ortada. Neler var bunlarda? İşte “orman alanları” dediniz, orman alanlarının 20 milyon 800 bin hektardan 23 milyon hektara yükselmesi, yeşil alanların artırılması, geri dönüşümle alakalı –bertaraf tesisleri- tesislerin yapılması, atık su arıtma tesisleri... Yani bu gibi örnekleri artırabiliriz.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – Her şey güzel ülkede, hiç eksik yok değil mi, her şey dört dörtlük, bitmiş?

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Başkanım, bu eksikler bitmez yani bundan sonra da bitmeyecektir ancak “Hiçbir şey yapılmadı.” dendiği zaman, nasıl aldık, nereye geldik, bunlara bakmak lazım yani nasıl aldık, neredeydik, nereye geldik, bunlara bakmak lazım. Ben görüşlere saygı duyuyorum ancak hiçbir şeyin yapılmadığı anlayışına, söylemlerine katılmıyorum. Buna ilişkin görüşümü ifade etmek istiyorum.

MURAT BAKAN (Ankara) – Başkanım şöyle bir şey söyleyebilir miyim usul açısından? Şimdi, her konuşmadan sonra siz bir cevap verme durumunda olursanız bu usul ekonomisi açısından doğru olmaz.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Bakan, teşekkür ediyorum.

MURAT BAKAN (Ankara) – Lütfen bütün Komisyon üyelerimiz, konuşmacılar bitirsin siz de ondan sonra değerlendirmenizi yapın. Yoksa o zaman bitmez, 10 tane konuşmacı, arkasından 10 ayrı açıklama yapacaksınız.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA– Sayın Öztunç buradayken arkasından konuşmayalım, biraz sonra kendisi ayrılacak, Genel Başkan Yardımcısıdır, o buradayken konuşmak istedim.

Sayın Arslan, buyurun.

EDNAN ARSLAN (İzmir) – Başkanım, teşekkür ediyorum.

Söz sırasını bana veren diğer arkadaşlara da çok teşekkür etmek istiyorum.

Parlamentolar Arası Birliğin Başkanı bugün Türkiye’de ve Mecliste ağırlayacağız onları. On iki buçukta onlarla birlikte olmam gerekiyor, o yüzden söz sırasını istedim, hakkınızı helal edin bu anlamıyla. Ben de yeni yasama yılının hayırlı uğurlu olmasını diliyorum.

Sayın Bakan Yardımcımız güzel bir sunum yaptı. Aslında, ben Bakan Yardımcımızın yaptığı sunumları çok beğeniyorum, aslında niyetinin de çok iyi olduğunu biliyorum ama sanki uygulamada sorunları var yani güzel, Bakanlık bünyesinde olumlu çalışmalar yapıldığını düşünüyorum ama bir yol haritası yetmiyor, mesela niyet yetmiyor. Mesela burada güzel bir kitapçık hazırlanmış, geldi, felaketler tanımlanmış, iklim krizi nedir, ne değildir hepsi var. “Ne yapacağız?” sorusunun cevabı yok burada.

Şimdi, Ali Öztunç dedi ki: “Ya bu Elbistan Termik Santrali çalışacak mı?” Vallahi de çalışacak billahi de çalışacak. Nereden biliyoruz çalışacağını? Şimdi, bu Paris İklim Anlaşması’nda biz ne yapıyoruz? burada bir zorlama yok, Sayın Bakan Yardımcısı da bunu söyledi, ulusal katkı beyanı var. Şimdi, siz ulaşamayacağınız bir karbon salınımını hedef alır ve “Ben bunun üzerinden azaltım yapacağım.” varsayımıyla hareket ederseniz zaten hiçbir şey yapmanıza gerek yok, Paris İklim Anlaşması’nın gereğini yapmış olursunuz.

Şimdi, biz ne demişiz? Biz demişiz ki: “2030 yılında 1 milyar 175 tonluk bir karbondioksit salınımı yapacağız, bunu yüzde 21 azaltacağız, bu da işte 929 milyon tona denk gelecek.” Mesela 2012 yılında 430 milyon tonmuş bu ama hesap yaptığımız zaman biz Türkiye’de, TÜİK’in de verilerini değerlendirdiğimiz zaman bu, 2030 yılında aslında 709 milyon ton yani biz aslında hiçbir şey yapmadan bu düzene devam ederek Paris İklim Anlaşması’ndaki bu ulusal katkı beyanını yerine getirmiş oluyoruz. Yani bu ne demek? Bu, termik santraller çalışacak demek, bu, petrol ve doğal gazdan elde ettiğimiz elektrik enerjisi üretimi devam edecek, bunlarda bir kısıtlamaya gidilmeyecek ve biz, yenilenebilir enerjiye de pek yatırım yapmayacağız demek. Yani fotoğraf bu, benim gördüğüm şekilde bu.

Şimdi, böyle bir dayatma yok yani Paris İklim Anlaşması’nın emisyon azaltımla ilgili bir dayatması yok bize, bizim onlara ulusal katkı beyanıyla verdiğimiz bir taahhüt var ve her beş yılda bir de bu beyanları iyileştirmeye davet ediyorlar. Diyorlar ki: “Siz bunu böyle referans almıştınız, bunu biraz daha geliştirin, biraz daha iyileştirin, yenilenebilir enerjiye yönelin. Karbon ayak iziyle birtakım çalışmalar yapın.” Mesela, karbon ayak iziyle ilgili burada hiçbir şey duymadığım gibi mesela, kurumlar nasıl hazırlanacak bu işe? Asıl onları çok etkileyecek yani sanayicimiz ciddi anlamda endişeli çünkü Avrupa Yeşil Mutabakatı bizim kapımıza dayandı. yani ton başına 30 euronun bahsediliyor ama 50 euronun olacağı, 70 euronun olacağı, 90 euronun olacağı birtakım kalemler var ve bizim için risk olacak, ihracatının yüzde 50-55’ini Avrupa Birliği ülkelerine yapan bir ülke olarak bizim için, sanayicilerimiz için ciddi risk teşkil edecek. Bir hesaplama göre en az 1 milyar, bir hesaplama göre de -Sayın Bakan da burada söyledi- 2,8 milyar, 3 milyar euroluk bir karbon vergisi ödemek zorunda kalacak ülkemiz. Kime yapacak bu ödemeyi? Avrupa Birliği ülkelerine, ürün satmak zorunda kalacağımız ülkelere yani dediğim gibi bir yol haritası yok. İleride kurumsal ayak izinin ürün bazlı ayağına döndüğünde ne yapacağız peki? Her ürüne karbon ayak izi istediklerinde ne yapacağız? Önce kurum kendini karbon ayak iziyle ilgili bir hesaplama tabi tutacak, ondan sonra bir de ürün bazlı bir karbon ayak izine geçiş de olabilir yani olacaktır bu. Peki, o zaman ne yapacağız? Yani bir fabrika ürettiği bir ürüne 30 euro verecek, birine de vermeyecek ya da birine 90 euro verecek. Yani bizim bunları çok iyi çalışıyor olmamız lazım.

Tabii, bizim karbonsuzlaşmayla ilgili herhangi bir taahhüdümüz yok, burada açık ve net bir şekilde bunu görüyoruz. Avrupa Birliği “2030 yılında yüzde 55.” diyor, 2050 yılında bu karbonsuzlaşmayı nötrlüyor. Çin bile kalkmış 2060’da karbonsuzlaşmadan bahsediyor, nötr olmaktan bahsediyor. Biz ne yapıyoruz peki? Öyle bir hedefimiz yok; ne 2050, ne 2060... Hiçbir şekilde karbonsuzlaşmayla ilgili hiçbir taahhüdümüz yok. 22 tane termik santral ihalesi var, daha yeni Amasra’da mahkeme kararıyla durduruldu, Eskişehir Alpu’da defalarca yargı kararlarıyla durduruldu. Yani biz bir işi yaparken bakanlar arası koordinasyon sağlayarak... Bu konuda Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığını da uyaralım. Mesela, Sayın Başkan dedi ki: “Bizim yenilenebilir enerji potansiyelimiz yüzde 53.” Bu yıl kaç peki? Biz hidroelektrik santrallerini bu yenilenebilir enerjilerin içinde sayıyoruz. E, ne oldu o? Kuraklık nedeniyle yüzde 15’e düştü değil mi? Peki, bu kuraklık devam ederse siz nasıl “Bizim yüzde 53 yenilenebilir enerji kaynağımız var.” diyeceksiniz? Yüzde 12, yüzde 13, yüzde 14 civarında rüzgâr ve güneş enerjisi var. E, topladığınız zaman yüzde 15’le yüzde 28 yapıyor yenilenebilir enerji potansiyelimiz, şu anki, bugünkü hâliyle yüzde 28, yüzde 53’lerde falan değil. Çünkü barajlarımız

dolu değil ve bu küresel iklim, bu kriz, bu kuraklık öyle gösteriyor ki -tarımsal sulamayla beraber- biz HES'lerden istediğimiz ya da beklediğimiz verimi alamayacağız gibi gözüküyor. O yüzden bizim bir an önce bu şeye dönmemiz lazım, yenilenebilir enerji işine çok ciddi anlamda kaynak yaratmamız gerekiyor ve o alanda ciddi yatırımlar yapmamız gerekiyor.

Peki, Türkiye'nin Paris İklim Anlaşması'na taraf olması ekonomik olarak yararına mıdır, zararına mıdır? Sayın Bakan konuşmasında "Ya, birçok ülke endişe etti. Daha önce rüzgâr enerjisiyle 2-4 liraya ürettiyordu, kömürle 2 dolara ürettiyordu, şu an 1 dolara falan düştü." dedi. Son yapılan araştırmalar gösteriyor ki sadece ilk zamanlarda güneş enerjisi ve rüzgâr enerjisi gibi santraller bir kurulum maliyeti... Ama ondan sonra dışa bağımlı olmayacağı için, "bedava enerji" dediğimiz enerjiyi ülkemizde daha fazla var edeceğimiz için aslında bu bizim millî gelirimizi de artıracak bir şey yapar. Eğer bu Paris İklim Anlaşması'nın gereklerini uygun bir şekilde yapar, yenilenebilir enerjiye geçer, doğal gaz ve kömürle çalışan santralleri, petrolle çalışan elektrik santrallerini devre dışı bırakırsak aslında ekonomimize de ciddi katkı sağlayacak bir iş ve işlem yapmış oluruz. Ama bunun hedefi yok yani bunun hedefini biz koymadık, ben burada göremedim. Tamam, güzel. Yanıyoruz, ormanlarımız yanıyor, hep beraber feryat figan; seller oluyor, feryat figan; birtakım doğa olayları oluyor, hepimiz feryat figan. Duygusallıkla bir sürü iş yapıyoruz. E, sonrasında ne yapıyoruz peki? Hemen unutuyoruz arkadaşlar, sanki bir daha orman yangını olmayacakmış gibi, bir daha sel felaketi yaşamayacakmışız gibi hayatımıza devam ediyoruz. Artık bu alışkanlıktan kurtulmak zorundayız. Yani siyasetüstü değerlendirmemiz gereken bir konu maalesef siyasetin oyuncağı hâline geliyor. Ya, bu Paris İklim Anlaşması'na muhalefet, uzmanlar, ekonomistler, sanayi odaları olarak burada taraf olalım. Yani bir risk görüyoruz biz kendi geleceğimizle ilgili; sanayi üretimimizle ilgili risk görüyoruz, göllerimizle ilgili risk görüyoruz, ormanlarımızla ilgili risk görüyoruz. Ya, buna bir an önce geçelim ve ben, Bakanlıktaki birçok insanın vicdanının da aslında çok daha önceden bu işe "evet" denilmesi gerektiğini söylediğini de biliyorum, hissettiğini de biliyorum ama Cumhurbaşkanının ağzından çıkmadığı sürece hiçbir şeye imza atılamıyor, hiçbir şeyden çıkılamıyor. Yani sonra da "tek adam" dediğimizde, Sayın Başkanım kızmayın, buna Sayın Cumhurbaşkanı karar vermemeye... Bu teknik bir konu, buna bilim adamları karar vermiş, Bakanlık bürokratları çalışmış. Bak ne güzel, Sayın Bakan Yardımcımız -350 miydi Sayın Bakan Yardımcım- "İklim toplantısına gittim." diyor, dünyanın nereden nereye geleceğini görüyor ama Cumhurbaşkanımız talimat vermeden bu bizim önümüze gelmiyor, bunun değişmesi lazım. Ya, Sayın Cumhurbaşkanının etrafında olan aklıselim insanlar da sağduyuya davet etsinler bu konularda. Siyasetüstü işlerde bir sağduyuya davet edelim. Ya, bizim bu verdiğimiz ulusal niyet beyanında, bütün dünya bizim gibi yapsa... Yani "mış" gibi yapıyoruz ya, bizim asla 1 milyar 175 tona çıkmayacak karbon emisyonumuzu oralardaymış gibi, 2030'da oraya gelecekmış gibi planlayıp onu da yüzde 21 azaltacağız gibi yani sanki azaltım yapıyormuş gibi sunuyoruz. Bütün dünya böyle yapsa 2 derece değil, 3,5-4 derece olur dünyanın ısınması, bizim gibi yapsalar 2,5-3 derece olur ya! Yani bunu düzeltmemiz lazım, bizim bu işi siyasetüstü sahiplenmemiz lazım. Ya, Türkiye en çok emisyonu sahip G20 ülkeleri içerisinde 16'ncı sırada. Mesela, Sayın Bakan "Bu fonlarla ilgili birtakım sıkıntılar falan gözüküyor." dedi, Sayın Murat Bakan da... Bu konuda 2013-2016 yılında Türkiye bu fonlardan en çok faydalanan ülke, yılda 667 milyon avro ortalamayla destek almışız bu konuda. Yani o yüzden niyet güzel, biz daha önce Çevre Ajansını da kurduk, orada da niyet güzeldi ama Çevre Ajansının da bir iş yaptığına daha şahit olmadık, bir poşet yasası çıkardık, bir orası çalışıyor gördüğüm kadarıyla, onun haricinde bizim burada karara bağladığımız başka bir şeyin çalıştığını görmedik.

Evet, bu Paris İklim Anlaşması'na çok olumlu bakıyoruz, bugün de tarihî bir gün, inşallah Meclisimizden de hızlı bir şekilde geçer, onaylarınız hep beraber oy birliğiyle çünkü siyasetüstü bir meselede oy birliği çok önemli ve değerli. İnşallah, uygulayıcılar da bir an önce yol haritasını çizerek bu konuda gerekenleri yaparlar diyorum, hepinize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, çok teşekkür ediyorum.

Sayın Akın'a söz vermek istiyorum.

AHMET AKIN (Balıkesir) – Sayın Başkan, teşekkür ederim. Sayın Bakan Yardımcımız, size ve ekibinize de çok teşekkür ederim.

Öncelikle, gerçekten çok önemli ve bizim sözcümüzün de ifade ettiği gibi üzerine çok dikkatle gittiğimiz konu çünkü İkinci Yüzyıla Çağrı Beyannamesi -Sayın Genel Başkanımızın liderliğinde hazırlanan- madde 10'da gelecek nesiller için ekosistem hakkı hepimiz için çok önemli ve bunu savunuyor, bunun için de çalışmalar yapıyor ve mücadele ediyoruz. Bu konuyla ilgili bu Bakanlıkta, bu Komisyonda çalışma yapan arkadaşlarıma ben teşekkür ediyorum.

Sayın Bakan, siz, özellikle uzun yıllar sürdürdüğünü söylediniz, doğru, hakikaten öyle ama “Bu müzakereler oldu.” dediniz, mesela ben merak ediyorum ne müzakereler oldu yani bu süreçte yapılan müzakereler neydi, biz neden buna geç kaldık; onu merak ettim.

Bir de yıllardır süren bu konu... 2015 yılında Paris İklim Zirvesi'ne sunduğumuz bir ulusal emisyon azaltım niyet beyanı var. Şimdi, bu camiada ve bunu kabul eden kurumda sanki alaycı bir tavırla reddedildi, kabul edilmedi yani incelemeye değer bile görülmedi. Bu raporu hazırlarken neye göre hazırladınız, hayallere göre mi, gerçeklere göre mi? Çünkü bizim için bu değer görülmemiş beyannamenin güncellenmesi gerektiği söylendi. O güncellemelerde ne gibi güncellemeler yapıldı, sizlerden bunu da mümkünse... Merak ediyorum. Bir de efendim, siz dediniz ya hani “Kafa yapısı değişmeli.” Hakikaten değişmeli. Aslında kafa yapısı gerçek anlamda değişirse hepimizin ortak ekosistem hakkını hep birlikte karşılayacağız çünkü bu kafa yapısı değişmediği sürece maalesef hem ekosistem hakkımız elimizden alınacak hem de çevreyi bilinçsizce kirletmeye devam edeceğiz.

Şimdi, özellikle, bu son süreçte Eritre, İran, Irak, Libya, Yemen gibi ülkelerle aynı kademeye gelene kadar aklımız neredeydi mesela? Bunu ben gerçekten gittiğimiz bütün uluslararası toplantılarda, yurt dışında, içeride bu hep bizim karşımıza çıkıyor. Neden biz bu Eritre, İran, Irak, Libya'yla aynı kategoride kaldık? Ben merak ediyorum bunun nedenini. Sizler konuşmanızda Sayın Bakan Yardımcım, hep, işte “İklim fonundan para vermediler.” vesaire dediniz falan. Şu anda da bu yaptığımız sunumda -yani sizde değil de genel olarak, ekip arkadaşlarımızla birlikte ki hepsi çok değerli- yani şimdi para burada, buraya döndük gibi bir şey çıktı. Neden? Çünkü Sayın Cumhurbaşkanı oraya gittiği zaman gördü ki yeşil finansman haricinde paraya ulaşmaya imkân yok. Yıllardır, yirmi yıldır geline süreçte de mevcut ekonomi politikaları vesairede ve geldiğimiz noktada yaşadığımız ekonomik buhran da ortada. Şimdi bu paralara ulaşma imkânı, yolu buradan geçiyor ve birden onaylamak zorunda kaldık gibi hissettim. Çok memnun edici bir şey, onu da üstüne basa basa söyleyeyim ki değerli kardeşimiz, bizim sözcümüz söyledi. “Altı ay önce ben söyledim, şimdi söylüyor.” dedi. Yani bu kafa yapısı konusunda yüzde 100 haklısınız, inşallah bu kafa yapısı değişecek ve daha güzel günlerde ekosisteme hakkıyla buluşacağız.

Şimdi, 2016 yılında imza atılan Paris İklim Anlaşması'nda, bugüne gelene kadar beş yıllık bir süreç var, bu süreçteki yapılan uygulamaları merak ediyorum, bu gerçekten önemli. Bunu, bizim, bilip ona göre anlatmamız lazım hem yurtdışı platformlarında hem de gittiğimiz yerlerde. Bir de yanyana bunları koyduğumuz zaman sizin söyledikleriniz gerçekten çok değerli. Hepsine ben de katılıyorum bire bir ve

yakından takip ediyoruz sizleri ve Bakanlığınızı da ama on dokuz yıllık AK PARTİ iktidarının enerji performansı, enerji açısından baktığınız zaman bunları nasıl bir çırpıda gerçekleştirecek? Bununla ilgili de bir soru sormak istedim.

Enerji verimliliği... Siz tabii Enerji Bakanı değilsiniz veya bakanlıkta değilsiniz ama sonuçta hepsinin size bilgiler aktarması lazım. Burada, mesela, Enerji Verimliliği Yasası vardı 2007 yılında, bu gerçekten önemliydi, hem karbon salınımını azaltacaktı hem de tasarruf sağlayacaktı. O günden bugüne kadar bir kademe gelmedik. Siz burada bu kadar, üç yüz elli şeye katıldınız, gerçekten ülkemizin geleceği için çok önemli. Bu süreçte onların uygulamalarından sizin çelişkiye düştüğünüz konular var mı? Varsa bize söyleyin, biz yardımcı olalım. Hep birlikte bunu çözmek için uğraşalım çünkü bu ekosistem hakkı, dönüşüm hepimizin geleceği. Aynı zamanda bu Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının net sıfır emisyon hedefiyle ilgili bir çalışması size ulaştı mı mesela? Bu da eğer varsa şimdi, yoksa daha sonra da alabiliriz. Buna göre net sıfır emisyon hedefi nedir mesela? Çünkü bu dönüşümün, yeşil dönüşümün en önemli paydaşlarından bir tanesi enerji, enerji politikaları. Onun için bunun nasıl olacağını size sormak istiyoruz? Mesela düşük karbonlu enerji dönüşümü nasıl gerçekleşecek? Bu gerçekten çok önemli. Bu öyle bir günde, iki günde... Madem beş yılı sokağa attık veya yeni diyelim bir yıl olsun diyelim fark etmez, üç ay bile olsa üç ay içerisinde yapılan nedir? Bir de Sayın Bakan söyledi, yani bizim Bakan -doğuştan Bakan o, onun için soyadı Bakan- özellikle çok önemli bir şey söyledi: “Çimento, seramik, demir çelik gibi karbon emisyonu çok yüksek.” Mesela bu konularla ilgili sizin ve değerli hazırunun yaptığı çalışmalar ve aldığınız karşılıklar nedir? Bunları da merak ediyoruz.

Bir de Enerji Bakanlığının hedeflerini çok yakından takip ediyoruz, fosil yakıttaki santrallerin kapasitesinin artırılma hedefi var. Şimdi bir taraf bunu söylerken bir taraf yani onaylanmasını getiriyoruz -tabii ki oy birliğiyle onaylayacağız- ama buradaki çelişki hakkında ne düşünüyorsunuz? Yol haritası nasıl olacaktır?

Bir de son kez Sayın Başkanım, uzatmadan, hemen, müsaadenizle. Sayın Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından 12 Mart 2021’de açıklanan bir ekonomik reform paketi var yeşil dönüşümle ilgili ve yeşil tahvil vurgusu. Yani hep para, yani son anda sıkıştık, şimdi para bulmak için yeşil dönüşüme kendimiz gittik. Çok merak ediyorum yeşil dönüşüm, nasıl olacak? Çünkü her ülkenin yeşil dönüşümü ayrıdır, bir terzi gibi ülke olarak yapılır. Türkiye’ye özgü yeşil mutabakat, yeşil dönüşüm adına ne dersiniz deyin bununla ilgili bir çalışmanız var mı, Türkiye’ye özgü sektörler ve paydaşlarla ilgili? Mesela, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının performans programında bu fosil yakıtların artırılması var Sayın Bakan Yardımcımız, bu çok önemli. Burada mevcut termik santrallerin verimlilikleri zayıf, işte çevreye verdikleri zararlar belli herkes tarafından, bununla ilgili ortaya konulan bir vizyon plan yok, yani bir çözüm yok, ne yapacaklar o belli değil. İkincisi, demin onu sordum burada da onun üstüne basarak söylemek istedim çünkü en çok çelişki yaratan maddelerden bir tanesi. Bir de ekonomik reform paketinde bu yeşil tahvil ve yeşil dönüşüme yönelik başlayan girişimlere Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde ne gibi bir yol haritası yapılıyor? Çünkü bunların sizle paralel olması... Mesela, ben enerji ve altyapı projelerinden sorumluyum partimizde, o konuda Genel Başkan Yardımcısıyım. Demin de Ali Bey vardı, o da çevreden sorumlu. Biz ikimiz birlikte yapıyoruz çalışmaları çünkü önce insan diyen bir anlayışla ülkemizi yönetmeye talibiz, onun için bu soruları soruyoruz, size de bu konuda tavsiyeler vermek isteriz veya sizlerin yapmak istediklerinizi öğrenmek isteriz.

Bir de bu dönüşüm kapsamında birinci hedefin karbon emisyonunu azaltmak olduğunu siz de söylediniz. Sizin Bakanlığınızın çerçevesinde karbon emisyonunu azaltmaya yönelik net çalışmalar neler? Çok uzuna gerek yok, net çalışmalar. İster burada ister daha sonra da olur, fark etmez. Paris İklim Anlaşması’nı imzalamasına karşın Parlamentodan biz geçirmedik bunu. Bu, bizim için gerçekten

ayıp yani şimdi bu yıllardır olmayan şey şak diye nasıl oldu? Parayı kokladınız da onun için oldu Sayın Bakanım. Yani özür dilerim, bunda bir sıkıntı yok çünkü orada yeşil finansmana ulaşmadan finansmana ulaşmanın kolay olmadığını, hatta neredeyse imkânsız olduğunu hep birlikte, hepimiz biliyoruz. Buradaki asıl amaç gerçekten böyle bir devrim niteliğinde yeşil dönüşümü yapmak mı yoksa Paris İklim Anlaşması’nı Parlamentodan geçirip, yeşil finansmana ulaşip bununla ilgili çalışmalar yapmak mı? Bir de yeşil dönüşüm konusunda bir mutabakatınız var mıdır özellikle Enerji Bakanlığıyla?

Efendim, şimdi buradaki bazı söylediklerimiz belki rahatsız etmiş olabilir, öncelikle özür dilerim, eğer ettiyse. Ancak net olarak şunu söyleyeyim: Gerçekten ülkemiz zor durumda yani ülkemiz bu açıklanan raporda da -bizim havzamız- iklim krizinden en çok etkilenen ülkeler arasında. Onun için, bu bizim için bir millî mesele, hepimizle, dünyayla, geleceğimizle ilgili mesele. Onun için bu sorulara hassasiyetle cevap verirsiniz size ve tüm arkadaşlarıma saygılarımı, sevgilerimi tekrar tekrar sunacağım.

Sağ olun.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet Sayın Akın, çok teşekkür ediyorum.

Sayın Polat, buyurun.

MAHİR POLAT (İzmir) – Merhabalar. Öncelikle Sayın Bakan’a teşekkür ederim, sizlere de. Bizim sözcümüz olağanüstü güzel bir sunum yaptı, ona da çok teşekkür ederim.

Hep beraber anlatırken çok güzel, diyoruz ki “Bu işler siyasetüstü.” Evet, doğru, bu işler siyasetüstü olması gerekiyor fakat gelin görün ki söylediklerimiz ile yaptıklarımız birbiriyle çelişir şeyler. Siyasetüstü olması gereken bir konu tam da Cumhurbaşkanının yani sizin Genel Başkanınızın söylemi olmadan beş yıldır bekletiliyor ve Meclise getirilmiyor. Eğer bunu siyasetüstü görmüş olsaydık şimdiye kadar beş yıl boyunca sürekli gelirdi.

Değerli arkadaşlar, biz çevre konularında ülke olarak çok hassas oluyoruz, vatandaşlarımız bu konuda çok hassas. Bir olay olunca hep beraber kenetleniyoruz fakat olay gittikten sonra hiçbir şey yapmamak konusunda da çok mahiriz. Çevre hususunda önemli çalışmalar yapması gereken bir Komisyonun üyesi olarak ben Meclise geldiğimde acayip heyecanlanmıştım. Dört yıldır, dört yıl sonra geriye baktığımda çocuklarım ya da bundan sonraki hayatımda insanlar bana sorduğunda “Bu Çevre Komisyonunda ne yaptınız?” diye, hatırlayabileceğim arkadaşlarımın tabiriyle, çöp poşetleriyle ilgili poşet kanunu dışında çok önemli bir kanun yapmadık. İlk defa, toplanalım toplanalım deyince Paris İklim Sözleşmesi’yle ilgili toplandı. Bu toplantının da olmasında katkısı olan herkese teşekkür ediyorum yani bunda da emeğimiz olduğunu söyleyeceğiz, bu anlamda önemli bir şey. Beş yıldır bekliyor, bekletilmeden beş yıldır hayata geçirilmiş olsaydı eğer birtakım önlemler alabilirdik; mesela, yangınlarla ilgili, sel felaketleriyle ilgili ciddi önlemler alabilirdik. Beş yıldır bekletilmesi, anladığımız kadarıyla, fonlar ve yeşil sermayeye erişmeyle ilgili bir şey ama lütfen öyle yapmayın. Sabahtan beri anlatılıyor o kategoriden o kategoriye geçmekle ilgili, sadece fon beklentileri var.

SEMİHA EKİNCİ (Sivas) – Konuya öyle başlayıp da fona getirmek çok yanlış yani. Hem “partilerüstü” diyoruz, dönüp dolaşıp getiriyorsunuz fona.

MAHİR POLAT (İzmir) – Eğer Başkan müdahale ederse... Söz hakkınız geldiğinde konuşursanız...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Polat, siz devam edin lütfen.

MAHİR POLAT (İzmir) – Gördüğümüz kadarıyla, ek-1’den ek-2’ye, ek dışına gitmek ve fona ulaşmakla ilgili çekincelerimiz varmış, bunlar ortadan kalkınca imza için önümüze geldi. Hep “zaman” dedik, zaman ve faydayı, neye göre zamanlama yaptığımızı da hep beraber anlıyoruz burada.

Sera gazı salınımında 16'ncı sırada bir ülkeyiz. Ulusal katkı beyannamemizde -arkadaşlarım anlattı- bunu güncellemek ve gerçekçi hâle getirmek zorundayız.

Kömürle çalışan -kömürden çıkışla ilgili- santrallerle ilgili düzenlemeler konusunda yenilerine izin vermememiz gerekiyor. Burada adil dönüşümü sağlamalıyız yani işçi haklarını gözeterek kömürden çıkışı sağlamak zorundayız. Yeni santrallerin yapımını engelleyip eski santralleri de güncellemek zorundayız. Önümüzde duran anlaşma basit bir anlaşma değil; çocuklarımızın, gezegenimizin geleceğini ilgilendiren bir anlaşma. Bakan Yardımcımız anlattı “Bilgi var, birikim var, veri var.” dedi ama icraat yok, bugüne kadar bir icraat yapmadık değerli arkadaşlar. Bu Avrupa Yeşil Mutabakatı'yla birlikte bir de Avrupa'ya girişte ihracat mallarımıza uygulanacak uluslararası ticaretteki vergileri anlatırken bir de bir şeye dikkat etmek gerekiyor: Artık, tüketici bilinçli. Tüketici, üretilen ülkenin insanların koşullarına, çevre koşullarına, fabrikanın koşullarına, çalıştırdığı işçiye, insana, kadın çalışanına kadar gelip, denetleyip o ülkelerde belli kriterlere göre alım yapıyor. Burada sadece vergi ödeyerek mallarımızı oraya sokamama durumunda da kalabiliriz bu Yeşil Mutabakatı gerçekleştiremezsek çünkü tüketici tutumları bizde üretilmiş bir malı almayı engelleyecek duruma gelir.

Çevre olayları çok kesişen kümelerinin yüksek olduğu bir alan yani Enerji Bakanlığıyla, enerjiyle kesişen kümeleri, turizmle, tarım ormanla, sanayiyle kesişen kümeleri var. Artık, çağ öyle bir çağa dönüşüyor ki gezegenin geleceğiyle ilgili bir çağı yaşıyoruz yani iklim kriziyle beraber hepimizin hayatı tehdit altında, hepimizin yaşamı tehdit altında; o yüzden, Türkiye'nin, ülkemizin başka bir bakış açısıyla çevre sorunlarına bakması gerekiyor. Yani bu kesişen kümeler içerisinde lider konumunda olması gereken sizlersiniz, Çevre Bakanlığı; bu duyarlılıkla yönetmek zorundayız. Mesela, nükleer enerjiye geçerken; mesela, enerji santrallerinin yapımıyla ilgili; mesela, orman alanlarının imara açılması ya da orman alanlarında madencilik faaliyetleri gibi; mesela, turizme açılan yerler gibi; mesela, yeni imar alanlarının açılması gibi, çevrenin inanılmaz derecede önder olması ve olmazsa olmaz Çevre Bakanlığının yani sizlerin görüşleri olması gerekiyor. Türkiye eğer bu anlayışla yönetebilirse çevresine de yani bulunduğu coğrafyaya da çevre konusunda bir duyarlılık sağlayabilir ve insanlığa katkı yapabilir. Umarım paranın dışında, umarım fonların dışında bir anlayışla çevreyi yönetiriz ve gerçekten, denildiği gibi, siyasetüstü bir anlayışla yönetiriz ve bundan sonra da bu Komisyonu daha işler, daha çalışır bir komisyon hâline getiririz diyorum.

Hepinize teşekkür ederim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çok teşekkür ediyoruz.

Sayın Sıdali, buyurun.

ZEKİ HAKAN SİDALI (Mersin) – Sayın Başkan, ben de çok teşekkür ederim bu söz hakkı için. Sayın Bakan Yardımcısına da moral verici sunumu için çok çok teşekkür ederim.

Biz İYİ Parti olarak tabii ki Paris Anlaşması'nı kuruluş dönemimizden beri destekliyoruz, dolayısıyla da bugün itibarıyla nihayetinde hep beraber bu anlaşmanın Meclisimizin gündemine gelmesinden dolayı son derece memnunuz. Fakat buradaki tüm konuşmacılar hep beraber aslında teknik bütün detaylara değinmekle birlikte bugünün tarihi bir gün olacağını söylediler. Tabii, bu eğer gerçekten bir başlangıç olacaksa tarihi bir gün olacak çünkü çok geç kaldık, siz her ne kadar “her şey zamanında” deseniz de aşağı yukarı beş altı senedir biz bunları konuşuyoruz ve bugünkü de bir netice değil, bir başlangıç; dolayısıyla bundan sonraki kanunları birlikte yapabileceksek bu bir anlam ifade ediyor; yok, bunları birlikte yapamayacaksak, diğer sayın milletvekillerinin söylediği , bu Komisyon çalışmayacaksa o zaman tabii ki çok fazla bir şeyi bu anlaşmadan da beklememiz mümkün değil. Mesela, iklim kanununu yapacağız, su kanununu yapacağız; beraber yapabilmeliyiz bunları, burada yapabilmeliyiz. Dolayısıyla da umarım hep beraber bunları başarırız. Sonuçta, toplu bir planlamaya

ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. Sayın Bakanın da aslında diğer bakanlıklar arasında kaybolduğunu görüyorum. Bu anlamda da belki de bir ekolojik geçiş bakanlığının çok faydalı olacağını düşünüyorum. Bu konuda da bir değerlendirme yapmak faydalı olacaktır.

Bunun dışında, tabii, bundan sonra kaynakların nasıl kullanılacağı da çok önemli ve sonrasında da tabii, Avrupa Konseyinde hep beraber görüşmüş olduğumuz bizim, yeni kuşak insan hakkı içerisine bu konunun gireceği ve bununla ilgili çok ciddi -belki ileriki tarihlerde- sıkıntılar yaşayacağımıza dair gözlemlerim var. Bu anlamda daha güvenli, daha temiz, daha sağlıklı ve daha sürdürülebilir bir yaşam için bunun aslında yeni kuşak insan hakkı olarak da yine hep beraber planlamamız, konuşmamız gereken bir şey olduğunu düşünüyorum.

Tekrar hayırlı olsun diyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Çepni, buyurun.

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Teşekkürler Başkan.

Bütün katılımcı arkadaşları da selamlıyorum, hoş geldiniz diyorum

Öncelikle, tabii, iklim krizine dair uzunca zamandır tartışmalar yürütüyoruz yani ekolojik gündemler her önümüze geldiğinde biz iklim krizine özel olarak vurgu yaptık, iklim krizinin tartışılması esnasında da Paris İklim Anlaşması’nın onaylanması meselesine vurgu yaptık fakat şunun altını çizelim: Biz iklim krizi söz konusu olduğunda bunun bir ve tek çözümünün Paris Anlaşması’nın imzalanması olduğunu söylemedik; bir kere, bu konuda farklı bir yaklaşımımızın olduğunu söyleyelim.

Şimdi, bu gündemin Çevre Komisyonunun gündemine bu biçimde gelmesini eleştiriyoruz yani tali komisyon biçiminde tanımlanmış olmasının, toplamda bu Paris Anlaşması’nın onaylanması meselesine dair eleştirilerimizi de haklı çıkaran bir yanı olduğunu söyleyelim. Şimdi, dünyanın yok oluşa doğru gittiği ve Türkiye’nin de bundan fazlasıyla muzdarip olduğu koşullarda Paris İklim Anlaşması’nın küresel iklim krizi gündeminin ekolojik çevre komisyonuna gelmemiş olması, bu biçimde gelmiş olması bizim Komisyonumuz açısından gerçekten bir feaat. Bu konuda bunu nasıl telafi ederiz bilemiyorum. Bu konuda eleştirilerimizi sunalım.

Şimdi, bir diğer başlık; biz en son Çevre Ajansı kurmuştuk. Bu Çevre Ajansı tartışmalarında biz 500 bin civarında katı atık toplama işçisinin mağdur olacağını o dönemde söylemiştik ve dün Dudullu sanayide katı atık işçilerinin toplama alanları basıldı ve burada insanlar, işçiler, emekçiler saldırıya maruz kaldılar. Bunu da buradan bu Komisyonun gündemine tekrar getirmek istiyorum. İşçilerin açlığına, yoksulluğuna rağmen bir kalkınma, bir ekoloji, bir çevre tartışması, mücadeleleri yürütülemez. Bu yüzden, katı atık işçilerini de buradan selamlıyorum, direnişlerini de selamlıyorum.

Şimdi, Paris Anlaşması’nı biz nasıl değerlendiriyoruz? Paris Anlaşması’nı bir adım olarak görüyoruz. Bir diğeri: Bize küresel iklim krizinin sorumlularının kim olduğunu bir kez söylemiş oluyor. Bir diğeri, esasen milyarlarca insanın dünyanın yok oluşu, esasen buna bağlı olarak da dünyanın yoksullarının yoksullaşması meselesinde yani 3 milyar insanın ortalama suya ulaşamadığı dünyada, küresel iklim krizinden de esasen yoksulların öldüğü, yokluk yaşadığını bildiğimizden hareketle söylüyorum, kimin yakasına yapışılması gerektiğini de aynı zamanda bu Paris Anlaşması ve tartışmaları, BM etrafındaki dönen tartışmalardan görüyoruz. Şimdi, bu anlamda bizim nasıl bir hattan yürümemiz gerektiğini bu anlaşma bize söylüyor, bu anlamda önemsiyoruz yoksa “Bu meselelerin çözümüdür.” demiyoruz. Eğer her kim “Küresel iklim krizinin çözümü Paris İklim Anlaşması’dır.” derse topu taca atıyor demektir. Bunu burada belirtelim.

Şimdi, küresel iklim krizinin sorumlusu 7 milyar insan değil yani bu aynı gemideyiz hikâyesi var, Türkiye’de çok söylenir AKP tarafından. Aynı gemideyiz hikâyesinde de herkesin ortak bu yok oluşta payı olduğu söyleniyor, böyle de değil. Bunun sorumlusu başta 10 tane kapitalist, emperyalist ülkedir ve bunların da sermaye şirketleridir yani hükümetleri de şirketlerin CEO’larından oluştuğu için bu yok oluşun sebebi dünya sermayesidir, bunun altını çizelim. Dünya halklarının ezilenleri, yoksulları değil.

Dolayısıyla, şimdi, biz, bunlar sorumluyken bu sorumlulardan elbette kurtuluş beklemiyoruz. Bunların yapacağı yani paranın ve kârın, kâra secde edenlerin, adres tanımayanların çözebileceği bir şey değil bu, bir sorun değil; yarattıkları bir sorun aynı zamanda bu. Dolayısıyla, biz bu meseleyi bir anlaşma meselesi olmaktan ziyade bir mücadele meselesi olarak görüyoruz. Sermaye sınıfına karşı, bu yıkımı yaratan kapitalist sisteme karşı aynı zamanda yani her şeyin kâr üzerinden, para üzerinden, rant üzerinden, kalkınmacı bir yaklaşım üzerinden ele alan anlayışa karşı mücadele yürütüyoruz.

Şimdi, bunları tabii konuşurken birçok arkadaşımız daha önce de gündeme geldi “Ya, işte bunlar hep her şeye karşılar, sermayeye de karşılar.” falan filan. Evet, sermayeye karşı olduğumuzu bir kez daha söylüyorum, belki Başkan bana tekrar laf atabilir, daha öncesinde yaptığı üzere.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Atmıyorum.

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Şimdi, evet, durum bu, durumun özeti budur. Yani biz başka bir yerden bakıyoruz, siz başka bir yerden bakıyorsunuz. Dünya yok olma tehlikesiyle karşı karşıya, bu geleceğin bir sorunu değil, bugünün sorunu. 2050 ortalamasında dünya yaşanamaz hâle gelebilir, sunumda da ifade edildi, çok büyük göçlerle karşı karşıya kalabiliriz. Örneğin, Türkiye açısından da güneyden kuzeye göçler yaşanabilir, bunlar çok somut şeyler, bunların verileri her gün ortaya çıkıyor yani her afette, her selde ve benzeri, bunlar fazlasıyla tartışılıyor.

Şimdi, Türkiye burada kendisini şöyle tartışıyor: Diğer ülkelerin yani o saydığımız 10 tane hakim, emperyalist gücün karbon emisyonu oranıyla kendisini kıyaslayarak kendi pozisyonunu belirliyor. Bu yanlış bir yöntemdir yani klasik deyimle, halkımızın deyişiyle “Yanlış örnek değildir, yanlış olan örnek olmaz.” ama, tabii, kâr meselesi, para meselesi, rant meselesi üzerinden bütün meselelere bakıldığı için doğal olarak böyle bir açıklama yapılıyor. Bu yaklaşımdan çıkılması lazım.

Şimdi, ne oluyor Türkiye’de? Bakın, Türkiye 2012’de Birleşmiş Milletler Sekreteryasına sunulan niyet beyanında, ulusal katkı beyanında 430 milyon ton olan sera gazı emisyonlarının 2030’da 929 milyon tona kadar çıkabileceğini belirtmiş yani böyle bir taahhütte bulunmuş. Yani Türkiye bu anlaşmada bir emisyon azaltım taahhüdünde bulunmuyor, 2053’de sıfır karbon taahhüdünde bulunuyor, tabii o da enteresan niye 2053, o da bilinmiyor yani o da meçhul. Şimdi, dolayısıyla Türkiye bu anlamda bütün bunları yaparken sözüm ona çok yeşil, AKP dönemi son derece ekolojik, son derece çevreci bir dönem ama -cumhuriyet tarihi diyelim hani en yakın bildiğimiz- tarihinin en büyük yıkımını yaşadığımız dönemler AKP’li yıllar.

Şimdi, tabii, kavramların altı boşaltılıyor, altı üstüne, üstü altına getiriliyor yani kavramlar takla attırılıyor. İstatistik bilimi de böyle bir bilimdir zaten yani kimin kullandığına bağlı olarak değişir. Bir doğruyu yanlış gösterebilirsiniz, bir faydayı zarar olarak gösterebilirsiniz istatistik biliminde.

Şimdi, iktidar diyor ki: “Yenilenebilir enerji politikamızda dünyada önemli bir yerdeyiz.” Evet, doğru, doğru bir yaklaşım. Şimdi, Türkiye yüzde 50 civarında yenilenebilir enerjiden sağlıyor fakat bu yüzde 50’nin içerisindeki yüzde 30 civarında oran da HES’lerden geliyor. Şimdi, HES’ler yenilenebilir enerji değildir, olamaz. Doğayı katleden, suları yok eden, ormanları katleden, yok eden bir enerji yenilenebilir, temiz enerji olamaz; mümkün değil hatta AKP’nin elinde, AKP gibi, kârdan, ranttan

başka bir şey gözü görmeyen bir iktidarın RES'ler bile, GES'ler dahi yenilenebilir olmaz, bunları daha önce çok tartıştık bu Komisyonunda. Siz en doğru aracı, en halkçı aracı dahi bir tüccarın eline verirsiniz, bir faizcinin eline verirsiniz oradan sonuç çıkmaz, mümkün değil.

Şimdi, ne yapılıyor bu dönem? Madenlerde hiçbir hız kesme yok yani kentlerin yüzde 60'ı, 70'i maden sahası ilan edilmiş durumda. Örneğin, işte Muğla, yüzde 65'i maden sahasına dönüştürülmüş yani bir düşünün, 65'i. Şimdi, ormanlar, insanlar bu ülkede ormanları korumak için devletle karşı karşıya geliyor ya! Akbelen'de insanlar ormanı korumak için devletle karşı karşıya geliyor. Normalde devletin yapması gerekeni emekçi köylüler yapıyor. İkizdere'de insanlar ormanlarını korumak için devletle karşı karşıya geliyor. Şimdi, HES'ler hız kesmiyor, termik santral projeleri devrede, nükleer santral devrede ama sözüm ona çevreci bir politika hayata geçecek. Enerji Bakanı anlaşmanın hemen ertesinde "tweet"'inde şunu diyor: "Yerli kömür, yerli enerji, yerli kaynak." Pes gerçekten yani, pes. Paris İklim Anlaşması, küresel ısınma, kömür, fosil yakıt yani gerçekten enteresan.

Şimdi, biz bu anlamda Paris İklim Anlaşması'nın hiçbir zorunluluk getirmedığını biliyoruz yani başta bu 10 ülke olmak üzere hiçbir vaatlerine sadık kalmadılar, hiçbir tanesine. Hiçbirinin verdiği taahhütleri yerine getirmedikleri koşullarda da hiçbir yaptırım da yok. Türkiye açısından da böyle Türkiye'de zaten 2053'te vaatte bulunmuş, o da nasıl bir vaat olduğu belli değil. Şimdi, ne kalıyor geriye? Para meselesi kalıyor, fonlar meselesi kalıyor. Ha, Türkiye fon almamış mı? Fon almış yani Türkiye en çok fon alanlardan bir tanesi yani tek başına bu Paris İklim Anlaşması'nın onaylanmasının tek sebebi fonlar olmadığını söyleyebiliriz, tek başına bu değil. Peki, ne? "Yeşil sermaye" denilen, "yeşil ekonomi" denilen bir şey üretildi şimdi yani kapitalist zorbalık, kapitalist soygun ve sömürü düzeni makyajlanmaya çalışılıyor. Bu da bir ekonomi, bu da bölünmeye çalışılan bir pasta, şimdi pastadan herkesin pay alması lazım. Ya, bu emperyalizm, bu kapitalist sistem, bu sermaye düzeni halklara, doğaya hayırlı rüya görür mü? Görmesi mümkün değil, görmez, göremezler çünkü varlık sebepleri bu. Dolayısıyla, bu yeni, "yeşil ekonomi" denilen, sömürüyü boyama dediğimiz yeni bir düzen var, yeni bir paylaşım mücadelesi var bunu yürütüyorlar. Şimdi, öbür taraftan, bakın, bütün bunları yapanlar şu anda yer altı kaynaklarının, varlıklarının, fosil yakıtların çıkarılması için Akdeniz'de, kutuplarda neredeyse savaş çıkaracaklar. İşte, Orta Doğu bölgesinde şu anda savaşlar neredeyse bunlar yüzünden sürüyor yani ortada bir realite var.

Dolayısıyla, biz burada sonuç olarak şunu söylüyoruz: Türkiye, bakın, bu 10 ülkenin yani emperyalist ülkelerin aynı biçimde, herkes gibi tutarsız ve ikiyüzlü olduğunu söylerken 2 veri söylemek istiyorum: Örneğin, bakın, çöp meselesine bakın, daha önce de gündeme getirdik, kendileri çöplerini Türkiye'ye getiriyor. Türkiye, dünyanın çöplüğü olmuş, bizi yönetenler de Türkiye iktidarı da bundan çok memnun, para geliyor çünkü. Türkiye'deki çöpleri ayrıştırmak daha pahalı, yurt dışından çöp getiriyor, İngiltere'nin çöplüğüne dönmüş durumdayız. Şimdi, sözüm ona, onlar çevreci, Türkiye de çevreci yani al birini, vur ötekine. Şimdi, bir taraftan asbestli gemiler... Bakın, asbestli gemiler dünyada 5-6 tane ülkede sökülüyor, biri de Türkiye. Avrupa'da sökülmeyen asbestli gemiler Türkiye'de sökülüyor. Niye? Çünkü rant var şimdi, rant var. Düşünün yani böyle bir ikiyüzlülükle karşı karşıyayız yani neresinden bakarsanız bakın, bir çözümsüzlükle karşı karşıyayız.

Dolayısıyla, bizim, bu Paris İklim Anlaşması meselesindeki yaklaşımımız budur. Evet, onay vereceğiz ama esasen iklim krizine karşı mücadeleyi yürütmeye devam edeceğiz. Bu konuda hiç kimse bizden kapalı kapılar ardında 3-5 tane şirketin yaptığı görüşmelerle, onların rant görüşmeleriyle ikna olacağımızı, onları bekleyeceğimizi düşünmesin. Biz İkizdere köylüsünün yanındayız, Akbelen köylüsünün yanındayız, katı atık işçilerinin yanındayız. Mücadelemiz bu anlamda sürecektir diyorum, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çok teşekkür ediyorum.

Hiç size takılmadım şimdi, Sayın Çepni.

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Takılırsanız, cevap hakkını tanırırsanız sıkıntı yok.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Yok, hayır, ama bak sen bana laf attın; ben Komisyon Başkanıyım ama ben cevap vermedim.

Ağzına sağlık, teşekkür ediyorum.

Sayın Ersoy, buyurun.

OYA ERSOY (İstanbul) – Hocam da rica etti, ona verelim. İbrahim Hocam benden daha önce istemişti.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Kaboğlu, Sayın Hocam buyurun.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Evet, teşekkür ederim.

Tabii, Oya Hanım sayesinde söz hakkım oldu, sağ olsun demiyorum, siz verecektiniz ama...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Hayır, verdim zaten.

Ben de siz konuşurken beş dakika yardımcıma bırakacağım, hemen geleceğim.

Buyurun.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Teşekkür ederim.

Mademki Paris Sözleşmesi'nden söz ediyoruz, Sayın Bakan Yardımcısı da Paris gözlemlerinden söz etti; biraz belki yumuşatmak için, ben iyimser gözle "..."(**) Fransızca sözle başlıyorum. "İyi şeyi yapmak için hiçbir zaman geç değildir, iyiyi yapmak için hiçbir zaman gecikilmiş olmaz." sözüyle başlıyorum bundan sonrasına bakmak için ama tabii ki bu konuşmaları, yararlı konuşmaları dinlerken, başta sizi olmak üzere, on yıl öncesine -üniversitedeyken- belleğim gitti İstanbul Sözleşmesi'ne. İstanbul Sözleşmesi'ni de Meclis heyecanla tartışmıştı, oy birliğiyle kabul etmişti, 2021 baharında tebahhur etti -eski deyişle- yani buhar oldu. Şimdi ise 2021 sonbaharında Paris Sözleşmesi'ni konuşuyoruz. Böylece, insan hakları, uluslararası hukuk derslerini verenler gelecek yıllarda 2021 ilkbaharı-2021 sonbaharı biçiminde bir ayırım yapacaklardır. Dilerim ki İstanbul Sözleşmesi'ni de en kısa zamanda canlandırırız. Ben Paris Sözleşmesi'nin bundan böyle bizim Türkiye'mize, Türkiye ülkesine, Türkiye ekosistemine katkıda bulunmasını dileyerek sözlerime başlıyorum.

Sayın Cumhurbaşkanını BM'deki konuşmasında dinlerken heyecanlanmadım değil çünkü sözleri, artık, bundan böyle Türkiye çevre politikasını değiştirecek biçiminde bir umut ışığı yaktı benim belleğimde. Bir cümleyi paylaşıyorum turnak içerisinde: "İklim değişikliğinin en büyük etkisi büyükşehirlerin merkezinde yaşayan nüfuslar üzerinde görülecektir." Hemen, evet, Sayın Cumhurbaşkanı Kanal İstanbul'dan vazgeçiyor demek, onu düşündüm ve tabii ki şehircilik politikalarında dikey şehirleşmeden vazgeçiyor demek, onu düşündüm ve bu nükleer santrale kadar artık o geri teknolojilerden, Fransa'nın Areva'sından Fukushima'ya kadar, Çin'e kadar o nükleer teknolojiye de vazgeçiyor, o da gözden geçirilecek diye düşündüm.

Şimdi, bunlar, tabii, umut ışığı, hep geleceğe yönelik olarak bizi umutlandıran hususlar, Sayın Bakan Yardımcısının da beyanları fakat burada gelişmekte olan ülke beyanı -sizlerin de kuşku var ne kadar geçerli olacak, bu tartışılabilir tabii ki ancak hemen belirtiyim ki bu söz, "gelişmekte olan" sözü Adalet ve Kalkınma Partisinin yirmi yıllık söylemini de değiştireceğe benziyor çünkü gelişmiş ülke eşliğinden gelişmekte olan ülke sürecine geriletilmiş oluyoruz kendimizi parti yöneticilerinin sözüyle. Ancak buradaki bir çelişki -Dışişleri Bakanlığına yönelik olarak, herhâlde çeviriyi onlar yaptı- (***) Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

mademki “gelişme” sözcüğünü kullanıyoruz, o zaman neden 2’nci maddede “sürdürülebilir kalkınma” dedik de Fransızca ve İngilizce aslına uygun olarak “sürdürülebilir gelişme” kavramını, daha geniş kavramı kullanmadık diye de sormak istiyorum. Şimdi, birinci nokta bu.

İkinci nokta, burada, gerçekten belki çok farklı fikirler öne sürüldü ama Sayın Bakan Yardımcısının konuşmasında, bizim Murat Bakan’ın konuşmasında ve diğerlerinde bundan böyle hepimizin üzerinde durması gereken, yaşama geçirmesi gereken 3 sözcüğü ben not ettim: Birincisi hesaplama, yüzleşme; ikincisi eş güdüm; üçüncüsü saydamlık yani konuştuğumuz konularda içten olmak istiyorsak bu 3 sözcüğün birlikteliğini hiçbir zaman unutmamamız gerekir.

Şimdi, bu çerçevede mesela “İklim yasasını hazırlayacağız.” denildi -dileriz- “Su yasasını hazırlayacağız.” denildi -dileriz- fakat Sayın Bakan Yardımcısı da buradayken şunu beyan etmeden, dikkatinize sunmadan geçemeyeceğim: 7334 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, bildiğiniz gibi, Dördüncü Yasama Yılı’nın son yasasıydı ve bu yasa, aslında Çevre Komisyonuna gelmesi gereken bir yasa idi çünkü Türkiye yasası, Türkiye ekosistemiyle ilgili bütün Türkiye yasası, denizler, kıyılar, ormanlar, çayırlar, meralar, kışlaklar, hepsini kapsamına alan... Şimdi, haklı olarak, arkadaşlar “Bu Komisyon tali komisyon olmamalıydı.” diye yakınıyorlar ama bırakın asli komisyon olmasını -ki asli komisyon olması gerekiyordu Çevre Komisyonunun o zaman ama- Çevre Komisyonu, 1 Nisan günü tali komisyon bile olamadı. Bununla ilgili, hani o saydamlık adına, eş güdüm adına ve yüzleşme adına bu yasayla ilgili birkaç ögeyi, doğrudan doğruya, bizim konumuzu ilgilendiren yasayla ilgili olarak birkaç ögeyi paylaşmak istiyorum. 1 Nisandan 28 Temmuz’a kadar... Şimdi, 1 Nisan günü bu Komisyona, Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonuna geldi; Çevre Bakanlığı yok, Orman Bakanlığı yok. Anayasa’ya aykırıydı dedik, yasal etki analizi yok dedik, çevresel etki değerlendirmesi yok dedik ama hiçbiri dikkate alınmadı. “Bugün bitireceğiz.” denildi. Çevre Komisyonuna havale edilmesi gerekir dedik, “Hayır, bugün bitireceğiz.” denildi ve esefle belirtiyorum ki gece yarısında yumruklar konuşunca Divandan bir vekil bizim bu önerilerimiz karşısında dedi ki: “Saçmalıyorsunuz.” Yumruklar konuşunca Komisyon toplantısı 6 Nisana ertelenebildi ve dört ay beklendi, 13 Temmuz günü Genel Kurula getirildi ama 1 Nisan ve 6 Nisanda yaptığımız eleştirilerden hiçbiri düzeltilmeden, iyileştirilmeden Genel Kurula getirildi ve Genel Kurulda esas can alıcı görüşmeler ne zaman yapıldı biliyor musunuz? Parlamento tarihinin en uzun 2’nci toplantısı olan o yirmi beş saatlik toplantıda iki bayram arasında -15 Temmuz Demokrasi Bayramı ve 20-21 Temmuz Kurban Bayramı- âdeti bir sandviç yasa şeklinde yapıldı, sıkıştırıldı. Sabahlara kadar yakardık, âdeti yalvardık; “Yapmayın, bu yasayı oylamayalım.” dedik. Bu yasa Türkiye yasasıdır. Bakın, sizler “2053, 2071” diyorsunuz ama 2053’de, 2071’de ülke çölleştiği zaman “O zaman ne yapmış bu adamlar, bu vekiller ne yapmış? 2023’e iki kala böyle bir Türkiye çölleşme yasasını oylamışlar ve Türkiye şimdi yanıyor, çölleşmiş bulunuyor.” diyecekler biçiminde yakındık, feryat ettik muhalefet partileri olarak hatta son konuşmayı da ben yaptım bizim partimiz adına ama olmadı, dinletemedik. Evet, gıyapta, dışarıda gece yarılarında MHP’den, AK PARTİ’den vekiller geldi, “Haklısınız.” dediler ama tabii ki parti disiplinleri orada olumsuz oy verme sonucunu doğurmadı. Ne oldu? Bu yasa 28 Temmuzda yürürlüğe girdi, tam da yangınların çıktığı gün. Ne rastlantı! Yahu 1 Nisan şakası gibi başladı ve 28 Temmuzda Türkiye âdeti -sevgili Bakan Yardımcısının hani “Çıra gibi yanıyor.”- çıra gibisine razıydım ben, sanki bidonlarla benzin dökülmüş gibi yandı ülkemiz.

Şimdi biz bunu dikkate almadan yani 7334 sayılı Yasa’nın Türkiye için yol açtığı ve açması muhtemel felaketleri göz ardı edersek o zaman Paris İklim Sözleşmesi’nin onaylanmasında tutarlı davranmamış oluruz. Belki de Anayasa Mahkemesine en uzun başvuru dilekçesini -tam 150 sayfa- bunun için yazdık ve bir ay önce başvurduk tam 15 maddenin iptalini istedik. Türkiye ekosistemini bırakın Paris Sözleşmesi’ni, uluslararası sözleşmelere gidinceye kadar Anayasa’mızın temel maddelerini

ülkesel haklar, Türkiye ülkesinin nitelikli bir ülke olma özelliğini koruyan hükümlerini teker teker başta 169'uncu madde olmak üzere, ormanların korunmasına ilişkin maddenin bizim de yetkilerimizi sınırlandıran madde olmak üzere, hepsini sıraladık ve Anayasa Mahkemesini tarihsel bir sorumlulukla baş başa bıraktık. Tabii ki bu Paris... Ben geçmiş hiçbir zaman sorgulamayacağım, olumlu bir adım atıyoruz ama esasen bundan böyle eğer iklim yasası yapılacaksa, su yasası yapılacaksa, eş güdüm hâlinde saydamlık sürecinde hesaplaşarak o zaman 7334 sayılı Yasa'yı da mutlaka el birliğiyle Anayasa Mahkemesinin karar vermesini beklemeden ülkemiz için elden geçirmek durumundayız.

Şimdi, bunu yaparken belki daha sonraki seanslarda dile getirebiliriz ama Anayasa'mızın şu ya da bu biçimde Anayasa'mızı eleştirsek de Türkiye ekosistemini koruyucu hükümleri içerdiğini ve bu hükümlerin üstün hükümler olduğunu, kamu yararı temelinde yazılmış üstün anayasal hükümler olduğunu Anayasa'nın etkililiği adına sürekli dillendirmemiz gerekir. Madde 43 ve devamı madde 166 ve devamı bunların altyapısını oluşturuyor.

Sayın Başkanlar, Sayın Bakan Yardımcısı, sayın vekiller şunu belirtmemiz gerekir ki; Anayasa madde 56'nın öngördüğü bütün Türkiye'yle, bütün Anayasa'yla ilgili üçlü yükümlülüğü -biraz önce bir vekil arkadaşım İkizdere'den söz etti- bir, devletin kirlenmeyi önleme; iki, çevreyi koruma; üç geliştirme yükümlülüğü içerisinde, bırakın önlemeyi bozucu faaliyet yönünde yürütme karar alıyor, yargı, yasa oyluyor. İşte 7334 sayılı Yasa bunun tipik örneğidir ve bundan sonra biz Anayasa'nın üstünlüğünden söz ediyoruz ve İkizdere'yi korumaya giden veyahut da "Kaz Dağları olamaz." diyenleri coplamaya kalkışıyoruz, oysa Anayasa'nın 56'ncı maddesi gereği hem onlara yükümlülük yüklüyor, yurttaşlara, korumak için hem de hak veriyor. O zaman siz kanunsuz olarak oraya tüfekli ve tabancalı jandarma, polis gönderirseniz Anayasa madde 137'ye göre kanunsuz emir vermiş oluyorsunuz. Yurttaşların çevrelerini korumak için direnme hakkı haydi haydi doğar ama tabii ki ben burada anayasal bir söyleme girecek değilim ancak burada belirtiyim ki Anayasa'mız çevrenin korunması, çevrenin geliştirilmesi konusunda, Türkiye ekosisteminin geliştirilmesi konusunda önemli hükümleri içermektedir. Bunların farkında olmamız gerekiyor, bunları uygulamak ve özellikle yasama organı olarak bizim öncü olmamız gerekiyor ki anayasal hükümleri etkili kılalım. Eğer anayasal hükümleri etkili kıılma iradesini Meclis olarak ortaya koyamazsak, birçok vekil arkadaşın söylediği gibi Çevre Komisyonunu Türkiye'yle ilgili yasaların merkezine yerleştiremezsek o zaman bugünkü söylemlerimizde, bugünkü ortak söylemimizde hiçbir biçimde içten olamayız, içten davranamayız. Bu bakımdan özellikle devletin bu üçlü yükümlülüğünü, önleme, koruma ve geliştirme yükümlülüğünü ve sonuçta aslında büyük çevresel müdahalelerin ülkemizin bölünmez bütünlüğüne yönelik tehditler olduğu eşiğine kadar savunmamız gerekir. Bana göre, mesela Kanal İstanbul bugünkü konumuz itibarıyla Anayasa madde 3; Türkiye'nin ülkesiyle bölünmez bütünlüğü ilkesini zedelemektedir; bu kadarla yetineyim.

Şimdi, son nokta, uluslararası sözleşmelerin -hazır Birpınar da burada iken- etkililiği sorunu çok ciddi bir sorun bizim hukukumuzda. Sağ olsunlar, Barcelona Sözleşmesi'nin -Akdeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Sözleşmesi'nin- Birleşmiş Milletler nezdinde yaptığımız etkililik çalışmasında Çevre Bakanlığı da katkıda bulundu ve onun sonuçlarını dilerim önümüzdeki aylarda bu Komisyonla paylaşma olanağınız olur. Emin olun, Barcelona Sözleşmesi'nin ne olduğundan çok üst düzey yetkililer habersiz. Tabii, öyle olunca ne oluyor? Barcelona Sözleşmesi, öbür taraftan Bükreş Sözleşmesi... Biz de müsilağa uğraşıyoruz Marmara'yı nasıl kurtarırsanız diye ama Marmara Denizi aslında Barcelona ve Bükreş arasında göz bebeğimiz gibi korumamız gereken bir husus. Mesela, önümüzdeki yıllarda biz Kanal İstanbul'u inşa edersek, esasen Barcelona ve Bükreş Sözleşmeleri arasında sıkışacağımızı da, birçok uluslararası, başka komşu devletlere uluslararası başvuru araçlarını da sunmak durumunda kalacağımızı da ülke aleyhine belirtmek isterim.

Bu bakımdan, bu sözleşme, Paris Sözleşmesi vesilesiyle belki etkililik konusunu da uluslararası sözleşmelerin iç hukukta etkili kılınması sorununu da gündeme getirmemiz gerekir. Evet, Paris Sözleşmesi'ni onaylayalım ama 90'ıncı maddeye göre hemen iç hukukun bir parçası oluyor, yasalar derecesinde etkisi var, Anayasa Mahkemesine başvurulmadığı için yasa üstün nitelikte, doğrudan etkisi var ama bunu uygulayıcılar ne kadar iç hukukun parçası olarak yükümlülükler açısından alacaklar ve Çevre Komisyonu Başkanı olarak size sesleniyorum ve Çevre Bakanlığı adına yanımızda bulunan Çevre Bakan Yardımcısına sesleniyorum başta: Bizim çevre hukuku mevzuatını elden geçirmemiz gerekir, gözden geçirmemiz gerekir yani biz Türkiye ekosistemini eğer korumak istiyorsak, Türkiye'de büyük yangınların, büyük felaketlerin, sel felaketlerinin meydana gelmesinin yaşanmasını istemiyorsak aslında İklim Kanunu önemli, Su Kanunu önemli fakat Çevre Kanunu'ndan başlamak durumundayız ve Turizmi Teşvik Kanunu, aslında Türkiye ekosistemini bozacak olan, Türkiye'yi çölleştirecek olan... Bakan Yardımcısı da değindi, siz de değindiniz, Murat Bakan da değindi. Biz bugün Afganlara diyoruz, Suriyelilere “Ya, ülkemiz doldu.” diyoruz ama yarın iklim etkisi nedeniyle milyonlarca insanın gelmesi değil, biz kaçacak yer arayacağız, biz kaçacak yer arayacağız ama bulamayacağız.

İzninizle Sayın Başkan, yirmi beş yıl kadar önce, yaklaşık otuz yıl kadar önce -umarım hayattadır- Tahsin Tokmanoğlu Hoca -Orman Fakültesinden emekli- İstanbul'da, 1993 yılında bir panelde gür sesiyle şöyle hitap etti izleyicilere: “Yapmayın, bu ülkeye kıymayalım.” dedi. “Biz yaka yıka Orta Asya'dan geldik, nereden geçtikse çevresini yok ettik, yağmaladık. Anadolu'ya geldik, artık dayandık, bundan böyle gidecek yerimiz yok, Avrupa zaten bizi almaz. Ne olur, ne olur ülkemizin doğasının, çevresinin, sularının, ormanlarının değerini bilelim, muhafaza edelim ve gidecek yer aramayalım çünkü artık gidecek yerimiz kalmadı.” biçiminde tok ve gür sesiyle haykırmıştı ama otuz yılda ilerleme yerine ne kadar gerilediğimizi hep birlikte görüyoruz; tanıklık ediyoruz. Hiç değilse içten dileğim odur ki bu disiplini uluslararası ölçekte de ele almış, derslerini vermiş ve o düzlemde birçok bilimsel araştırmaya katılmış kişi olarak ülkemiz için gerçekten ikiyeüzlülük yapmadan eş güdüm çerçevesinde ve saydamlık sürecinde bundan böyle emeklerimizi ve enerjilerimizi birleştirelim derim, hepinize, emeklerinize teşekkür ederim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, çok teşekkür ediyorum Sayın Kaboğlu; Hocam ağzına sağlık, teşekkür ediyorum.

Sayın Ersoy, buyurun.

OYA ERSOY (İstanbul) – Merhaba öncelikle.

İbrahim Hocama teşekkür ederek başlamak istiyorum, özellikle İstanbul Sözleşmesi anıştırması yaptığı için.

Doğanın hakları da, kadın hakları da, çocuk hakları da, çevrenin her türlü hakları, insanların hakları, halkların hakları ne iktidarların siyasi çıkarı ne de iktidarlar arası, devletler arası, sermayeler arası yarışın bir konusu olmamalı ve hepimizin savunduğu haklar olmalı.

Buradan öncelikle size hitap etmek istiyorum, gerçekten sunumunuzda gördüğümüz, hani burada bu tür bir sunum... İklim diplomasisi açısından baktığımızda Türkiye'nin herhâlde en sıkıntılı dönemini yaşadığını bizzat siz zaten yaşadınız, o yüzden diğer ülkelerle görüşmelerde bunlar söylenebilir belki ama hani burası biz bize olduğumuz bir toplantı ve o sürecin ne kadar sıkıntılı ve Türkiye açısından zor geçtiğini yapılan hatalar nedeniyle herhâlde siz çok daha iyi yaşadınız.

Şimdi, Paris İklim Anlaşması nedir ve iklim krizi... Artık bence iklimdeki değişimden bahsetmekten vazgeçelim, adı adınca da koyalım. G7 zirvesinde de bu çok açık söylendi, ifade edildi, artık ortada olan şey bir iklim krizidir arkadaşlar ve bir yerde kriz varsa o krize anında müdahale edilmesi lazım. Yani

2030, 2050 gibi yıllar tarif ediyorsanız; bu, krize müdahale değildir zaten. Kalp krizi geçiren bir insanı düşünün hani otuz yıl sonra yirmi yıl sonra “Bu krize müdahale edeceğim ben, sen şunu kullanmaya devam et.” diyemezsiniz, anında müdahale edersiniz. Şu an doğa, gerçekten neoliberal politikaların yıllardır yaptığı yağma, talan hızına yetişemediği için ölüyor, iflas etti. Aslında iflas eden ve krizde olan bu politikalar.

Ve Paris İklim Anlaşması, evet, siz de ifade ettiniz, devletlere herhangi bir cezai yaptırım getirmiyor yani Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi değil kaldı ki ona da uyum konusunda son dönemde yaşadığımız sicilimiz ortada. O yüzden bu İklim Anlaşması sonuçta emisyonların azaltılmasına, karbon salınımına indiriyor bu “iklim krizi” denen şeyi ama gerçek bu değil. İklim değişimi tüm dünyayı, en çok da içinde bulunduğumuz coğrafyayı sosyal, politik ve ekonomik açıdan etkiliyor ve etkilemeyi de sürdürecektir ve bunun sonuçlarını o kadar yaşamsal yaşadık ki bu yaz yani bir yandan yangınlarla uğraşırken bir yandan sel -sadece görünür sonuçları- bir de üstüne susuzluğumuz ve su kaynaklarının kalitesinin düşmesi, bunlar eklenmeye başladı ve çok daha kâbus içinde bir önümüzdeki dönemle karşı karşıya kalacağız. Evet, mevsimler kaydı, kuraklık başladı, göller kuruyor çünkü doğa biraz önce de dediğim gibi sermayenin birikim hızına yetişemiyor ve kendi kendini iyileştiremiyor. Şimdi, biz buna “Dur” demek zorundayız buna “Dur” demek de çok yaşamsal, o nedenle sermayenin çıkarlarına bırakılamayacak kadar yaşamsal.

Bu anlaşma, sadece bir finans anlaşması, ekonomi anlaşması ve sermayeyi bağlayan bir anlaşma; yeni bir ekonomik düzen öngörmekte. Ekolojik varlıklar kaybolduğu için, eski kaynaklar çok pahalı olduğu için küresel sermaye bir geçiş öngörüyor ve bizim bu kadar aciliyet çabamızın nedeni de Glasgow’a yetişmek ve birtakım şirketlerle beraber, yerli, milli kendi şirketlerimizle beraber bu sürece yığınak yapıp -kaldı ki bu saatten sonra üye olarak da katılamayacağı için ön görüşmelerle -işte, orada artık ne sıfatla, gözlemci mi olur- o süreci yönetebilmek ve fonlardan yararlanabilmek; amaç bu ve bu yeni oluşacak sermayenin geçiş öngördüğü düzene uyum sağlayabilmek çünkü “daha az maliyetli, daha kârlı” diye bakılıyor ve bu yeni sermaye planları, projeleriyle krize girmiş kapitalizmin sürdürülebilirliği sağlanmaya çalışılıyor. O yüzden doğanın çıkarını koruyan öncelikler yok. O nedenle aslında devletlerin kendi arasındaki kredi vesaire anlaşmaları, diplomasi -turnak içinde- “yürütülen şey” de doğanın çıkarı değil, sermaye çıkarı. Ve kapitalizmle hesaplaşmadan iklim krizi çözülemez ki bugün itibarıyla söylenen Avrupa Birliği Yeşil Mutabakat, yeşil düzen, yeşil dönüşüm sözcüklerinin uçuşması da hani 92’den beri ya da onun evvelinden itibaren de uluslararası düzeyde korunmuş olan iklim rejiminin aslında iflas ettiğinin de bir kabulü anlamına geliyor. Bütün bu sürecin böyle yönetilemeyeceği ve iklim krizine bir çözüm olmayacağı da ortada. O nedenle tek amacın sermayenin kâr oranlarını korumak üzere devamını sağlayacak birtakım icraatların devamı değil... Burada boşlukları da görüyoruz değil mi? Yani Paris Anlaşması’nı burada tartıştığımız dönem bile, son bir yılda bile madenler, kömür, termik üzerine yapılan yatırımlar, bunların hız kazandığını da görüyoruz Türkiye açısından ama çok normal çünkü dünyada da böyle zaten. Hani Çin de bir yandan anlaşmayı imzalarken öbür taraftan her gün neredeyse kömüre dayalı termik devam ediyor, Japonya’da aynı şekilde. Ama bu değil bizim problemimiz, bizim problemimiz bunların devletler arasında böyle oluyor olması bizim sorunumuz ki doğanın çıkarını, biyolojik çeşitliliği yani dünyanın devamını ve insanca yaşama hakkımız dâhil olmak üzere bütün canlıların yaşam hakkını maalesef engelliyor ve bizim önceleyeceğimiz şey, dünyada da doğanın çıkarlarını koruyacak, halkların çıkarlarını koruyacak düzenlemelerin öncüsü olma, buna zorlama olmalı; onların normali bizim normalimiz olmamalı diye düşünüyorum. O yüzden de evet, burası tali komisyon olmamalıydı ve bizlerin imzasıyla, talebiyle görüşüldü. Bundan sonra da burasının, özellikle gerçekten iklim krizi varsa ki var, bu herkes tarafından kabul ediliyor ve bu bir krizse; o anlaşma bu anlaşma bilmem; bu krizi çözüm üzerine kafa yoracak Meclisin en çok çalışan komisyonunun... Ama

ne için çalışan? Sermaye için çalışan değil, onların kâr oranlarını artırmak için çalışan değil, bizzat doğanın çıkarlarını, insanların, halkların çıkarlarını korumak üzere çalışan ve bunun için politikalar geliştirmeyi önceleyen bir komisyon takvimi belirlenmesi gerektiğini söylemek istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Ersoy’a teşekkür ediyorum.

Sayın Özdemir...

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, değerli milletvekilleri ve tüm katılımcılar; ben de hepinizi sevgiyle selamlıyorum ve Beşinci Yasama Yılımızın da başarılı ve elbette sağlıklı geçmesini temenni ediyorum.

Son derece önemli bir toplantı, Meclisin Beşinci Yasama Yılı'nın ilk toplantısı ve çok önemli bir uluslararası anlaşmanın da onaylanması sürecini Meclisimizde tamamlayacağız. Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak grup sözcümüzün çok detaylı, çok önemli hem kronolojik olarak hem parti politikamız olarak hem de Cumhuriyet Halk Partisinin çevre politikalarındaki perspektifini de ortaya koyan açıklamalarıyla birlikte bu anlaşmanın Meclise gelmesi, onaylanması sürecinde -tabii, elbette kabul oyumuz- desteklediğimizi de detaylı şekilde açıkladık.

Ben de size birkaç konuda görüşlerimi iletmek istiyorum. Sayın Bakan Yardımcısı gerek geçen aylardaki İklim Değişikliği Komisyonundaki sunumunda gerekse bugünkü sunumlarında gerçekçi ve objektif bir şekilde durumu ortaya koydu. Sıkıntıları ve bu iktidar döneminde de yaşanan, diplomatik anlamda da yaşanan sorunları da ortaya koydu. Şöyle bir baktığımız zaman 1992’de Ek-1 ve Ek-2 listede sürece dâhiliz. 2001’de Ek-2’den çıkıyoruz, bu listeden ama 2004 yılında da biz yine bu sözleşmeye Ek-1 ülkesi olarak devam ediyoruz yani 2004 yılı da bu anlamda kritik, biz bu listede sürece dâhil olduğumuzu devam ettiriyoruz, Paris Anlaşması’nın imzalanmasından itibaren, imza sürecimizde... 2016’da da yine biz bu Ek-1 listeyi devam ediyoruz anlaşmaya. Yani o Ek-1 listesindeki sürecimizle birlikte, onu kabul ederek hani Sayın Bakan Yardımcısı bunu bir detaylandırdı, oradaki listeden ziyade bizim yapacaklarımız ve taahhütlerimizin önemli olduğunu söyledi ama bu fonlara erişimde önümüzde büyük bir engel olarak ortaya çıktı neticede ve hâlâ da devam ediyor bu süreç. Böylece, geldiğimiz aşamada, statümüze herhangi bir değişme olmadan biz bu anlaşmayı onaylayacağız.

Peki, biz beş yılda ne yaptık? Hani taahhütlerimizi yerine getirme noktasında adımlar atabildik mi? Yani kendi içsel, hani o Kopenhag Kriterleri’ni Ankara Kriterleri dediğimiz aşamaya geçirebildik mi? Bu böyle olmadı. Hepimizin çok önemli ve çok detaylı, gerçekten, tutanaklara geçen önemli konuşmaları oldu; Sayın Başkanın, Sayın Bakan Yardımcısının ve söz alan bütün değerli hatiplerin konuşmalarında detaylandırıldı. Beş yıl içerisinde en çok tartıştığımız, en çok sorun yaşadığımız alanlar maalesef çevre politikaları oldu ve yasama sürecinde, bizim müdahil olduğumuz süreçte de en çok tartışılan konular yine ve gerçekten uluslararası taahhütlerimize uzak ve içsel anlamda da bırakın iklim kriziyle mücadele etmeyi çevresel sorunlara yol açacak bütün kararları biz neredeyse Mecliste onayladık. Bizim muhalefet olarak en fazla direnç gösterdiğimiz politikalar da çevre politikaları oldu; Sayın Kaboğlu Hoca da atfı yaptı, son oturum da bunun bir örneğidir zaten.

Dediğim gibi, iklim krizinin çok uzağında. Yasal dayanak... Nitelikli, etkin bir yasal süreç yapamadık iklim politikalarında; şeffaflık yoktu ve gerekli paydaşların katılımı ve uluslararası taahhütlerimize de uygun bir süreçten biz maalesef uzaklaştık bu politikalarda.

Peki, uluslararası taahhütlerimiz anlamında... Çünkü bu çok önemli, imzaladığımız ama onaylamadığımız bir uluslararası sözleşme Paris Sözleşmesi ama biz imzaladığımız, tarafı olduğumuz, kurucu üyesi olduğumuz Avrupa Konseyinin sözleşmelerini de yok sayıyoruz, uygulamıyoruz. Böyle

bir sorunumuz da var bizim. Özellikle son dönemde... Ben Avrupa Birliği Uyum Komisyonu üyesiyim. Avrupa Birliğinin resmî bir aday ülkesiyiz, orada zaten resmî bir sürecimiz var ve çevre politikalarıyla ilgili kısma geleceğim ama tarafı, kurucu üyesi olduğumuz Avrupa Konseyinin İstanbul Sözleşmesi'ni biz feshettik. İstanbul'da imzaladığımız, ilk imzacısı olduğumuz ve çok önemli bir insan hakları sözleşmesini biz feshederek uluslararası alanda muazzam bir itibar kaybı yaşadık. Ülkemizde "İstanbul" ismini verdiğimiz ki bu, uluslararası anlamda çok kayda değer ve çok prestijli bir süreçti ve bu iktidarın yaptığı ve hepimizin onayladığı, bu Meclisin onayladığı bu süreç. Peki, İnsan Hakları Sözleşmesi'ni imzaladık ama Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarını yok sayıyoruz. Avrupa Birliği raporları var, çok önemli, biz bunları çöpe atıyoruz. Yani burada teknik ya da uygulamaya dönük önemli bir sorun olduğunu ben kayıtlara geçirmek istiyorum.

Çevre politikalarımızda Mecliste etkin, nitelikli bir süreç yapamadık maalesef bu süreçte. Hocamız söyledi, Meclisteki çevreyle ilgili birçok politika Çevre Komisyonunda detaylı tartışmadan, ki herkesin mutabık olduğu, bütün grupların bir araya geldiği, bir millî mesele olan çevre politikasındaki birçok kanun torba kanunlarla Plan ve Bütçe Komisyonundan geçti, Genel Kurula geldi; Çevre Komisyonu hiç görüşmedi, detaylı tartışmalar yapılmadı, paydaşlar çağırılmadı, uluslararası taahhütlerimize uygunluğu değerlendirilmedi ve maalesef bu anlamda iyi bir sınav veremedik. Bunları şu nedenle anlatıyorum: Biz bu sözleşmeyi onaylayacağız, Meclisimizden geçecek ama zaten gelmiş olduğumuz noktada çok büyük bir eksiklik var, içsel sorunlar var ve imzaladıktan sonra da nasıl bir perspektif ortaya koyacağımızın da yine meçhul olduğunu söylemek istiyorum. Bunların hepsi bütüncül politikalar, Sayın Bakan o diplomatik ayaklarından bahsetti; çok önemli. İklim Kriziyle Mücadele Komisyonunu biz daha geçen aylarda kurduk; bu da ciddi bir soru işareti, geçen aylarda kurduk ki sayın grup sözcümüzün de bu yönde çok önemli önergeleri oldu, bizim grubun çok büyük baskıları oldu bunu kurmamız için. Bu bile çok büyük bir soru işareti. Ülkeler iklim değişikliğiyle mücadele noktasında çok büyük aşama kaydetmişken biz iki-üç ay evvel kurduk bu Komisyonu ve çok da önemli bir Komisyondu, çok da iyi bir çalışma yaptı. Dış politika, ekonomi, çevre politikası, bunların hepsi bütüncül politika olarak ortaya konulmalı ve bir millî politika olarak uzun vadeli perspektif ortaya koymalı ki bütün ülkeler zaten bunu yapıyor.

İklim Komisyonunda da dile getirmiştım, Avrupa Birliği raporu zaten bizim ne aşamada olduğumuzu o kadar iyi ortaya koyuyor ki ve biz de zaten uygulama parçası olarak bunun içindeyiz. Ama biz bu raporları dikkate almıyoruz hiçbir şekilde. "Türkiye, daha kapsamlı, iyi koordine edilmiş çevre ve iklim politikaları oluşturmali ve uygulamalıdır." diyor bize, ciddi bir uyarıda bulunuyor. Çok güçlü bir idari kapasiteye ihtiyaç duyulması gerekiyor ama biz gördük ki çevreyle ilgili Çevre Bakanlığı, Hazine, Enerji, Ticaret, Ulaştırma, Dışişleri Bakanları arasında muazzam bir koordinasyon eksikliği var. Ki çok ilginç, tek başına ülkeyi yöneten bir iktidar var, Mecliste çoğunluğu var ve son üç yılda da kararların merkezileştiği bir sistem var, buna rağmen muazzam bir koordinasyon eksikliği var, bir dağınıklık var ve bir eylem planı. Bakın, Yeşil Mutabakat Eylem Planı'nı Avrupa Birliği 1990'lı yılların başında başlattı, biz 99'da resmî aday olduk, biz 2001 Temmuz ayında Yeşil Mutabakat'ı uygulamak için bir eylem planı belirledik. Buradaki zamansal bir sorun ve bizim bu sürece ne kadar önem verdiğimizizi de ortaya koyuyor.

Avrupa Birliği raporuyla ilgili çok detay söylemeyeceğim. İşte, atık yönetiminden su kalitesi, doğa koruma, endüstriyel kirlilik, kimyasal... Bütün alt başlıklarla ilgili durumumuzu ortaya koymuş. Komisyonun çok zamanını almak istemiyorum ama iklim değişikliğiyle ilgili bize söylediği, "Türkiye hiçbir ilerleme kaydetmemiş. Ulusal bir stratejisini henüz oluşturmamış." Doğru çünkü stratejimizi biz Temmuz 2021'de oluşturduk henüz yani bu raporları çöpe atarken bir daha dikkatli düşünmek gerekiyor.

“Mevcut Ulusal İklim Değişikliği Eylem Planı’nı, iklim değişikliğiyle mücadelede yalnızca kısmi olarak kısa vadeli bir perspektifle ele alıyor.” Oldukça doğru. Paris Anlaşması’nı onaylamadığımızı ve Paris Anlaşması Sayın Bakanın sunumunda da ortaya koyduğu gibi bizim için artık bir ön koşuldu. Avrupa Birliği Gümrük Birliği Anlaşması’nın güncelleme süreci ve Yeşil Mutabakat sürecinde müdahil olmamız noktasında, o çok muazzam ekonomik kaybı yaşamamamız için yüzde 45, iki taraflı olarak ticaret ortağı olduğumuz Avrupa Birliğiyle o kayıpları, ekonomik kayıpları yaşamamak için de bu anlaşma bizim için artık bir ön koşuldu ve biz bu ön koşulu bugün gerçekleştirmiş olacağız.

Bu tür uyarılar varken... Yeşil Mutabakat’la ilgili de şunu söylemek istiyorum: Sayın Bakan “Güvenlik ve kalkınma problemidir.” diye ortaya koydu, bu iki cümleyi de çok önemsedim. Yeşil Mutabakat’ta zaten Avrupa Birliğinin dediğim gibi, 1990’lı yılların başında ne kadar uzun vadeli bir perspektifle kabul ettikleri, çok önemli kaynaklar, fonlar ayırdıkları, bütçe ayırdıkları, önemsedikleri ve bütün üye ülkelerin stratejik sektörlerini belirleyerek ve uzun vadeli bir eylem planıyla hazırladıkları ve geçen temmuzda da komisyonlarında kabul edip artık uygulama ayağına geçtikleri bir büyüme, kalkınma, istihdam, üretim, özellikle enerji, gıda stratejik sektörlerinde ve dijitalleşmeyi de içine katan muazzam perspektifli bir model ortaya koydular ama ne zaman ki karbon vergisi gibi bir yaptırımla karşılaştığımız zaman, biz, bu Yeşil Mutabakat’ı dikkate almaya başladık ve tartışmaya başladık ve yakın bir zamanda da biz bu vergiyi... Eğer bu Paris Anlaşması’nı imzalayıp bu ön koşulumuzu kabul etmemiş olsak muazzam bir ekonomik kayıpla karşı karşıya kalacağız. Bu, sunumlarda da dile getirildi ve ticaret ve ekonomi anlamında da çok ciddi bir geri dönüş, geriye gidişi de yaşayacağız ama en önemlisi ileriye dönük ve çevreye duyarlı, iklime ya da yeşile duyarlı ekonomik ve kalkınma modelini de hayata geçirmemiş olacağız.

Çok geç kaldığımız, içsel olarak kendimize öz eleştiri yapmamız gereken ve birçok konuda zamanında çevreyle ki çok kritik ve hayati ve millî ve güvenlik ve kalkınma modeli olarak ülkelerin ortaya koyduğu iklim değişimi, artık iklim kriziyle mücadelede bu anlaşma belki bize önemli bir uyanış gibi, bir uyarı gibi olur ve Meclisimizde gerek yasal süreçleri gerekse bakanlıkların bu konudaki eksiklikleri daha dikkatli bir şekilde ortaya konularak, bir millî kalkınma politikası olarak, ülke açısından gerçekten ileriye dönük, gelecek nesillere dönük bir adım olarak bu anlaşma bugün onaylanır. Biz de bu anlaşmanın onaylanma sürecinde Parlamentoda bulunmak ve bu anlaşmaya onay vermekten dolayı da mutluyuz.

Umuyorum, ülkemiz adına iyi bir sürecin de başlangıcı olmasını temenni ediyorum. Yasama döneminin ilk ve önemli bir anlaşması olması da çok anlamlı. Tekrar, emeği geçenlere ve bu süreçte bu kararı Mecliste uygulamaya geçirecek olan tüm gruplara teşekkür ederek ben de tekrar başarılar diliyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Teşekkür ediyorum Sayın Özdemir.

Sayın Ersoy, buyurun.

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Ne yazık ki toplantının bir bölümüne katılamadım. Tabii ki bu toplantıya Paris İklim Anlaşması onay toplantısı olarak bakıldığında, gerçekten hem bireysel olarak hem de ülkemiz olarak çok sevindirici bir güne imza atacağız diye düşünüyorum.

Biz 21'inci yüzyıdayız; 21'inci yüzyıl da 2001 yılı ile 2100 yılı arasındaki dönemi kapsıyor. Ben, Darwin'in evrim kuramını tekrar bir hatırlatmak istiyorum, Darwin diyor ki: "21'inci yüzyılın kazananı ne en güçlüler ne de en akıllılar, sadece değişime en iyi ayak uyduranlardır." Evet, küresel anlamda düşündüğümüzde de dünyamız büyük bir değişimin içinde. Biz de bu değişime ne kadar iyi ayak uydurabiliyorsak kendimizi o kadar başarılı addedeceğimiz düşüncesindeyim.

Tabii, sayın milletvekilleri özellikle enerji konusuna çok büyük dikkat çektiler. Enerji, hepimizin bildiği gibi, küresel bir sorun ve aslında her ülkenin en büyük sorunu. Ben, aynı zamanda, Küresel İklim Değişikliği Komisyonundayım, enerjiyle ilgili konular orada da çok tartışıldı. İstanbul Teknik Üniversitesinden bir hocanın paylaşımı benim çok büyük dikkatimi çekti. Sayın Murat Bakan da -aynı Komisyondayız- orada tabii ki enerjiyle ilgili hissettiklerini paylaştı. Aynı zamanda bir sivil toplum örgütünün Başkanı olan hocamız şöyle bir cevap verdi... Sayın Bakan, Almanya'nın madenleri 2030 yılında kullanmayı bırakacağını ifade ettiğini söyledi. Evet, Almanya, gerçekten, 2030 yılında özellikle fosil yakıtların madenden elde edilmesini durduracak. Şimdi, bu bizim için çok ütöpik bir şey gibi geliyor. Orada hocamızın dediği şöyle bir şey vardı: "Ben 1990 yılında Almanya'daki madenlerde bizzat kendim bulundum ve de onlar bu tarihi, 2030 yılı tarihini aslında madenlerinin tükendiği tarih olarak... Yani madeni kalmayacak, o yüzden 2030 yılını gösteriyorlar." dedi.

Şimdi, enerji bütün ülkelerin sorunu, özellikle biliyorsunuz, emperyalist ülkeler kendi enerjilerinin yetmeyeceğini düşünerek ya da onunla ilgili tedirginlik yaşadığı için başka ülkelerin enerjileriyle bunu çözmeye çalışıyorlar; bunu hepimiz biliyoruz. Bizim de şimdi kendi zenginliklerimiz var, kendi madenlerimiz var ve enerji bizim için çok önemli, bütün dünya için çok önemli. Ha, neden biz kendi madenlerimizi kullanmayı bırakacağız ya da neden kapatacağız? Bu soru da gündeme geliyor. Tabii, burada asıl olan aslında kendi türümüzün, kendi insanımızın yaşamsal devamını sağlamak ise ve enerji de bununla ilgili çok önemli bir yer kapsıyorsa bu konuda atacağımız adımları da çok düşünerek atmamız gerekiyor. İşte, daha yeni yaşadığımız bir olay var, çok gerçekçi bir olay, onu da paylaşmak istiyorum: Kastamonu'da bir sel felaketi yaşadık. Evet, insanımızı kaybettik, orada yaşayan insanlar bütün mal varlıklarını kaybettiler ama sonuçta geldikleri nokta, kalan insanların geldiği nokta enerjyidi, elektrik istediler ve helikopterle oraya bir elektrik santrali indirildi yani o anki çare buydu. Elektrik insanımızın yaşamsal konforunu sağlamak açısından bu kadar önemli. O yüzden, biz enerjimizi de yok sayamayız yani o bakış açısıyla bakmamız gerekiyor.

Tabii, burada yapılacak en önemli şey... Tabii ki biz kendi ellerimizle bu dünyayı kirlettik, hepimizin bireysel sorumluluğu var. Biz Çin'in yüzde 24 küresel karbon emisyonundan bahsediyorsak ve bizim buradaki yükümlülüğümüz yüzde 1 gibiyse ama bu yüzde 1 de bizi bundan alıkoymamalı tabii ki ama biz Çin'de üretilen bir ürünü kullanıyorsak aslında o emisyonun bizim de sorumluluğumuz var; ya da Amerika'da ya da Almanya'da üretilen bir ürünü biz kullanıyorsak burada -bu her şey olabilir yani bir kalemde tutun, bir tişörte kadar her şey- bizim bireysel olarak da sorumluluğumuz var diye düşünüyorum. O yüzden, bu sorun küresel bir sorun ve o yüzden küresel bir çözüm bulmak gerekiyor.

Tabii, aslında, devletin başarısı ya da Hükümetin buradaki başarısı da... Biz, Türkiye gerçeğini unutmadan Paris İklim Anlaşması'na ne kadar çabuk bir şekilde ayak uydurabilirsek ve çözüm bulmaya çalışırsak bizim gerçek başarımız bu yani Türkiye gerçeğini unutmadan bunu yapmak zorundayız diyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, Sayın Ersoy'a teşekkür ediyorum.

Sayın Yılmaz, buyurun.

YUSUF ZİYA YILMAZ (Samsun) – Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Çok Saygıdeğer Bakan Yardımcımız, çok Saygıdeğer Başkanım, çok saygıdeğer milletvekillerimiz; ben de hepinizi sevgiyle saygıyla selamlıyorum.

Aşağı yukarı üç saate yakın süredir birlikteyiz. Değerli konuşmacıların konuşmalarını bütün dikkatimle izledim, özellikle muhalefet partilerinin değerlendirmelerini, yorumlarını bütün dikkatimle izledim, kendilerine teşekkür ediyorum. Tabii, sözleri arasında partime, AK PARTİ hükümetlerine yönelik eleştiriler oldu. Bu eleştirilere yönelik ben de kısmen, elimden geldiği kadar cevap vermeye çalışacağım.

Değerli arkadaşlarım, hepinizin çok iyi bildiği gibi insanlık 19'uncu yüzyılda sanayileşmekle ancak geleceğini garanti edeceğine inandı. 19'uncu yüzyılda, insanlık, buharla birlikte, kol gücünün yerine makineyi geçirerek, üretimi arttırarak, refahı burada bulacağına umut ederek bir mücadele başlattı ama 20'nci yüzyıla geldiğimizde, bu mücadelesini, orada oluşmuş olan sermaye birikimini paylaşma konusunda iki dalaşmaya, iki büyük savaşa girdi, Birinci Dünya Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı. Bu savaşların sonucunda da enerjiye olan ihtiyacın daha fazla... Savaşlar sonrasında özellikle içten yanmalı motorun da bulunması yani makinenin, buhar makinesinin yerine fosil yakıtların kullanıldığı makinelerin de bulunma gereği veya onların da teknoloji dolayısıyla insanlığın emrine sunulmasından ötürü insanlık, enerji meselesini çok birincil bir mesele hâline getirdi ve dünyanın bütün ülkeleri ihtiyaç duyduğu enerjiyi temin etme yönünde hemen hemen kalkınma süreçlerinin ve programlarının en önemli meselesini enerji meselesinin çözümünde gördü.

Ben -hiç unutmuyorum- 1975'te Karayollarında işe başladım, 1977 yılında... Şimdi, Sayın Murat Bakan Bey'in AK PARTİ'ye yönelik bazı eleştirileri oldu, bu eleştirileri dinlediğimde, AK PARTİ'nin yirmi yıldır ülkeyi yönetirken ki uyguladığı politikaların içinde hatalar olabilir, bu hataların benzeri hataların geçmişte yapılıp yapılmadığına dönük ister istemez bir zihin jimnastiği yaptım. 1977'de -samimi söylüyorum- Samsun'dan bir pikapla genç bir mühendis olarak beni Amasya'ya gönderen amirim dedi ki: "Pikabın arkasına plastik bidonda benzin koy Amasya'da ve Çorum'da yakıt bulamayabilirsin, depoyu da burada iyi doldurun, dönüşte yolda kalmayınız." Türkiye'nin kamu kuruluşlarına ait bir araç, Çorum istikametindeki bir görevi yapacak bir mühendisinin yakıtını Çorum'da ve Amasya'da bulamıyordu, böyle bir Türkiye'ydi 1977 yılında, hiç unutmuyorum. Biraz geçeyim buraları, 1980'li yıllara geleyim isterseniz. Sayın Kaboğlu da beni tebessümle, dikkatle dinliyor, o yılları benden daha iyi -biz hemen hemen belki yaşıtız- hatırlarlar.

1980'li yıllarda Bulgaristan'dan elektrik enerjisi ithal ediyorduk Bulgaristan'ın nüfusu ne kadar ya? Biz, altmış milyonluk koca bir Türkiye'yiz -o zaman Türkiye'nin nüfusu altmış milyondur- Bulgaristan'dan elektrik enerjisi ithal etmek bizim için büyük bir kompleksi, genç mühendisler, yurtsever milliyetçi insanlar olarak zorumuza gidiyordu ve Bulgaristan'dan elektrik enerjisi ithal ediyorduk.

Hiç unutmuyorum, 1983 yılında Türkiye'de ampul krizi oldu. Şu bildiğimiz ampul var ya, aydınlatma unsuru olarak kullandığımız ampul Türkiye'de bulunmuyordu yani enerjinin her kesitinde problem var. Akşam işten çıktık, bir mühendis arkadaşım dedi ki: "Yusuf, Mecidiye Caddesi'nden geçelim, Samsun Limanı'na bir gemi yanaştı, o gemi Rusya'dan kaçak ampul getirmiş, bir tane tezgâhtar orada ampul satıyor, ondan biraz ampul alalım. Önümüzdeki süre içinde de anlaşılan ampul bulunmayacak, ampul alalım da eve öyle gidelim." Türkiye'nin 1970'li, 1980'li, 1990'lı yıllarına ışık tutmaya çalışıyorum. Yani Türkiye bu süreçlerden geçerken 1990'lı yıllarda Süleyman Demirel'in -Allah rahmet eylesin- bir sözünü hiç unutmuyorum, dedi ki: "Türkiye bugün 25 bin megavat civarında bir kurulu güce sahip, önümüzdeki on sene içerisinde -yani 2000'li yılları hedefliyor- bu kurulu gücü

40 bin megavatlarla çıkarırsak sanayimizin ihtiyaç duyacağı elektriği dışarıdan da ithal etmeksizin karşılayabilecek hâle geleceğiz, ihracatımızı da sanayileşmemizi de belli bir noktaya getirebilmemiz için 40 bin megavatlık bir kurulu güce ihtiyacımız var.” Hiç unutmuyorum bunları yani biraz önceki konuşmacı arkadaşlarımı dinlerken hep bunları çağıştırdım kafamda.

Çok şükür, bugün, Türkiye 90 bin megavat kurulu güce ulaştı ve iyi hatırlıyorum, Türkiye’nin 2000’li yılların başında da 35 bin megavat civarında bir kurulu gücü vardı. Aşağı yukarı 65 bin megavatlık kurulu gücün ki bunun yüzde 53’ü de yenilenebilir enerjiden oluşuyor, 65 bin megavat civarında yenilenebilir enerji konusunda yatırım yaptı bu fakir ülke, bu gelişmekte olan, bu kalkınma mücadelesini bütün gücüyle, bütün fertleriyle, insanımızla veren bu ülke, bu mücadeleyi verdi. Bugün 90 bin megavatlar civarında kurulu gücümüz var.

Arkadaşlar, 21’inci yüzyıla geldik, 21’inci yüzyıl diyor ki: Artık bu enerji meselesini mutlaka çözeniz lazım, gen teknolojileri robotik teknolojiler, yeni iletişim dünyası, modern teknolojiler, bütün bu teknolojilerin ihtiyaç duyduğu enerji meselesini hallederken artık fosil yakıt kullanmayacaksınız, çünkü güneş enerjileri sera gazları dolayısıyla atmosferden dışarı çıkamıyor, tekrar içeriye yansıyor ve küresel ısınma oluyor, insanlığı ciddi boyutta seller ve orman yangınları gibi tehditler bekliyor.

Artık 21’inci yüzyılın bu aşamasında önümüzde büyük bir süreç var. Ben, inanın, bilişimin, teknolojinin, elektriğin, elektroniğin, hatta gen teknolojilerinin yüzyılı gibi düşündüğüm 21’inci yüzyılın ikinci çeyreğinde Sayın Bakan Yardımcınızın da ifade ettiği gibi, artık dünya bir iklim kriziyle, bir sera gazı tehdidiyle karşı karşıya kalmış olmanın sıkıntılarını yaşayacak.

Şimdi, 1970’den bu yana çizmeye çalıştığım bu kronolojide Türkiye’nin verdiği enerji mücadelesinde, geçmişte bu mücadeleye olumlu katkı vermiş olan herkesten Allah razı olsun. Yani şu anda muhalefette olan, o zaman iktidarda olan partilerin de gayretleri, çabaları olmuştur ama birbirimizi tenkit etmeyle birbirimize “Senin zamanında Türkiye buydu, benim zamanımda buydu.” demek gibi bir şeyle biz Türkiye’yi, o biraz önce anlattığım emperyal ülkelerin ortaya koyduğu bu açmazlardan ülkemizi kurtarmanın çıkışını bulamayız. Onun için, birbirimize anlayışla, birbirimize saygıyla, birbirimize pozitif ve olumlu bakarak ve birbirimizin düşüncelerinden istifade ederek bu süreci aşarız diye düşünüyorum.

Arkadaşlar, hiç unutmuyorum, ben Samsun’da yirmi yıla yakın belediye başkanlığı yaptım, hiç birbirimizi incitmeyelim siyasi sözlerle ve özellikle “AK PARTİ enerji politikalarında hata yapıyor.” falan diyerek AK PARTİ’ye yönelik eleştirilerde incinmekte çok haklı olduğumu söylemek istediğim birkaç şey var. Samimi söylüyorum, belediye başkanıydım, modern bir çöp istasyonu yapayım dedim çünkü eski vahşi döküm alanı şehri müthiş bir şekilde tehdit ediyor, metan gazı patlamaları oluyor, yeni bir çöp istasyonu yapayım istediğimde, seçtiğim çöp istasyonu yeri... Ki onun yerini de Avrupa Yatırım Bankasının bana önerdiği müşavirler belirledi, en yakın yerleşim alanına 700 metreden daha yakın olamaz, bir çöp istasyonunu bir yere yapabilmeniz için o çöp istasyonunun en yakın köy veya yerleşim yerine 700 metreden daha yakın olmaması lazım. Karadeniz’de böyle bir yer bulmak çok zor çünkü çok dağınık yerleşimler, biliyorsunuz. Bulduğum yere çöp istasyonunu yapmak üzere, krediyi, vesaireyi bulup inşaata başladığımız gün, o zamanın bir muhalif partisinin -hiç önemli değil, ben burada polemik yapmamak için partinin ismini söylemek istemiyorum ama benim partime yönelik eleştiri yapanların bunu da düşünmeleri lazım- bir milletvekili Samsun’da köylülere topladı “Bu çöp istasyonunu buraya yaptırmayız.” diye orada miting yaptı ve yerel gazetelere yaptıkları parasal desteklerle de benim aleyhimde Samsun’da kampanya yürüttü. Yani Türkiye’nin bu mücadelesinde iyi şeyleri konuşmak doğru olur, geçmişe gidip de böyle “Şu şöyle yaptı, bu böyle yaptı.” gibi göndermelerle bir yere varamayız.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. Bu Paris Sözleşmesi'ne olumlu imza atacağını ifade eden muhalefet partilerinin hepsine sevgi ve saygılarımı iletıyorum. Bana söz verdiği için Değerli Başkanımıza teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Yılmaz, çok teşekkür ediyorum.

Sayın Ekinci, buyurun.

SEMİHA EKİNCİ (Sivas) – Kıymetli Başkanım, kıymetli milletvekillerimiz, Bakan Yardımcımız, Komisyonumuzun kıymetli çalışanları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Evet, bugün Çevre Komisyonunun şöyle güzel bir özelliği var: Ben daha önceden Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonundaydım, bu dönem Çevre Komisyonundayım, oradaki konular genelde hep çatışmalı olan konulardı ama burada katılmış olduğumuz tüm toplantılarda ortak bir müşterekte buluşabilme imkânımız var.

Ben tüm katılımcı milletvekillerimize bilgileri için teşekkür ediyorum. Cidden hem Sayın Bakanımızın hem şu ana kadar konuşan tüm milletvekillerimiz Paris Anlaşması'na olumlu oy vereceklerini ve katkılarını sundular ama üzücü olan nokta şu: Yani bunun dönüp dolaşıp Sayın Cumhurbaşkanımızın sanki bu anlaşmayı oradaki verilecek bir fon için istediğine dair beyanı da şahsen beni üzdü ki Türkiye Cumhuriyeti artık eski Türkiye Cumhuriyeti değil, oradan gelecek fonu biz birçok ülkeye yardım olarak gönderiyoruz yani Türkiye'nin oradan gelecek fonla alakalı bir ihtiyacı da yok, onunla ilgili bir çalışma da değil. Öncelikle, hani şey derler, bizim orada fıkra, belki farklı yörendir ama: “Kör köre demiş ki köfteyi çift yiyorsun.” “Nereden biliyorsun?” “Ben öyle yapıyorum.” Demek ki sizler iktidarda olsaydınız öyle yapacaktınız ki bizim de öyle yapmış olduğumuzu düşünüyorsunuz.

Diğer bir konu da çevre konusunda AK PARTİ'nin ne kadar duyarlı olduğunun en önemli örneğinden biri de şudur: Sayın Cumhurbaşkanımızın kıymetli eşi hanımefendinin Sıfır Artık Projesi'ne vermiş olduğu desteği sanırım her biriniz gözlemliyorsunuz. Açıktan olmasa da gizli olarak da takdir ettiğinizi de biliyorum çünkü çevreye karşı hepimiz duyarlıyız ve bu noktada da çevreye şöyle bakıyoruz biz: Çevre bizim çocuklarımıza miras bırakacağımız değil, onlardan ödünç aldığımız bir kavram. Hepimizin de, bu Komisyonun da, Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan tüm partilerimizin de ve kıymetli vatandaşlarımızın da bu şekilde baktığını biliyoruz. Ayrıca, son dönemlerde ve AK PARTİ iktidarlara dönemindeki orman çalışmaları, fidan dikim çalışmalarını da takdirle karşılıyoruz. Ben sadece bu konuda konuşmak istedim.

Katkılarından dolayı tüm milletvekillerimize ve kıymetli Başkanımıza, bilgilendirmesi için kıymetli Bakan Yardımcımıza teşekkür ediyoruz. Türkiye Büyük Millet Meclisi yeni yasama dönemini böyle güzel bir maddeyle, uluslararası sözleşmenin onaylanmasıyla açacağı için de inşallah bundan sonraki kanunlarda da aynı uyum, aynı düzeni bekliyor, hepinize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Ekinci, çok teşekkür ediyorum.

Evet, milletvekillerimizden artık söz almayan kalmadı. Sivil toplum kuruluşlarımızın katılan temsilcilerine söz vermek istiyorum.

TÜSİAD temsilcisi Ela Nur Ekiz.

Buyurun, Sayın Ekiz.

Süreniz üç dakikadır.

TÜSİAD TBMM İLİŞKİLER UZMANI ELA NUR EKİZ – Merhabalar Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; hepinizi şahsım ve kurumum adına saygıyla selamlıyorum.

Paris Anlaşması'yla ulaşılan geniş çaplı mutabakatın devletlerin ve kurumların etkili bir politika oluşturmasında ve uygulanmasında önemli bir fırsat yarattığına inanıyoruz. Paris Anlaşması'nı stratejik önceliğimiz olarak 2017'deki İklim Tutum Belgemizden beri ifade etmekteyiz. Bu kapsamda, Paris Anlaşması'na COP26 öncesinde taraf olunması yönünde Türkiye Büyük Millet Meclisinde onay sürecinin tamamlanması gereklidir. Bilimsel temelli ve konuyu tüm boyutlarıyla ayrıntılı ele alan etki analizleri üzerine inşa edilen, politikalar arası tutarlılığı ve bütüncüllüğü sağlayan, sektörel yeşil dönüşüm hedeflerini destekleyen, iş dünyası dahil ilgili tüm tarafların katılımıyla hazırlanmış, 2050 yılına dek karbon nötr olma hedefi belirleyen, uygulanabilir tedbirler içeren somut bir yol haritası ivedilikle hazırlanmalıdır. Bu yol haritası Paris Anlaşması'na taraf olma sürecinde Türkiye'nin açıklayacağı ulusal katkı beyanında temel alınmalı ve kararlılıkla uygulanmalıdır. Bu yol haritası siyasi ve ekonomik ilişkilerimizin yanı sıra, finansmana ve teknolojik kapasite geliştirmeye yönelik konularda uluslararası platformlarda müzakere pozisyonumuzun temelini oluşturacak, argümanlarımızı güçlendirecektir. Aynı zamanda, sektörlerimizin en önemli ekonomik ortağımız olan AB'nin açıkladığı Avrupa Yeşil Mutabakatı'yla şekillenen uluslararası ticarete uyumu ve küresel rekabet gücümüzün artırılmasının yanı sıra yatırım ortamında öngörülebilirliğinin tesis edilmesine de katkı sağlayacaktır.

Söz verdiğiniz için çok teşekkür ederim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA - Bizler de katılımınızdan dolayı çok teşekkür ediyoruz.

Şimdi de Türkiye Barolar Birliğinden Avukat Gökhan Candoğan, buyurun.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ TEMSİLCİSİ AV. GÖKHAN CANDOĞAN – Merhaba.

Bu anlaşmanın onaylanması çok önemli bir gelişme, bunu takdirle karşılıyoruz. Çok farklı konulardan tartışıldı ama hukuk noktasında baktığımızda uluslararası çevre anlaşmalarının bütün dünyada bir uygulanırılık sorunu olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. 1992 Rio Anlaşması'nın imzalandığı tarihte dünyada toplam karbondioksit emisyonları 20 milyar gigaton seviyesindeyken 2015 Paris İklim Anlaşması'nın imzalandığı 2015 yılında 32 milyar gigatona ulaştı. Eğer biz o tarihten bu yana imzalanan sözleşmeleri uygulamış olsaydık bütün dünya olarak bu seviyede bir artışı öngörmek tabii ki mümkün olmamalıydı. Bu noktada bu anlaşmanın onaylanması bizce metin olarak değil ama bir irade olarak çok önemli. Ama bu iradenin yaşama geçmesi için ve uygulanır bir anlaşma olabilmesi için arkasından atılması gereken somut adımlar var.

Bizim de görüş verdiğimiz İklim Komisyonu bir çalışma yapıyor; raporu verilen süre de, öngörülen süre de geçti, bir an önce yayımlanmasını ve oradaki değerli tartışmaların somut önerilere ve oradan da uygulanır kararlara dönüşmesini bekliyoruz ki bunlardan en önemlisi iklim kanununun çıkarılması. İklim kanunu konusunda ne yazık ki açık kaynaklı bir metne bile ulaşamadık, Bakanlıktan bir metne ulaşamadık. Bu da aslında çevre hakkının en önemli tarafı olan şeffaflık ve bilgi edinme noktasında aşmamız gereken noktalar olduğunu bize gösteriyor.

Yani sıra, bu konuda, örneğin, Avrupa Konseyi bünyesinde 1993 ve 1998 tarihli 2 tane sözleşme var: Çevrenin Ceza Hukuku ile Korunmasına İlişkin Sözleşme, Tehlikeli Faaliyetlerden Dolayı Çevreye Verilen Zararlar İçin Hukuki Sorumluluklar Sözleşmesi (Lugano Sözleşmesi). Bu iki Avrupa Konseyi sözleşmesi de ne yazık ki yeterli sayıda ülke tarafından imzalanıp onaylanmadığı için henüz yürürlüğe girebilmiş değil.

29 Eylül tarihinde bir Türk parlamenter -Ziya Altunyaldız sanırım- “İklim Değişikliğinin Cezai ve Hukuki Sorumluluklar Bağlamında Ele Alınması” başlıklı bir rapor sundu Avrupa Konseyine ve Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi bu raporu bir tavsiye kararına dönüştürdü. Yani Paris İklim Anlaşması'nın onaylanması sonrasında İklim Kanunu ve bu tür somut uygulamayı içerir, gösterir hukuki metinlere biz

uygulayıcıların çok ciddi bir şekilde ihtiyacı olacak. Bunun yanı sıra biz şeffaflık noktasında çalışma yapılmasını istiyoruz, Bakanlığın özellikle bu konuda STK'lere biraz daha açık olmasını umuyor ve bekliyoruz.

Buradaki tartışmanın sağlıklı bir şekilde ele alınması ciddi, doğru bilimsel verilerin artmasına ve elde edilmesine bağlı. Bu konuda çok ciddi eksikliklerimiz var. Dünyada atf bilimi olarak kabul edilen yeni bir çalışma, bir bilim alanı var; iklim değişikliğine insan etkilerini araştırıyor. Bizim de üniversitelerimizde atf bilimi noktasında çok daha ciddi çalışmalar yapmaya ihtiyacımız var. Bunun YÖK üzerinden yapılmasını da bekliyoruz. Aynı zamanda bu Paris İklim Anlaşması'nın belki en somutlaşacağı nokta bazı yeni davaları gündemimize alması olacak. Örneğin, biz bu işte Türkiye'de genelde idareye karşı dava açıyoruz ama kanımızca artık bu işten sorumlu yerli ve yabancı, özellikle fosil yakıt şirketlerine karşı doğrudan davalar açılması ve kimsenin sorumluluğu başkasına yıkma kolaycılığına sapsmadan çünkü burada STK'ler olarak da devlet olarak da yerel yönetimler, merkezi yönetimler herkesin üstüne düşen sorumluluklar var. Kendi hayatımızda hiçbir şeyi değiştirmeden biz bu anlaşmayı tam olarak uygulayamayız, iklim değişikliğiyle mücadele edemeyiz. İyi bir başlangıç olmasını umuyorum, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Candoğan, teşekkür ediyorum.

Şimdi, daha önce Çevre Mühendisleri Odası Başkanlığı yaptığı dönemde de çok önemli çalışmalarda bizlere katkı sunan İklim Değişikliği Politika ve Araştırma Derneği Başkanı Doktor Baran Bozoğlu'ya söz vermek istiyorum.

Sayın Bozoğlu, buyurun.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ BAŞKANI BARAN BOZOĞLU
– Sayın Başkanım, çok teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli vekiller, Bakanlığımızın değerli bürokratları, sivil toplum kuruluşlarının üyeleri; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Birkaç cümleyle ben de görüşlerimi paylaşacağım ama şunu özellikle belirtmek istiyorum. Bugüne kadar oda başkanlığı dönemimde de ve sonrasında da Türkiye'de yaşanan birçok çevre problemini yerinde görmüş ve hukuki süreçlerde de toplumu bilinçlendirme konularında çalışmış bir arkadaşınız olarak öncelikle bu katılımcı anlayışla bizi davet ettiğiniz için çok teşekkür ederim Sayın Başkanım. Burada, birçok konuda biz Çevre Bakanlığıyla her ne kadar zaman zaman Sayın Bakan Yardımcısı Mehmet Emin Birpınar'la da hem sosyal medyada hem farklı platformlarda atışıyor olsak da her zaman telefonlarımıza cevap verilmesi, iletişim kurulması bizi gerçekten mutlu ediyor. Her ne kadar görüşlerimizi her zaman açıklama fırsatımız olsa, bu değerli bir şey olsa da her zaman tabii ki uygulanması mümkün olamayabiliyor, bunu da anlayışla karşılıyoruz. Ama bu yöntemin sürdürülmesi ve artarak geliştirilmesini talep ediyoruz, bu açıdan da Bakanlığımıza çok teşekkür ediyoruz. Burada, tabii teşekkür etmemiz gereken siyasetçiler, yani sizler, tarihi bir olaya tanıklık ediyoruz. Hiç kuşkusuz Paris Anlaşması tek başına ülkemizdeki bütün çevre problemlerini çözecek veya sorunları kökten kaldıracak bir anlaşma değil. Öte yandan Paris Anlaşması'na taraf olmasak bile kendi mevzuatımızı doğru şekilde uygulayarak da aslında bu sorunları yönetebilme potansiyelimiz her zaman vardı ama bizim için çok itekleyici bir güç olacağını düşünüyoruz Paris Anlaşması'nın. Bu açıdan da iktidar ve muhalefet partilerinin beraber hareket ediyor olmasının bizleri de, bu alanda çalışan uzmanları da oldukça mutlu ettiğini belirtmek isterim. Burada, tabii, Sayın Özgür Özel, Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkan Vekili de 3 Temmuzda bir önerge vermişti onun da adını anmadan geçemeyeceğiz. O da bizi oldukça mutlu etmişti, demiştik ki: “Tam anlamıyla bir konsensüs var demek ki iktidar ve muhalefet anlamında.” bunu da görmek oldukça değerli.

Şimdi ben bundan önceki Katowice'deki, Polonya'daki ve Barcelona'daki toplantılara katıldım, Birleşmiş Milletler İklim Zirvesi... Bir aksilik olmazsa 26'ncısına da Glasgow'da katılacağız. Orada gördüğüm, hiç unutamadığım bir olay vardı, onu özellikle paylaşmak istiyorum. Değerli vekillerim, Çevre Bakanlığındaki uzman arkadaşlarımız -tanık oldum, yani çok eleştiri yapan bir insan olarak bunu samimiyetle söylüyorum- o toplantılardan gözleri yaşlı çıkıyorlardı haksızlığa uğradıkları için. Özellikle o Katowice toplantısı anını hiç unutamıyorum. Orada havalimanında karşılaşmıştık Bakanlıktaki arkadaşlarla, tüylerim diken diken olmuştu. Yani bizlere orada, komisyonlarda ne kadar ciddi bir haksızlık yapıldığını, ülkemize haksızlık yapıldığını, konuşturulmadığımızı, ötekileştirildiğimizi de anlattıklarında işin başka boyutları olduğunu da yani diploması boyutlarının olduğunu, uluslararası boyutlarının olduğunu da hissetmiştim ve bu benim için gerçekten tarihî bir gündü. Bu açıdan da Bakanlıktaki arkadaşlarımız adına da birçok sivil toplum kuruluşu adına da ben burada bulunuyorum. Çok teşekkür ediyorum bu zamana kadar yürüttükleri çalışmalar için. Bizler de destek vermeye devam edeceğiz, tabii ki eleştirilerle beraber devam edeceğiz, o eleştirileri de yapacağız ve onları iletmeye devam edeceğiz ama bu iş artık bundan sonra başlıyor. Buna dair de birkaç cümle öneride bulunarak sözlerimi tamamlamak istiyorum. Şimdi, öncelikle ben özellikle değerli vekillerimizden mutlaka Glasgow'daki toplantıya bir katılım sağlamalarının çok önemli olduğunu düşünüyorum çünkü Türkiye'nin taraf olduğu ilk toplantı olacak ve burada vekillerimizin oluyor olması ülkemize güç katacaktır. Aynı zamanda da oradaki atmosferi görmek ve tartışmaları gözlemlemek adına da avantajlı olacağını düşünüyorum. Bunun yanında sivil toplum kuruluşlarının da bu katılım açısından Bakanlığımız tarafından desteklenmesi, bütçe ayrılmasında bir ihtiyaç olduğunu görüyorum çünkü şu anda Türkiye'de bu konuda birçok araştırma yapan sivil toplum kuruluşundaki değerli uzman arkadaşlarımızın maddi koşullardan dolayı katılım sağlayamadığını biliyoruz. Onun da ilk toplantı olması adına olumlu olacaktır diye düşünüyorum. Bundan sonraki süreçte biz sivil toplum kuruluşları olarak birçok partiyi ziyaret edeceğiz, bütün partileri ziyaret ederek bundan sonraki süreçte neler yapılması gerektiğini paylaşacağız. Bu bizim için çok büyük bir fırsat. Yani Mecliste sizin daha fazla çevre problemlerini konuşuyor olmanız, iklim değişikliğini konuşuyor olmanız, ekonomideki dönüşümü, gelişmeyi konuşuyor olmanız ülkenin geleceği için de çok değerli, bu açıdan da teşekkürü bir borç biliyoruz. Burada tabii biz de topluma bunu anlatmaya çalışacağız doğru şekilde. Burada özellikle şunu vurgulamakta yarar var: Şu andaki sera gazı emisyonlarının yüzde 72'si enerji ve sanayiden kaynaklı ve bunlar büyük oranda özellikle özelleştirilmiş kirli termik santrallerin olduğunu biliyoruz, 13 tane termik santral özelleştirildi. Buna dair biz raporumuzu paylaşmıştık, bu termik santrallerin bir planlama dâhilinde kapatılmasının ortaya konması lazım ama tabii ki de buradaki çalışan emekçilerin, işçilerin zarar görmeyecek şekilde, yeni ekonomik modellerle planlanması lazım. Bizim talebimiz, bu Paris Anlaşması'nın Meclisten geçmesiyle beraber kürsülerde bunlar konuşulurken hemen önümüzdeki ay içerisinde bu planlamanın yapılarak COP öncesinde kamuoyuyla paylaşılması, uluslararası alanda bizi de güçlendirecek ve bu adil dönüşüm sürecine dair taahhütlerimiz ortaya konulacaktır.

EK-1'den çıkma talebi bizim de desteklediğimiz çok doğru bir talep. Fona ulaşım gerçekten değerli çünkü bu ülkede müsilaş konusunda tutun da ormanlık alanlarla ilgili yapılacak çalışmalara kadar, su kanalizasyon idarelerinin atık su arıtma tesisinin revizyon etme zorunluluğuna kadar hepsi için para gerekiyor, hepsi için finansman gerekiyor. Bunlar olmadığı sürece bizim bu hedefleri başarmamız da mümkün değil ve bu küresel ölçekteki adaletsizliğin, yani bu büyük güçlerin, emperyalist güçlerin diye ifade ettiğimiz, herkesin ortaklaştığı bu yapıların bize hakkımızı vermesini talep etmekten daha meşru bir şey olamaz. Dolayısıyla bu talebi güçlendirerek artırma konusunda biz de uluslararası alanda da sivil toplum kuruluşları olarak desteğe bu anlamda devam edeceğiz.

Şimdi Bakanlığa gelecek olursak birkaç cümleyle. Şimdi, bugün yazılan, çizilen her şey çok değerli. Mevzuatlarımız var ama uygulamada çok büyük bir sıkıntımız var, bunu artık birbirimizin gözünün içine bakarak açıkça söylememiz lazım. Bugün Başkent Ankara’da, Siteler bölgesinde şu an gidip orada nefes alamayacak hâlde bir hava kirliliği varsa bu mevzuattan kaynaklı değil, uygulamadan kaynaklı bir problemdir, yani il müdürlüğümüzün bu konuya yeterince hassasiyetli davranmamasından kaynaklıdır. Bugün hidroelektrik santrallerle ilgili büyük endişeler ortaya konuyorsa -ki dünyanın her tarafında kullanılan sistemlerdir- hidroelektrik santral yapım süreçlerinin hatalı yapılmasından, ÇED süreçlerinin doğru uygulanmamasından ve rehabilitasyon çalışmalarının doğru takip edilmemesinden, Bakanlıkça yeterince denetim yapılmamasından ve idari yaptırım uygulanmamasından kaynaklı, toplumda artık HES’lere dahi bile bir ön yargı oluşmuştur. Dolayısıyla bu uygulamaların mutlaka güncellenmesi gerekiyor. Uygulamaları güncellerken de tek başına güçlü, liyakate önem veren, siyasetten arındırılmış, yani personel atamalarında daire başkanlığı atamalarında, bürokrasi atamalarında, siyasetten arındırılmış, tıpkı bu Meclis gibi, buradaki gibi, katılımcı, liyakatli bir anlayışla bir iklim bakanlığının kurulması ve bugün bahsettiğimiz bakanlıklar arasındaki hiyerarşiyi gidermek adına da iklim bakanlığının güçlü bir bakanlık olarak yani Enerji Bakanlığına da söz geçirebilen Ticaret Bakanlığına da söz geçirebilen bir hâle dönüştürülmesine ihtiyacımız var, ki 2023 hedefi, Cumhuriyetimizin 100’üncü yılında başarıya ulaşması için önemli bir adım olacaktır.

Tarım Bakanlığını sahada daha fazla görmek istiyoruz Sayın Başkanım. Bugün Tuz Gölü’nün çeperinde hâlâ vahşi sulama yapılıyor, yeraltı sularımız kalmamasına rağmen ama Tarım Bakanlığının personeline oradaki damla sulama çalışmalarında dahi bilinçlendirme çalışmalarını yeterince yapılmadığını görüyoruz, yani uygulamada bu anlamda problem olduğunu görüyoruz. Söyleyecek, anlatacak çok şey var ama zaman dar ve yürüyecek çok fazla yolumuz var. Ben bu açıdan da değerli vekillerimize, muhalefet partimize, iktidar partilerimize ve Bakanlığımıza çok teşekkür ediyorum. Biz de bundan sonra destek vermeye, daha iyiye doğru ilerlemek için çaba harcamaya devam edeceğiz.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet bizler de çok teşekkür ediyoruz. Bütün katılan öncelikle Komisyon üyesi milletvekili arkadaşlarıma, sivil toplum kuruluşlarımızın çok değerli temsilcilerine, iktidarıyla muhalefetiyle katkı sunan bütün arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Önemli bir anlaşma, uluslararası bir anlaşma, Türkiye burada masada olacak Allah nasip ederse. Masada daha güçlü bir şekilde bu konuyla alakalı görüşlerini, düşüncelerini, hedeflerini gerçekleştirmek için çalışacak.

Ben burada Sayın Birpınar’a söz vermeden önce şunu söylemek isterim, bu geç kalma olayında kendisinin de görüşlerini almak isterim. Paris Anlaşması Çerçeve Sözleşmesi’nin yeni uygulaması ve 2020’de biten olayda da Kyoto Protokolü. Kyoto Protokolü’nün de biz Ek-2 listesinden çıkarıldık ama 2020’ye kadar oradaki desteklerden faydalandık ama Paris Anlaşması’nda biz Ek-1’deyiz, bunlardan faydalanamıyoruz. Yani ikisi arasındaki fark nedir? Burada geç kalmışlık var mı? Bunu tekrar ifade etmek istiyorum yani burada kaybettiğimiz bir şey var mı? Aynı durumda Paris Anlaşması’na eğer biz taraf olsaydık her iki taraftan da faydalanabilecek miydik? Birincisi bu. İkincisi de bu 3 milyar dolarlık ödenekle... Bunu ben de hem milletvekili olarak hem Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak yeşil dolarları görüp de... Yani Türkiye o kadar küçük bir ülke değil. Türkiye’de buraları biz yeşil dolarlarla beraber almadık, canımızı verdik. Canımızı verdik ama toprağımızdan ve hiçbir şeyden taviz vermedik. Bu tür söylemleri de ben doğru bulmuyorum.

Diğer bir konu da Paris Sözleşmesi özellikle bize iklim değişikliğiyle alakalı, emisyonla alakalı yeni sorumluluklar getirecek, yenilenebilir enerji kaynaklarının bu dönemde önemi daha da artacak. Peki, ben sormak isterim bu konuyu gündeme getiren sayın arkadaşlara: GES’le olmayacak, HES’le olmayacak, RES’le olmayacak, diğer taraftan jeotermalle olmayacak, biyokütleyle olmayacak; peki, Türkiye bundan sonra hedeflerinde her yıl yüzde 5 büyüyecek. Hangi enerji kaynağıyla beraber? Bir formül söylensin. Yani kömürle olmayacak -ben söylüyorum- kömürle olmayacak, fosil yakıtla olmayacak, hiçbir şeyle olmayacak... O zaman, şöyle: Biz burada Çevre Komisyonuyuz; burada Çevre Bakan Yardımcımız da var, Bakanlığı da temsilen -burada hep teşekkür ediyoruz- burada; o zaman bir formül söylensin, o formülü –gerçekten, samimiyetle söylüyorum- biz de uygulayalım. Bütün onlara karşıyız. Paris Anlaşması’yla -tekrar ediyorum- yenilenebilir enerji kaynakları daha fazla önemli hâle geliyor.

Diğer taraftan da bu konuyla alakalı “tek adam” lafını da kabul etmiyorum ben, burada buna cevap vermek isterim. Sebebi şudur: Biz istişare kültüründen hoşlanırsınız. Bütün temel dinamikler, bütün kanaat önderleri, kimler varsa hepsiyle istişare edilmiş; bütün bakanlıklarla, devletin bütün kademelerindeki insanlarla istişare edilmiş; Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcımız da Bakanlığını temsilen burada, onun görüşleri de onların görüşleri de alınmış, elbette ki muhalefetin bu konudaki olumlu görüşleri de bir katkıdır yani bu Paris Anlaşması’na destek vermesi de bir katkıdır. Ülkemizin menfaatleri düşünülerek elbette bunun açıklaması kime düşer Birleşmiş Milletlerde? Devletimizi temsil eden Cumhurbaşkanımıza düşer. Bunun kadar doğal bir şey yoktur. Bir muhalefet partisinin liderinin partisiyle alakalı yapacağı açıklamaları veya iktidar olsa, iktidar da yapılacak açıklamaları kim yapar? O iktidarı temsil eden en üst düzeyde organ yapar. Şu anda en üst düzey kimdir? Cumhurbaşkanımızdır. Bunun kadar doğal bir şey yoktur. Önemli olan burada üzüm yemek, bağcıyı dövmek değil. Doğru tektir. Zamanlama, söylüyorum, bütün bunlar çalışılmıştır, bu zamana denk gelmiştir. Ben yine de bütün arkadaşlarımıza, kardeşlerime, milletvekili kardeşlerime, sivil toplum kuruluşlarına, hepsine çok teşekkür ediyorum. Son söz olarak da çok kısa... Arkadaşlar biliyor, saat dörtte de bu, Dışişleri Komisyonunda görüşülecek, rapor yazılacak, yetiştirilecek. Arkadaşlarımdan istirham ediyorum.

Sayın Bakan Yardımcımız -Sayın Bakan, size de söz vereceğim en son- çok kısa toparlarsak yani beş dakikayı geçmeyecek şekilde siz toparlarsınız; raporu yetiştireceğiz, onun yüzünden.

Sayın Birpınar, buyurun.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Sayın Başkan, öncelikle Sayın Bakan, Sayın Arslan, Sayın Akın, Sayın Polat, Sayın Sıdalı, Sayın Çepni, Sayın Kaboğlu, Sayın Öztunç, Sayın Ersoy, Sayın Özdemir, Sayın Sibel Ersoy, Sayın Yılmaz ve Sayın Ekinci milletvekillerimizi çok dikkatli dinledim, notlar aldım. Tabii, hepsine burada cevap veremeyebiliriz; onların hepsine yazılı da cevap veririz. Aynı zamanda, sivil toplumdan TÜSİAD’dan Sayın Ekiz’i, Sayın Candoğan’ı ve Sayın Bozoğlu’nu da dinledik. Hepsine teşekkür etmek istiyorum yapmış oldukları yorumlar için.

Ben şunu ifade ediyorum: Evet “siyasetüstü çevre” diyorlar ama siyasetçilerin en çok çevreyi konuşması gerektiğini düşünenlerden birisiyim, ilkesel bazda konuşulması gerektiğini düşünüyorum, tarafgir bazda değil. Tarafgir tartışmalar çok bir yere gitmiyor ama ilkesel bazda, evet, milletvekillerinin bizlere hesap sorması gerekiyor, ben bunu açık yüreklilikle söylüyorum. Hepsisi de bize katkı veriyor, hepsi de bizim işlerimizi daha doğru yapmamıza yardımcı oluyor; görmediğimiz perspektifleri, açıkları bize gösteriyor. O manada ben hepsini, bütün yorumları değerli, kıymetli bulduğumu ifade etmek istiyorum ama tarafgir olanlar veya “Siz öyle yaptınız, biz böyle yaptık.”ımızı tabii takdirlerinize bırakıyorum.

Şunu ifade etmek istiyorum çok kısa: Biliyorsunuz bu İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 1992 yılında New York'ta tartışıldı, kabul edildi, 94 yılında da imzaya açıldı. Türkiye bu anlaşmaya on iki sene sonra yani 2004'te yine AK PARTİ iktidarı döneminde taraf oldu, bunu ifade edeyim yani "On iki sene gecikme var." diyorsanız, on iki senelik süreç sonunda, yine müzakereler sonucunda. Arkasından 97 yılında Kyoto Protokolü kabul edildi, Türkiye buna 2009 yılında yani on üç sene sonra taraf oldu. Paris Anlaşması 2015 yılında kabul edildi, 2016 yılında imzaya açıldı ve 2020 yılında yürürlüğe girecek bir anlaşmaydı çünkü Kyoto 2020'ye kadar geçerli bir anlaşmaydı, 2020 sonrası da Paris Anlaşması... Aslında o çerçeve sözleşmenin altındaki bir yönetmelik gibi düşünün "anlaşma" deyince çok büyümüş gibi geliyor. Biz bütün ülkeler gibi... Dünyadaki bütün ülkeler bu çerçeve sözleşmeye taraftır. "Amerika çıktı." derken, o, çerçeve sözleşmeden çıkmamıştır yani sadece Paris Anlaşması'ndan çıkmıştır. Biz de girmedik ama bu dönemde... Yani "altı senelik bir gecikme" veya "beş senelik bir gecikme" diye söylediniz, aslında 2020'de yürürlüğe girdi ve bu geçen süreçte de Amerika'nın çıkmasıyla yapılan hiçbir şey de yok; sadece klasik müzakereler, bir kural kitabı var, o kural kitabıyla uğraşıp duruyoruz yani hiçbir ülkenin yaptığı bir şey yok. Şimdi bugün sizlerin takdirleriyle ve oylarınızla, oy birliğiyle inşallah bu geçerse, biliyorsunuz, Meclisten geçtikten sonra bu Birleşmiş Milletlere depozitör olarak gönderilecek bir ay içerisinde ve biz Glasgow'da da o masada, Türkiye masasında söz sahibi olacağız. Bununla ilgili de hukuki görüşleri tamamlamış durumdayız. Dolayısıyla ne kadar kısa sürede -bu hafta- Meclisten geçerse, Cumhurbaşkanımız da kanunu onaylarsa biz oraya gönderdiğimiz takdirde 31 Ekim-12 Kasım tarihleri arasında yapılacak olan Glasgow toplantısında Türkiye masası burada söz sahibi olacaktır. Zaten bütün müzakereler çerçeve sözleşme altında yapılan müzakerelerdir, Paris Anlaşması altında müzakere yürütülmez. Dolayısıyla masada olacağız, olmayacağız meselesi sadece Paris'in konuşulduğu yerlerdedir; değilse işin anayasasıyla ilgili kısımda yani o ana salonda Türkiye'nin masası vardır, konuşma hakkı her zaman vardır. Bu Paris Anlaşması ile çerçeve sözleşmeyi birbirine çok karıştırmamak gerekiyor. Biz onunla ilgili olarak bu zamana kadar çerçeve sözleşme altındaki sorumluluklarımızı zaten yapıyoruz. Mesela, şimdi Sayın Özdemir bir soru sordu, dedi ki: "2004'ten 2015'e kadar neler yapıldı?" Türkiye COP 16'da Cancun'da, Doha'da 18'de, Lima'da 20'de aslında Türkiye'nin özel koşullarının olduğunu hep karara bağlattı.

Arkadaşlar, sayın vekillerim şunu söylemek istiyorum: Bakın, delinin birisi kuyuya bir taş atar, kırk akıllı çıkaramaz kırk sene yani 2002'de... Yani dolayısıyla biz bu anlaşmayı da çok iyi özümsemeye çalıştık, çok taraflarıyla bakmaya çalıştık, aslında bir yanlış yapmamak için bekledik; değilse kesinlikle bu 3 milyar dolarlık bir mesele falan da değildir. Şu anda yapılmış bir anlaşma da yok, Sayın Cumhurbaşkanımız Mecliste bunu açıkladı; Birleşmiş Milletler kürsüsünden bunu söylediğinde böyle bir anlaşma falan hâlâ yok, anlaşılmış bir durum da yok. Dolayısıyla aslında bu bir ülkenin vizyon değişikliğidir. "2053 net sıfır emisyonu." dedi. Dünyada şu anda 40 tane ülke bunu açıkladı, 197 ülkeden 40 tanesi açıkladı. Biz bunda da ilk 40'a hatta ilk 30'a girmiş bir ülkeyiz ve bu 2053 net sıfır emisyon hedefi mutlak azaltımdan bile çok daha önemli bir hedefdir ama bunun başarılması lazım. Bununla ilgili de biz ocak ayında bir iklim şurası yapacağız, sizleri de davet ediyoruz oraya, Antalya'ya bütün tarafları yani sanayiden tutun bütün bakanlıkları, özel sektörü buraya çağıracağız ve burada aslında 2053'e giden yolda Türkiye sanayisini nasıl dönüştürmeli, enerjisini nasıl dönüştürmeli, çevreyi nasıl dönüştürmeli veya ticaretini nereye aktarmalı? Bunlarla ilgili bir yol haritası belirlememiz lazım ve belki iki üç sene üniversitelerle beraber bir proje kapsamında çalışmamız gerekiyor yani bu bir günde belli olacak bir şey değil. Nasıl bu yüzde 21 INDC meselesini eleştiriyor sayın vekillerimiz ama biz üniversiteleri tam bir sene teknik olarak çalıştırdık ve bize gelen o verilerin sonucunda yaptığımız bir şeydi. Şu anda eleştirebilirsiniz, o değerlerin altında kaldığımız, daha emniyetli tarafta kaldığımız doğrudur ama bundan sonra biz aynı INDC'yi yani ulusal katkımızı da yenilemek zorundayız.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Bakanım, toparlayalım. Sizinle çok konuşulacak meseleler var. Bir daha toplantı düzenleriz özel gündemle, o toplantıda da gelecekle alakalı neler yapabileceğimizi, düşüncelerinizi bir toplantıda tekrar görüşürüz.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Üç tane daha şey söyleyeceğim.

Bir tanesi, Türkiye... Sayın Bakan Milletvekilimiz dedi ki... O G77 meselesi aslında ilk başta 77 ülkeyle kurulmuş, şu anda 143 ülke olmuş Sayın Vekilim yani gelişmekte olan az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin sayısından bahsediyoruz. 143 tane ülke bize karşı çıkıyordu. Niye? O pastadan Türkiye pay almasın yani hiçbir şekilde pay almasın, Türkiye'yi gelişmiş ülke gibi görüyor onlar yani G20 ülkesi ve OECD kurucusu ülke olarak gördüğü için oradan pay almasın ve bazen de hakikaten politik davranıyorlar o kadar iyi anlatmamıza rağmen. Burada finansman meselesine gerçekten çok takılmayın ama şunu unutmayın: Bu ülkede kişi başına bin avro para harcamamız gerekiyor Avrupa Birliği çevresel altyapısına ulaşmak ve iklim değişikliğiyle mücadele etmek için. Biz haklıyız çünkü bizim emisyon değerlerimiz hakikaten binde 1 seviyesinde, biz dünyayı kirleten bir ülke olmadık.

MURAT BAKAN (İzmir) – Yüzde 1.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Son dönemde var ama bunlar bu doğayı gerçekten sömürerek zenginleşmiş, kalkınmış, trilyonlarca dolarlık kasalarında para olan adamlar. Bunlar gerçekten bizim gibi gelişmekte olan, az gelişmiş ve küçük ülkelere finansman... Bu finansmanı da böyle hibe olarak vermiyorlar, bu finansmanlar kredi. Türkiye, Dünya Bankasından, iklim fonlarından en iyi faydalanan bir ülke ve onun için de yenilenebilir yapıyoruz ve bu paralarımızı ödütürüz geriye yani ama bu fonların olması gerekiyor uluslararası şirketlerin buraya gelmesi veya bizim iş yapabilme kapasitemizin artması için eğer bu konuda bir şeyler yapacaksak. Dolayısıyla, işi yani para -olmasa da biz bunu imzalarız- olduğu için imzaladık noktasını ben yıllardır hakikaten bu işe emek vermiş bütün iklim ekibindeki arkadaşlar adına çok kabul etmek istemiyorum çünkü orada sadece parayı konuşmadık, para bunlardan bir tanesiydi ülkenin menfaatleri açısından ama esas mesele Türkiye'nin önünün kesilmesi gibi, mutlak emisyon azaltımı gibi riskler vardı.

Şimdi, dediniz ki: “Evet, Türkiye verdiği şeyi sağlaması gerekiyor, mutlak emisyon azaltımı yapmaması gerekiyor.” ama Paris Anlaşması 4/1 öyle söylemiyor, diyor ki: “Gelişmiş ülkeler mutlak azaltım emisyonu yapmaya devam edecek.” Aynı o Yeşil İklim Fonu gibi bizi oraya soktuklarında bu beklenti artacak ve bu beklentinin artacağını görüyoruz ve bunu düşürün diyecekler de. Bu aniden yapılabilir bir şey değildir.

Şimdi, bu enerjiyle ilgili iki cümle edeyim. Evet, şu anda bizim önümüzde hemen hemen hiçbir ÇED raporu yok, belki bir tane vardır termik santrallerle ilgili çünkü finansman bulamıyorlar, dolayısıyla ÇED raporu da yok. Yeni bir termik santral yapmaya istekli olan birileri de yok çünkü fiyatlara da bakıyor neticede tüccar o işlerle ilgileniyor. HES yapıyorsunuz ama su yoksa HES yenilenebilir olmuyor, rüzgâr yoksa RES yenilenebilir olmuyor. Bu senenin başında enteresan bir şey oldu Teksas'ta biliyor musunuz, Amerika'da. Teksas'ta öyle aşırı soğuk oldu ki bütün rüzgâr santralleri dondu, bir hafta boyunca Teksas'a enerji verilemedi, perişan oldular. Yenilenebilir enerjydi, çok güzeldi ama soğuklardan dondu, ne yapacağını şaşırdı insanlar, döndüler kömür santrali var mı, oradan enerji alalım. Yani biz hepimiz bu telefonları şarj etmek istiyoruz ya her dakika, her saniye, o zaman bunları iyi düşüneceğiz.

Çok uzun konular var, son bir şey söyleyeceğim. Bu iş, bu mücadele bireyden başlıyor. Gerçekten ben bizim Bakanlığımızla ilgili bir örnek vereyim: Bizim Bakanlığımıza dört senedir çöp kamyonu gelmiyor, bütün çöpleri biz koridorlarda ayrıştırıyoruz. İkincisi, hiçbir odada çöp kutusu yok ama bunu

çok zor başladık, kolay değil ve şu anda plastikler, kâğıtlar, organikler hepsi ayrıştırılıyor ve hepsi para ediyor. Biz bunları sokak toplayıcıları, işte, Sokak Toplayıcıları Derneğiyle anlaştık -hani işçilere katı atık işçileri deniyor ya- onlara hediye ediyoruz. Adamlar alıyorlar, onları satıyorlar, değerlendiriyorlar ama bu binaya da -acizane sizden rica ediyorum, arz ediyorum- sıfır atık sistemini kurduk ama ben bütün odalardan geçerken herkesin masasının altında çöp kutusu var. O çöp kutuları orada durduğu sürece sıfır atığı burada başaramayız. Bu atıklar da buradan gider, çöp deponi sahasında metan gazı olarak atmosfere gider, orada da iklimi değiştirir. Onun için bireysel olarak da ben sizlere bir şey söyleyemem ama buradan başlamamız gerektiğini düşünüyorum.

Çok teşekkür ediyorum beni dinlediğiniz için, bütün ekip arkadaşlarım, Çevre Yönetimi, ÇED Genel Müdürlüğümüz ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğümüz ve diğer bakanlıklardan gelen arkadaşlarım, uzman arkadaşlarım adına bizi dinlediğiniz için sizlere teşekkür ediyorum. Yine sorularınız olursa yazılı olarak hepsine cevap vermek isterim. Bir kusurumuz olduysa edepsizliğimiz olduysa da af diliyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, sizlere, bakanlıklardan gelen bütün arkadaşlarımıza teşekkür ediyoruz.

Son söz olarak da Bakan olmak kolay değil, Sayın Bakana söz veriyorum.

Sayın Bakan, buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkanım, teşekkür ederim.

Şimdi, Sayın Ayşe Sibel Ersoy ile biz Küresel İklim Değişikliği Araştırma Komisyonunda birlikteyiz, orada bana atfen bir şey söyledi. Orada kısa bir açıklama yapmak istiyorum. O gelen hoca, profesör “Almanya’da çalıştım, Almanya’nın kömür yatakları tükendiği için yapıyor.” dediği gerçekçi ve doğru değil. Aynı profesör bir iklim krizinin olmadığını, dünyanın ısınmasının insan kaynaklı olmadığını, güneşin döngüsel hareketleriyle olduğunu söyleyen bir hocaydı hatta tek kişiydi tüm Komisyona sunum yapanlar içinde. IPCC’nin en son raporu, işte, dünyanın bu konuda en iyi bilim adamları, tüm meteoroloji kuruluşlarından bilim adamlarının çalıştığı rapor bu ısının insan kaynaklı olduğunu söylüyor. Dolayısıyla doğru değil.

Bir de termik santraller sadece kendi kömür yataklarıyla işlemiyor, Türkiye’nin yüzde 50’sinden fazlası ithal kömürle işliyor. Dolayısıyla, termikten çıkmak bir tercih. Almanya’da da termikten çıkmanın kolay olmadığını, oradaki Yeşillerin, SPD’nin, çevrecilerin büyük mücadelesiyle termik santrallerin yenilerinin açılması engellendi, mevcutların kapatıldığını paylaşmak isterim.

Bir başka konu bu kömürlü termik santrallerle ilgili, Hunutlu kömürlü termik santraliyle ilgili yapılan bir araştırma, buraya yapılan geri dönüşün yirmi altı yıl olduğunu gösteriyor, yenilenebilir de bu altı yedi yıl, sekiz yıl. Dolayısıyla, 3 katı yatırım artık makul, kârlı değil yani biz kendi kaynağımızı kullanmıyor değiliz, o kaynağı kullanırsak eğer zarar edeceğiz yani hem havayı, atmosferi kirleteceğiz hem de Türkiye için ekonomik değil.

Yenilenebilirle ilgili de yine Sayın Başkanım dedi ki: “Biz bu kömürü çıkarmazsak neyle şey yapacağız?” Şu an Türkiye’nin sadece güneş enerjisi potansiyeliyle ilgili bizim toplam 330 milyar kilovatsaat enerjiye ihtiyacımız var. Sadece güneş enerjisiyle ilgili yapılan eski bir hesaplama Türkiye’nin güneş enerjisi potansiyelinin 380 milyar kilovatsaat olduğunu söylüyor. Sadece güneş enerjisi Türkiye’nin ısınma, sanayi dâhil tüm enerji ihtiyacını karşılayabiliyor. Bir de bunun üzerine kayıp kaçakları şey yapın nakil hatlarındaki. Bunları da eklediğinizde Türkiye’nin enerji anlamında bir

sıkıntısı olmayacağını düşünüyorum. Bir de enerji tasarrufu artıyor yani bizim birim başına ürettiğimiz enerji giderek azalıyor çünkü daha tasarruflu araçlarla, daha tasarruflu ampullerle şey yapıyoruz, buna ilişkin teknoloji de geliyor.

Bir de Sayın Bakanın söylediği, bu Teksas’la ilgili söylediği hikâye doğru ancak orada bir şey var. Bu yenilenebilirlerle ilgili depolama teknolojisi de çok hızlı geliyor yani işte bu araçlardan biliyoruz, mesela önce 50 kilometre giden elektrikli batarya şey yaptı, şimdi 200 kilometre, 300 kilometre; giderek artıyor ve şu an konutlarda bir günlük elektriği, yirmi dört saatlik elektriği depolayabiliyorsunuz. Güneş enerjisi kurup, depolayıp kesintisiz enerji yaratabilecek -sistemden almadan- teknolojiler gelişti. Türkiye’nin bu yeni sisteme adapte olması gerekir. Bunu paylaşmak istedim.

Ben böyle cevap olsun diye değil, karşılıklı olsun diye değil yani teşekkür ederiz, hepimiz yapıcı bir şekilde katkımızı sunmaya çalışıyoruz.

Ben, son olarak, Komisyon üyesi arkadaşlarımın da hepsinin benim gibi düşündüğünü düşünerek şunu söylemek istiyorum: Sayın Bakan, ben size daha önce bunu 2 Komisyon toplantısında söyledim. İklim, dünyanın en önemli konusu olduğu için Çevre Komisyonu da bu Parlamentonun en önemli komisyonlarından birisi. Birlikte çalışıyoruz, sizin COP26’ya yalnız gitmemeniz lazım. Türkiye Büyük Millet Meclisi Çevre Komisyonunun mümkünse bütün üyelerinin, değilse temsilci noktasında COP26’da Glasgow’da olması gerekir ve artık izleyici, gözlemci hangi sıfatla gidebiliyorsak biz Parlamente’yi temsilen, Komisyon Başkanımız ve üyelerimizle hep beraber gidip oradaki çalışmalara katılmamız gerekir, bu bir zorunluluk. Daha önce söyledik size, olumlu yanıt vermiştiniz ama bununla ilgili hiçbir gelişme olmadı, çok az da zaman kaldı. Bu Komisyonun üyeleri olarak ve sizin buraya gelen her kanununuzda birçok maddeyi oy birliğiyle geçiren, bu ülkenin yararına olan bir Komisyon olarak, bu konuda iklim başmüzakerecisi olan sizden bunu talep ediyoruz.

Teşekkür ederim.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Başkanım, bu konuda biz hazırız, sizden bir yazı bekliyoruz. Siz bir talepte bulunursanız... Bizim orada bir pavilyonumuz olacak, Türk pavilyonu her zaman oluyor, hem orada çok fazlaca yan etkinlik oluyor, üniversitelerimiz yapıyor on beş gün boyunca. Ne zaman arzu ederlerse sayın vekillerimiz, biz onlara ev sahipliği yapmaktan, onları ağırlamaktan mutluluk duyarız. Orada olmaları gerçekten bizi sevindirir. Siz bize bir yazı yazın kimlerin geleceğine dair, biz onlara her türlü desteği de veririz, oraya kayıt da ettiririz şimdiden. Biz sizden yazı bekliyoruz, resmî olarak o ekibin içerisinde olmanız bizi mutlu eder.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, ben de çok teşekkür ediyorum.

Bu Çevre Komisyonunun, iktidarıyla muhalefetiyle bütün milletvekillerimizin bu konuyla alakalı, çevreyle alakalı hassasiyetlerini biliyoruz. Eleştiriler vardır, demokrasinin zenginliği de zaten buradadır. Kişisel haklara dokunmadan yapılan eleştirilere biz saygı duyuyoruz, bunlar olacaktır ama sonuçta hep beraber, az önce Sayın Bakanın da söylediği gibi... Ben kendisine de çok teşekkür ediyorum. Özellikle bugün yaptığımız çalışmalarda zaman açısından sıkıntılar da olmasına rağmen kendisi de özveride bulunarak burada bu işin hızlandırılmasıyla alakalı çok anlayış gösterdi ekibiyle birlikte. Ben kendisine teşekkür ediyorum. Zaten her zaman bir arkadaşlık, kardeşlik hukukumuz var. Partilerimiz, amblemlerimiz ayrı olsa da bir şeyimiz tek, bayrağımız tek, bu vatanımız tek; onda buluşuyoruz. Önemli olan da bu zaten, orada hiçbir sorununuz yok.

Ben arkadaşlarıma teşekkür ediyorum, onu hak ediyorlar zaten. Ben de yazacaktım zaten, sizlere bildirecektim. Bütün milletvekili arkadaşlarımızın, gelmek isteyen bütün milletvekili arkadaşlarımızın o toplantıda elbette ki olması lazım. Niye? Millet iradesinin temsil edildiği yer burası, onlar bunları hak ediyor. Ben katkıda bulunan bütün arkadaşlarıma tekrar teşekkür ediyorum.

III.- KARARLAR (Devam)

2.- (2/3853) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümünün genel uygunluk görüşünün esas komisyon olarak Dışişleri Komisyonuna sunulmak üzere kabulüne ilişkin karar

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Değerli Komisyon üyelerimiz, teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlandıktan sonra maddelerine geçmeden teklifin tümünün genel uygunluk görüşünün esas komisyon olan Dışişleri Komisyonuna sunulmak üzere kabulünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

Tarihî bir olaydır, hayırlı uğurlu olsun.

Ben tekrar çalışmalarınızda başarılar diliyorum. İnşallah Genel Kuruldan da oy birliğiyle geçer. Ülkemiz adına, milletimiz adına, insanlık adına, canlılar adına hayırlı uğurlu olsun.

Herkese teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

Kapanma Saati: 14.05

